

54280

3

Poročilo

o

III. slovenskem proti-alkoholnem kongresu

ki sta ga priredila

ob desetletnici protialkoholnega gibanja na Slovenskem

Protialkoholna zveza „Sveta vojska“
in Društvo zdravnikov na Kranjskem

v Ljubljani v nedeljo 29. in v ponedeljek 30. decembra 1912.

PROTIALKOHOLNA ZVEZA
„SVETA VOJSKA“

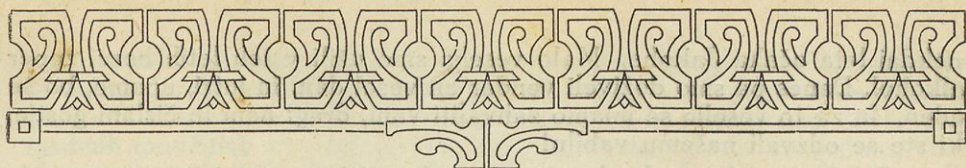

LJUBLJANI.
1913.

Založila Protialkoholna zveza „Sveta vojska“.

Tiskala „Katoliška tiskarna“ v Ljubljani.

030028072

III. slovenski protialkoholni kongres,

ki sta ga priredila

ob desetletnici protialkoholnega gibanja na Slovenskem
protialkoholna zveza »Sveta vojska« in Društvo zdravnikov na Kranjskem
v Ljubljani v nedeljo 29. in ponedeljek 30. decembra 1912.

I.

V ponedeljek, 30. decembra.

A. Dopoldne.

Ob 8. je bila v stolnici tiha sveta maša v namen kongresa. Za zborovanje je bila izbrana velika dvorana hotela »Union«. Dvorana je bila preprosto, a okusno okrašena. Nad odrom se je razpenjal z višave navzdol 30 metrov dolg venec; na vrhu pa je bila iz enakega zelenja narejena številka »10« (za desetletnico). Na odru je paradiral, z zelenjem okrašen, vitez-borec z alkoholom — v nadnaravni velikosti — ki ga je izdelal abstinent Fr. Zabavnik v Šmarci.

V mali dvorani, pred vhodom v veliko, so bile na razpolago in ponudbo protialkoholne knjige in slike, mlečni izdelki Higienične mlekarne, gorke in mrzle brezalkoholne pijače in s ad je razne vrste.

Na odru so imeli prostor gg. zastopniki raznih oblasti in predsedstvo. Predsedovala sta predsednika »Svete vojske« in »Društva zdravnikov ter gospodje, ki so bili izvoljeni v častno predsedstvo: dr. Fr. Göstl, primarij deželne blaznice v Gorici, dr. Anton Schwab, okrožni zdravnik v Celju, in Bogdan Babić iz Zagreba.

Dvorana je bila — z galerijo vred — v nedeljo dopoldne polna, popoldne pa natlačeno polna; v ponedeljek pa tudi zadovoljivo obiskana. Vseh udeležencev oba dneva je bilo nad 2000. Med njimi je bilo mnogo županov in zastopnikov raznih društev, ki jih pa ni mogoče imenoma naštet.

Pričetek zborovanja je bil določen na 9. uro dopoldne. Kmalu po 9. uri otvori kongres

predsednik »Svete vojske«:

Prezvvišeni gospod knezoškof, preblagorodni gospod deželni glavar, veleblagorodni gospodje, mnogočislani zborovalci!

Deset let je, kar se borimo s skromnimi sredstvi zoper enega največjih ljudskih sovražnikov. Veliko ni teh let, ampak huda so, kakor

nekdaj leta očaka Jakoba. Malo veselja smo užili v teh letih borci zoper alkohol. Danes pa smo doživeli vendar en vesel dan, in jutri, upamo, bo še eden. In za to veselje se imamo zahvaliti vam, dragi nam in čislani gostje, ki ste se odzvali našemu vabilu!

Predvsem iskrena hvala našemu nadpastirju, prevzvišenemu gospodu knezoškofu, čegar pastirski list je štiri adventne nedelje zaporedoma dramil vernike iz alkoholne omotice! Hvala lepa gospodu deželnemu glavarju kot zastopniku dežele, katera nam je že večkrat pokazala svojo naklonjenost! Hvala vsem gospodom zastopnikom raznih oblastev in korporacij! Hvala srčna vsem gostom, ki ste prišli od blizu in daleč, posebno vam, ki ste prišli izven mej kranjske dežele. Posebno pa še iskreno pozdravljam zastopnika mlade hrvatske protialkoholne organizacije.

Da nam je bilo mogoče napraviti tako lepo zborovanje, zahvaliti se nam je predvsem odličnemu činitelju, ki se je pojavil zadnji čas na našem pozorišču, to je slavno društvo zdravnikov na Kranjskem. Nas vseh iskrena zahvala za to izdatno pomoč! Ravnotako pa vsem gospodom predavateljem, glede katerih sem zadnje tedne večkrat slišal reči: To ste dobro zadel, da ste pridobili take imenitne gospode za vašo stvar!

Dostojno je praznovanje naše desetletnice; želim pa, da bi ne bilo samo dostojno in lepo, marveč tudi plodovito. Desetletnica bodi mejnik v našem gibanju, bodi začetek veselejše in plodovitejše dobe našega gibanja! Temelj te nove dobe pa bomo postavili danes. Če kdaj, so danes na mestu besede našega pesnika, ki pravi:

»Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi,
A delo in trud nam nebo blagoslovi!«

Dr. Demeter vitez Bleiweis-Trsteniški kot predsednik društva zdravnikov na Kranjskem.

Čast mi je, otvoriti in pozdraviti III. Slovenski protialkoholni kongres imenom Društva zdravnikov na Kranjskem.

Deset let je poteklo, odkar se je na Slovenskem pričelo gibanje proti alkoholu. Poznavajoč pogibelni vpliv alkoholizma na človeško telo, so se zdravniki od nekdanj sem zanimali za to vprašanje. In tako je naravno, da jih vidimo od vsega pričetka tudi pri nas sodelovati v tem boju, vidimo jih nastopati na I. in II. Slovenskem protialkoholnem kongresu, kjer so z raznih vidikov razjasnili pogubne učinke alkohola.

Med tem pa je rastle zanimanje za alkoholno vprašanje. Vedno bolj se je širilo prepričanje, da to ni morda le individualna zadeva, ki se tiče posameznega pivca in njegove rodbine ter morda še oblasti, ki ima z njim opraviti, da je to marveč socialno in narodno vprašanje, od katerega je odvisno tudi gospodarsko blagostanje ljudstva. Najširši krogi so spoznali, da provzroča alkoholizem higijenične, narodno-gospodarske in etične nadloge, ki ogrožajo sedanost in prihodnost naroda. Prepričanje, da se je temu zlu treba postaviti v bran, postalo je splošno in splošno se uvideva, da je ta boj ena najpotrebnejših, a tudi najhvaležnejših nalog našega časa.

Pa tudi v ožjih zdravniških in znanstvenih krogih se je tekom zadnjih desetletij pridno razpravljalo vprašanje o alkoholu. Predaleč bi zašel, če bi hotel tu poročati o nalogah, ki jih je imela rešiti medicina, o raziskavah, ki so se vršile, povem naj le, da so te raziskave popolnoma razpršile mnenje, ki je ponekod še vladalo, mnenje, kakor da bi bil alkohol neke

vrste hranilo ali kakor da bi mogel nadomeščati druga hranila, nasprotno so dokazale, da je alkohol razen v redkih slučajih, v katerih ga v zmernih popitkih rabimo kot lek, popolnoma nepotreben in da je že v majhnih množinah strup, ki nas omami, ki nam jemlje razsodnost in ki na marsikateri način škoduje človeškemu organom. Prav zaradi tega prišla je tudi znanstvena medicina do zaključka, da je edino priporočljiva abstinenca, kajti abstinenc se lahko in trajno zdrži alkohola, dočim se mu oni, ki ga, četudi le v zmernih množinah uživa, le prelahko vda, s čimer zapade težkim škodam, ki jih provzroča alkohol. Na drugi strani pa je znanstvena medicina dognala pogubonosne učinke alkoholizma na človeško zdravje, na pretek raznih bolezni, na dobo življenja, na plemo in narod. Segel bi v besedo zdravniškim predavateljem današnjega kongresa, če bi hotel obširneje o tem govoriti. O vplivu alkohola na gospodarsko življenje, na socialno družbo, na vzgojo, o njega tesni zvezi s kriminaliteto pa bodo poročali drugi poklicani strokovnjaki. Razkritja medicine o pogibelnem vplivu alkoholizma so bila povod, da so se tudi zdravniki postavili na čelo boja, ki se obrača proti alkoholu. Zdravniki, ki so vodniki v higijeniških vprašanjih, so tudi tu spoznali svojo nalogo.

Zbog tega sodelovanja znanstvenikov in zdravnikov izgubil je boj proti alkoholu oni zgolj asketični značaj, ki ga ima še danes v Ameriki, od koder je izhajal. Abstinenca je nehala biti dogma, kateri moramo verjeti, temveč je danes dobro utemeljen znanstven rek zdravoslovja. In s tem je boj proti alkoholu stopil na zdrava ljudska tla.

Uspehi znanstvenih raziskav na polju alkoholizma napotili so Društvo zdravnikov na Kranjskem, ki ima glasom pravil gojiti in pospeševati higijeniške interese dežele, da je izvolilo poseben odbor za ljudsko blaginjo in proti alkoholizmu, ki naj dožene, kako morejo zdravniki v svojem ožjem delokrogu uspešno nastopati proti temu socialnemu zlu. Ko pa se je pojavila namera, prirediti tekom letošnjega leta III. Slovenski protialkoholni kongres, se je Društvo zdravnikov z veseljem pridružilo Slovenski protialkoholni zvezi, da s skupnimi močmi doženeta zaželeni cilj. Naglašam naj, da je to storilo društvo kot uradno zastopstvo, kot organizacija vseh kranjskih zdravnikov. To enodušno nastopanje zdravnikov v boju proti alkoholizmu je moralčnega pomena, ki se, upam, ne bo podcenjeval.

Kot praktično misleči ljudje seveda nismo utopisti ter dobro vemo, da se moramo bojevati korak za korakom, da naša zmagà ni tako lahka in da je tudi ne bomo izvojevali v doglednem času. Preveč ovir se nam stavi nasproti. Predvsem je alkohol preveč priljubljen in razširjen kot užitnina. Njega konsum je zadobil velik gospodarski pomen. Ne glede na naše vinogradnike, pivovararje in na ostalo alkoholno industrijo, ki bi le težko utrpela zmanjšanje tega konsuma, pride v poštev tudi finančna uprava tako države kakor poedinah dežel, ki ima baš iz tega konsuma tako velike dohodke, da bi jih ne mogla z lahka pogrešati. Tu obstoja nasprotstvo med državnimi interesi in interesi ljudske higijene, a le navidezno — kajti z denarjem, ki bi se prihranil pri alkoholu, bi se v pre mnogih drugih panogah močno dvignila davčna moč občinstva, država in dežele pa bi imele manjše stroške za bolnišnice in jetišnice. Da bi dalekovidna finančna politika mogla izenačiti to navidezno nasprotstvo in ne v škodo države, nam kažejo ogromni izdatki za alkoholne pijače, če jih primerjamo z drugimi potrebščinami. Nemčija n. pr. izda na leto za alkoholne pijače 2839 milijonov mark, za armado in mornarico skupaj 1249 milijonov, za delavsko zavarovanje 684 milijonov in za ljudsko šolstvo 522 mi-

lijonov. V Nemčiji se torej na leto skoraj šestkrat toliko zapije, kolikor izda država za ljudske šole, štirikrat toliko, kolikor stane delavsko zavarovanje in več kot dvakrat toliko, kar znašajo skupni izdatki za vojsko in mornarico. Če premislimo, koliko socialnega gorja se kupi z denarjem, izdanim za alkohol, koliko bolezni ima to v posledici, če preudarimo, da krajša alkoholizem življenje, da zmanjšuje število porodov in povečuje mortaliteto, če uvažujemo, da degenerira vsled njega ljudski zarod, potem pridemo do prepričanja, da bi nikakor ne bilo v škodo države, če bi se imenovane številke bistveno izpremenile, da, tudi ne, če bi izdatki za alkoholne pijače skoraj popolnoma izginili. Kar bi država v sedanjem času izgubila, bi s stoterimi obrestmi pridobila v bodočnosti. In ker obstoji bistvo praktičnega gospodarstva v tem, da se ne ozira le na trenutne potrebe, temveč da gradi za bodočnost, upajmo, da se bodo v doglednem času tudi naša zakonodajna zastopstva bavila s tem važnim socialnim vprašanjem.

Da se na drugi strani dajo doseči uspehi, če je ljudstvo prešinilo prepričanje o škodljivosti alkohola, nam kaže zgled iz Švice. Tamkaj se kakor na Francoskem uživa mnogo absinta. Absint je tem nevarnejši, ker vsebuje do 80% alkohola. Dočim ga po navadi mešajo z vodo, zauživajo ga pijanci tudi čistega. Pijanost po absintu zadobi posebno grozne oblike. Ko je tak pijanec v vasi Commugny brez povoda usmrtil svojega soseda, zbralo se je ogorčeno prebivalstvo in je zahtevalo prepoved absinta. Iz sličnih ozirov na državne finance in na alkoholno industrijo, kakor smo jih prej navedli, je zvezni svet nastopil proti temu inicijativnemu predlogu in je zakonodajalni zbornici predlagal njega odklonitev. Toda stvar je šla svojo pot dalje in je postala javno vprašanje, glede katerega so se merili na eni strani tovarnarji žganja in piva ter gostilničarji, na drugi strani nasprotniki alkohola. Prepoved absinta je bilo geslo, pod katerim se je v Švici pričela energična akcija proti alkoholizmu. Pod pritiskom javnega mnenja sprejela sta tako narodni kakor stanovski zastop omenjeni inicijativni predlog in dne 5. julija 1908 se je na ljudskem glasovanju z veliko večino sprejela prepoved absinta, ki je dve leti na to, leta 1910., stopila v veljavo. Ta zмага pomenja prvi naskok proti alkoholizmu v Švici in bo kmalu dovedla do tega, da se uveljavijo še strožje in dalekosežnejše naredbe.

To je bilo v Švici tako, pri nas žal občinstvo nima prilike, da bi samo glasovalo o tako važnih zadevah. Da bi se pa tudi v naši zakonodaji dale doseči slične razmere, nam kaže predlog hamburškega sodnika dr. Poperta, ki ga ta zastopa z veliko vnemo in vztrajnostjo. Za občine zahteva pravico, da bi same smele prepovedati točenje alkohola, kakor je to že v veljavi v 38 državah Sevroameriške Unije, v Kanadi, Novi Zelandiji, v nekaterih državah Avstralije, v Švedski, Norveški in Finlandiji. Pri tem združuje dr. Popert boj proti alkoholu z bojem za žensko glasovalno pravico. Prepoved alkohola naj bi se smela izvršiti, če glasuje zanjo večina polnoletnih moških in ženskih stanovalcev dotične občine. V ta namen predlaga dr. Popert posebno zakonito določbo, ki naj bi se kot § 33 a sprejela v nemški obrtni red. Enako določbo bi bilo mogoče uvesti tudi pri nas.

To je pogled v bodočnost. Če se vrnemo v sedanost, vidimo, da nas čaka mnogo dela. Marsikateri važen predlog, kako bi se dal omejiti alkoholizem in odvrniti njega zle posledice za ljudsko zdravje in blagostanje, čuli bomo tekom današnjega in jutrajšnjega dne. Naša glavna naloga pa naj bo, da odgojimo nov zdržen rod, ki bo telesno zdrav in krepak, vedno čilega duha, mladino, ki bo svojo prekipavajočo moč in krepost brzdala

z raznimi športnimi vajami in svoj duh naslajala z idealnimi užitki, ki ji pa bo že od nežne mladosti sem vcepljeno prepričanje, da se ima izogibati alkoholu, ki zastruplja telo in duha. Kakšna bodočnost se odpira narodu, ki se drži teh načel, nam kažejo Amerikanci in Angleži, med katerimi se je najprej začel in najbolj razvil boj proti alkoholu in ki so danes neoporečno gospodarji sveta. Kažejo nam pa to tudi naši jugoslovanski bratje, kojih krepost in vztrajnost je v ravnokar končani osvobodilni vojski občudoval ves svet. Prevažna naloga v boju proti alkoholu pripada torej šoli in srečna misel je bila, določiti poseben dan III. Slovenskega protialkoholnega kongresa v to, da si skupno z odgojevalci naše mladine načrtamo pot, po kateri nam bo hoditi. Z ozirom na važnost našega predmeta lahko uporabimo znani rek: Domovina pričakuje, da stori vsakdo svojo dolžnost. In da se v tem oziru nismo zaman obrnili na vzgojevalce mladine, na naše učitelje, ki jih je od nekdaj sem odlikovala posebna požrtvovalnost in vnema, kadar se je šlo za kulturne namene našega naroda, o tem sem uverjen.

Posvetovanjem kongresa želim kar največ uspeha in naglašam še enkrat, da smo slovenski zdravniki na vaši strani! (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Pozdravi:

Knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič:

Naj pozdravim današnje zborovalce in zborovalke. Imamo danes tretji protialkoholni kongres. Ta ima neko posebno lastnost. Gospodje niso sklicali samo cerkvene družbe, »Sveta vojska« imenovane, ampak so postavili v boj proti alkoholu tudi društvo zdravnikov; in to drugo lastnost tega poziva prav posebno poudarjam. Gospodje zdravniki nam bodo pripovedovali, kaj sledi iz nezmernosti in pijanosti in s tem bodo potrdili nauke, katere mi duhovniki ljudstvu oznanujemo. Nezmernost je huda pregreha, ker se ž njo pregrešimo zoper 5. božjo zapoved; je pa pregreha tudi z naravnega stališča. Sedaj boste spoznali, da to, kar je greh, kar je škodljivo za dušo, je škodljivo tudi za telo, in da se iz nezmernosti rodi veliko nesreč že tukaj na zemlji. Danes boste čuli iz ust gospodov zdravnikov samih, kako resnične so besede, katere vam mi duhovniki govorimo. Zato upam, da bo s pomočjo božjo dosegel ta kongres lepih uspehov, da bo Sveta vojska vodila boj zoper alkohol ne samo zaradi greha, ampak tudi zaradi škode, katero trpi človeško telo na zdravju vsled nezmernosti.

Mladenci in dekleta! Domu boste nesli lepe nauke, katere boste slišali tukaj. Razširjajte te nauke od hiše do hiše in prizadevajte si, da bodo obrodili obilo sadov! Posebno pa prosim vas, gospodje učitelji in gđ. učiteljice, ki vam je odločeno tako lepo delovanje, da boste zlasti v šoli delovali na to, da se mladina, da se otroci vzgajajo v protialkoholnem duhu, in da se že v mlada srca otrôk vcepi gnus do alkohola. Upam, da se tako vzgoji nov rod, bolj srečen, bolj zdrav rod.

Ravnotako boste ponesli te nauke domu tudi vi, gospodje župani. Hvaležen sem deželnemu odboru, da je tudi župane povabil na ta shod, ker imajo ravno župani največ vpliva na življenje v naših občinah, katerega naj uporabljajo ne samo radi Boga, ampak tudi radi ljubezni do svojega naroda in radi ljubezni do svojega bližnjika. Gospodje župani, izrabite po zakonu vam pristojee pravice v prid in blagor ljudstva!

O č e t j e i n m a t e r e , podpirajte učitelje in duhovnike pri težavni vzgoji vaših otrok, skrbite za to, da bodo vaši otroci živeli trezno in zmerno!

Iskreno želim, da bi ta kongres dosegel namen, ki si ga je bil zastavil in da bi se boj proti alkoholu zanesel po celi deželi, v kar nam pomagaj Bog! (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Deželni glavar **dr. Ivan Šusteršič**:

Slavni zbor! Veseli me, da imam priliko danes pozdraviti vas, častiti zborovalci in zborovalke, v imenu vojvodine Kranjske. Bodite pozdravljeni v prvi vrsti zlasti vi, ki ste prihiteli iz drugih dežel v našo deželo ob tako važni priliki! Pozdravljeni tudi vi, dragi moji sodeželani! S posebnim veseljem pozdravljam vse tiste, kateri že 10 let ali sploh več let delujete na tem velevažnem polju protialkoholnega gibanja v deželi in med našim narodom. Izrekam vam zahvalo naše cele dežele na tem vašem delovanju, v resnici nadvse domoljubnem, nadvse koristnem, v najboljšem pomenu narodnem delovanju; kajti naš narod nima hujšega sovražnika, kakor je alkohol. Bodi vam tedaj izrečena najiskrenejša zahvala za vse dosedanje, kakor tudi za bodoče delovanje na tem polju!

Kar se tiče deželne uprave, je ista že spoznala važnost tega gibanja za celo deželo. Mi zasledujemo s paznim očesom protialkoholno gibanje. Zasledovali bomo s paznim očesom razprave tega velepomembnega shoda in bomo gledali na to, da dobimo iz teh razprav marsikako misel, ki se bo dala porabiti v okviru naše uprave, naše sedanje kompetence. Seveda je v tem pogledu naša moč zelo omejena, ker je omejitev alkoholnega uživanja v glavnem stvar d r ž a v n e uprave. Toda kar moremo v svojem skromnem okviru storiti, to bomo gotovo storili. Saj vidimo tudi v naši deželi, v mnogih krajih naše dežele zelo zle posledice preobilega uživanja alkohola, posebno v obliki žganja. Naša dežela priznava, da trpimo vsled tega največjo škodo, kajti s tem se oslabi rod, rod je pa glavna stvar.

V zdravem rodu, čilem rodu je moč naše dežele, moč našega naroda, in zato se moramo s tem protialkoholnim gibanjem, ki je tako velikega pomena za nas, vsi kar najintenzivneje baviti.

Nisem prijatelj vojske, sem prijatelj miru. Ampak z eno vojsko držim, — to je »Sveta vojska«. S to vojsko držim in želim v tej vojski kar naj-sijajnejše zmage nasprotnikom alkohola!

Želim današnjemu kongresu najboljših uspehov. (Veliko odobravanje in ploskanje.)

C. kr. vladni svetnik **Ivan Kremenšek**:

Cenjena skupščina! V imenu c. kr. deželne vlade mi je čast pozdraviti današnje zborovanje, kateremu prav iz srca želim kar najlepših uspehov.

Tudi c. kr. oblasti se z veseljem zanimajo za vaše težnje, saj je to vaše stremljenje tako v moralnem kakor tudi v gospodarskem oziru vsega uvaževanja vredno, in zaraditega bo deželna vlada oziroma državna oblast z vso močjo podpirala vaše gibanje. (Odobravanje.)

C. kr. deželnosodni nadsvetnik **Fr. pl. Kočevar**:

Častiti zborovalci! Velika čast mi je kot odposlancu oziroma zastopniku deželne sodnije izreči najživahnejše zanimanje na stremljenju III. protialkoholnega kongresa. Saj stoji ravno pravosodje v sredini narodnega živ-

ljenja in mora vsak dan operirati na živem narodnem telesu. Priliko ima opazovati, kake žalostne posledice nastajajo iz alkoholizma. Vsak kazenski sodnik ima priliko opazovati, kako globoko je zajedena ta rakrana v telo našega naroda. Gospodje, iz lastne izkušnje vem, da v dveh tretjinah hudodelec nima drugega izgovora za svoje hudodelstvo kakor pijanost, in misli, da je to neka slobodica za vse zločine in se niti ne zaveda ne, kako žalosten je tak izgovor.

Še več prilike opazovati zle posledice alkoholizma ima pa civilni sodnik. Vzemimo samo v pijanem stanju sklenjene kupčije. Pijanček postane žrtev premetenega kupca ali prodajalca, ki ga do nezvesti upijani in potem ne vé, kaj sklene in podpiše. Seveda, ko prespi svojo pijanost, vidi, kaj je napravil, začne se mu vzbujati kes in tako pride mnogokrat do dolgotrajnih pravn, ki provzročajo ogromne stroške. Včasih je mogoče take kupčije razdreti, včasih pa tudi ne, in konec vsega tega je, da mora dotični revež nositi še pravdne stroške.

Pravosodna uprava se že delj časa bavi s tem vprašanjem in vam bo gospod referent natančneje obrazložil, kako si prizadeva justična uprava rešiti to perečo zadevo. Omenil bi pa že sedaj, da v novem kazenskem zakonu izgine tista nesrečna okoliščina — pijanost, na katero se ljudje vedno in vedno izgovarjajo, in se bo v prihodnje moglo na pijanost ozirati samo tedaj, ako se izkaže, da dotičnik ni pijanosti sam zakrivil. (Odobranje.)

Druga določba pravi, da terjatve na zapitku ne bodo izterljive, ako je dotičnik še prej iz tega naslova kaj dolžan.

Upam, da bodo te določbe dobro vplivale na ljudstvo in da se bo vsled tega pijančevanje zelo omejilo. Podrobnejše poročilo o tem moram pa za sedaj prepustiti gospodu poročevalcu.

Ostane mi torej samo čast in prijetna dolžnost, da se zahvalim odličnim prirediteljem za vabilo in izrekam iskreno željo, da bi ta kongres obrodil kar najlepših sadov. (Odobranje in ploskanje.)

Magistratni svetnik **Evgen Lah:**

Čast mi je v imenu mestne občine in župana slavni kongres iskreno pozdraviti in mu želim na njegovem človekoljubnem delu najlepših uspehov.

Mestna občina z zanimanjem zasleduje to protialkoholno gibanje kot eminentno socialno zadevo in z veseljem pozdravlja vsak uspeh, ki se doseže na tem polju. Veselo znamenje je, da se je to gibanje v novjšem času razširilo tudi v š o l e in da se je pravkar sprožila srečna misel, da naj se ljubljanska šolska mladina na primeren način pouči o slabih posledicah alkohola. Mestna kot šolska občina se bo zategadelj drage volje odzvala vabilu onih dveh organizacij in bo storila vse, kar je v njenih močeh, da se uresniči ta srečna misel in da s tem pokaže svoje zanimanje za dobro in važno stvar.

Zato naj bi se že v najbližji bodočnosti vršila predavanja, na katerih bi se poučevala mladina in starši o sadovih razprav današnjega in jutrišnjega zborovanja.

V imenu mestne občine torej še enkrat in to zlasti s šolskega stališča iskreno pozdravljam današnji kongres in mu želim kar najboljših uspehov. (Odobranje in ploskanje.)

Deželni odbornik **dr. Evgen Lampe:**

Oglasil sem se k besedi, častiti zbor, zaradi neke rime, ki sem jo bral v »Zlati dobi«. Namreč peti znajo tudi abstinentje, kakor pravi to narodna pesem abstinenta, ki se glasi:

»Le pijmo iz studenca,
živela abstinenca!«

Jaz se držim zlasti prvega verza in lahko rečem, da izmed zastopnikov raznih stanov, ki pozdravljajo abstinenčno gibanje in ta abstinenčni sestanek, kranjska deželna uprava in za nameček še naše kranjske občine nikakor ne zaostajajo, ampak da se lahko postavijo na prvo mesto. Morda gospodom ni znano, da nas nobena stvar toliko ne stane kakor abstinenca. (Veselost.) Med velikimi melijoračnimi deli, ki smo jih že izvršili, se nahajajo tudi preskrbe z zdravo pitno vodo, za kar smo že izdali milijone. Izmed velikih projektov, katere bomo izpeljali tekom bodočih let, stoje vodne preskrbe ravno tistih krajev, ki so najbolj zapuščeni, namreč Notranjska in Dolenjska. Dobra pitna voda je predpogoj za abstinenčno delovanje. In ko pridemo do tega, da s sodelovanjem vseh stanov naše dežele, naših županov in našega ljudstva sploh, ko izvršimo te najpotrebnejše naprave, ko ustvarimo predpogoj za ljudsko higijeno, predpogoj za dobro hrano, predpogoj za zdravo pijačo, potem, gospodje, imate polje, na katerem lahko delate za abstinenco. S tem, da mi ustvarjamo te predpogoje, delamo tudi za vas. In s pametnim in treznim poukom dokazujemo, da je veliko resnice na tem, kar propagira abstinenčno gibanje.

Poglejte, cenjene zborovalke, različne gospodinjske tečaje, neštivilna predavanja, katera prirejajo strokovnjaki deželnega odbora, kmetijske družbe in vladni strokovnjaki. Gospoda, to vse služi vašemu gibanju! In če pogledate, gospodje, najnovejšo akcijo, akcijo za povzdigo sadjarstva, za uporabo sadja, kar je pri nas še skoro popolnoma neznano, vidite, da vse to služi tudi abstinenци. Za to veliko socialno vprašanje naj se strnejo vsi stanovi; vse te zdrave socialne tendence naj krožijo v eni mirni točki.

Zato želim današnjemu kongresu najlepših uspehov, in naj bo druga desetletnica še veliko lepša in uspešnejša kakor pa prva!

Zato pa: Le pijmo iz studenca, živela abstinenca! (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Bogdan Babić:

Visoko štovana gospodo! Braćo apstinenti! Dolazim k vam sa srcem punim ljubavi i veselja, što se danas nalazim u ovoj sredini, koja je ustvarena i za nas hrvatske apstinente, koji kdo kuće nemamo ovake organizacije, te da ću moći kod kuće kazati, koliko nas ima apstinencata, i da ponese žar i oduševljenje od vas u hrvatsku domovinu, u kojoj još valja što više poslužiti sve moći apstinentnom pokretu.

Hrvatska domovina ima mnogo neprijatelja, koji javno i silno truju naš narod, a neprijatelj, koji može naš narod mnogo više i brže uništiti, nego svi drugi neprijatelji, jest alkohol. Neću vam nabrajati statistike, samo ovo neka kažem, da Hrvatska na škole troši manje nego na alkohol; dva puta više troši na alkohol nego na prosvjetu. Žalosna činjenica!

Naše društvo je već pri početku pomišljalo na apstinentcu, docnije je gojilo umjerenost. Danas možemo da pokažemo na 200 pravih, čistih apstinencata, koji su bili svi pri početku društva, i na 3000 umjerenih

Naša organizacija je malena, u povoju. Stoga naša organizacija pri- staje na slovensku, jer znajte, da ima u Hrvatskoj i apstinenčna organiza- cija starih ljudi, takovih, da se im ne možemo priklopiti. Istina je, da je bilo sve, što se za javnost učinilo, zaprečeno, dapače pravila slovenskog apstinenčnog društva nisu potvrđjena, i došlo je, čini mi se, i do ostavke odbora.

Naša zadaća će biti, da širimo svoj delokrog u narod što moguće više uz priklon uz »Svetu vojsku«, da uzmemo »Zlatu dobu« za svoje glasilo. Dokažimo i svojim radom, da su »Slovenac i Hrvat — za uvijek brat i brat!« (Živahno ploskanje in odobravanje.)

Predsednik Kalan:

S tem so pozdravi končani, in zahvalimo se sumarično za prijazne pozdrave ter se priporočamo gospodom zastopnikom raznih oblastij in korporacij, da nas blagovolijo kar najbolj mogoče podpirati s svojim velikim vplivom.

Predavanja.

A. Dopoldne.

Pod predsedstvom dr. vít. Bleiweisa.

Janez Ev. Kalan:

Zgodovina protialkoholnega boja na Slovenskem.

Boj proti alkoholizmu — star.

Boj proti alkoholizmu je star skoraj toliko kakor alkoholizem sam. Kakor hitro namreč se je pojavil alkohol na svetu, je že začel svoje rožičke kazati in svoje neumnosti uganjati. Že stari oče Noe, ki je bil sicer moder oče, kadar je bil trezen, je napravil veliko neumnost in nespodobnost, ko se je preveč nalezl trtnega soka. In od Noeta dalje zasledujemo v svetem pismu starega in novega zakona pogostokrat boj proti alkoholizmu. Sicer ima sveto pismo tudi nekaj citatov, v katerih se hvala izreka vinu, — katera mesta svetega pisma dobimo mi abstinente pogostoma na krožniku prezentirana, ki se nas pa kar nič ne primejo, ker vemo, da ima sveto pismo desetkrat več citatov, v katerih graja pijančevanje, in tudi nekaj citatov, v katerih naravnost hvali abstinenco.

Pa ne samo sveto pismo se je borilo zoper alkoholizem, marveč tudi drugod po svetu se je ta boj bil že davno. Pred seboj imam knjigo, prevedeno iz švedščine, obsegajočo 440 strani, z naslovom: »Zgodovina protialkoholnega stremljenja v vseh časih in vseh kulturnih deželah«. Iz nje izvemo, da so se že stari Egipčani borili zoper pijančevanje in da so stari Rimci poznali abstinenco. Žal, da vam zaradi prekratkega časa ne morem nekoliko več zanimivosti iz te knjige povedati.

Boj proti alkoholizmu med Slovenci.

Saj imam govoriti o protialkoholnem boju le med Slovenci. Kako je bilo v tem oziru z našimi prvotnimi predniki v naši domovini, ne vemo. Da so stari Germani pridno pili ječmenov sok, vemo iz zgodovine; naša zgodovina o tem poglavju molči. Prvi pojav protialkoholnega gibanja v naši domovini zasledimo v Valvazorju, kjer pripoveduje o bratovščini sv. Krištofa. To bratovščino je ustanovil neki baron Dietrichstein na Koroškem v začetku 16. stoletja zoper pijančevanje in preklinjevanje. Člani so imeli med drugim dolžnost, nositi podobo sv. Krištofa okoli vratu ali na klobuku. Baje je bilo samo 80 članov-plemenitašev, ki so, kakor pravi Valvazor, s pomočjo te bratovščine v kratkem zatrli pijančevanje in preklinjevanje po Kranjskem, Koroškem in

Štajarskem. Srečni Dietrichstein! Nam ne gre tako hitro in gladko! Z njegovo smrtjo pa je bratovščina ugasnila, in tega se bojim tudi pri nas: da ne bi s smrtjo kakega posameznika stvar, ki je stala že toliko truda, zopet zaspala . . .

Pozneje naletimo na dr. Marka Grbega, zdravnika v Ljubljani, ki je v 17. in začetkom 18. stoletja mnogo pisal v latinščini in v svojih spisih pogostokrat imenuje pijančevanje ter priporoča treznost. Njegov življenjepis bo v kratkem objavljen.

Da so Slovenci zadnjih par stoletij v tem oziru veliko grešili, nam pričajo vizitacijska poročila, shranjena v ljubljanskem škofijskem arhivu, kjer se na primer bere poročilo iz Leskovca na Dolenjskem: »Notabiliores defectus sunt: potatio et imprecatio, contra quos zelus curatorum, sed levi cum fructu declamat.« To se pravi: »Glavne napake ljudstva so: pijančevanje in preklinjevanje, proti katerim goreči duhovniki pogostokrat, toda z malim uspehom svarijo.« — Iz Cerkelj pri Krškem: »Excessus in potu difficulter emendabilis«. — Po naše: »Nezmernost v pijači težko ozdravljiva.«

Dalje imam pred seboj knjigo dr. Franca Viljema Lipiča (Lippich), ki je izšla l. 1834. v Ljubljani: »Grundzüge der Dysbiostatik, oder politisch-arithmetische, auf ärztliche Beobachtung gegründete Darstellung der Nachteile, welche durch den Mißbrauch der geistigen Getränke in Hinsicht auf die Bevölkerung und Lebensdauer sich ergeben«. Knjiga obsega 150 strani in ima v sebi veliko znanstvenega materijala in statistike, toda zdi se, da je bila glas vpijočega v puščavi.

Da se je v onih časih v Ljubljani veliko pilo, nam priča ruski filozof Sreznjevski, ki je pisal iz Ljubljane svoji materi: »Ne veš, v kaki družbi sem včeraj bil! Izpil sem celega — pol litra vina. Pa ne toliko, kot so ga drugi. Ti ga pijejo kot vodo.« V Prešernovem času je bila v Ljubljani družba, katere člani so se imenovali »Morast-Entsumpfungs-Kommissions-Mitglieder«.

Da so odnekad bili goreči rodoljubi, ki so videli, obžalovali in načrte delali zoper pogubno pijančevanje, razvidimo iz »Danice« leta 1851., kjer piše kaplan z Dobrove pri Ljubljani, Matevž Milharčič, na strani 150. tako: »Ko sem vidil, kaj hudiga iz nesrečnega žganja izhaja, me je spodbodlo, vzdignilo, vnelo in užgalo, da sem se z vso močjo vrgel na vsako, posebno pa na pijo škodljiviga žganja ter sem sklenil od nezmerne pijače močnih vin tako dolgo učiti, prepričevati in svariti, dokler farani vseh svojih kotlov za žganje ne potolčejo, vseh patentov in pisem in dovoljenj, žganje žgati, ne strgajo in vseh žganjarskih in brinovskih steklenic ne pobijejo, misleč, zakaj bi se ljudstvu ne pomagalo, dokler je še čas!« Ta Milharčič pa je pozneje odšel za Knobleharjem v Afriko za misijonarja, kjer je kmalu umrl.

Leta 1853. je izšla 132 strani broječa knjižica »Žganju slovo, žganju vojsko!« Spisal duhoven ljubljanske škofije. (Menda Janez Volčič.) V dialogih med nekim Tinetom, Petrom, Šimnom, Janezom in Lukom se dokazuje tu škodljivost žganja, na koncu pa so pravila bratovščine treznosti, ki zahteva popolno zdržnost od žganja. Lepa knjižica; toda ni sledu, da bi bila zapustila trajne uspehe!

V »Novicah«, posebno pogostokrat pa v »Danici«, so bile večkrat pritožbe nad nesrečnim pijančevanjem ter so razni rodoljubi klicali na boj proti temu zlu. Tudi Mohorjeva družba je posvečala tej stvari večkrat pozornost ter so v njenih knjigah večkrat izhajali spisi, v časih celi oddelki knjig, proti pijančevanju. Pilo pa se je le, kljub vsemu temu prizadevanju, vedno naprej.

Posamezni požrtvovalni možje so se tudi že zdavna žrtvovali v tem oziru ljudstvu na korist. Tako na primer je bil sedanji starosta duhovščine ljubljanske škofije, 90 let stari in še vedno aktivni gospod dekan in častni kanonik žužemberški Mihael Tavčar abstinent že pred 50 leti, kakor je še danes.

Najkrepkeje pa se je zavzel zoper pijančevanje, zlasti žganjepitje, naš veliki in slavni Slomšek. Že leta 1841. je izdal knjižico: »Čuj te, čuj te, kaj žganje dela! Zgodba žalostna ino vesela za Slovence.« Na koncu ima pesem, v kateri pravi:

»Vodo zdravo rajši pijmo,
Vino za potrebo vžijmo!
Dobri Bog nam to je dal;
Žganje si je zlodej zbral!

Zarotim vas, ljubi bratje,
Ako hčete biti svatje
Nekdaj raja svetega,
Varujte se žganjevca!«

Kot škof je izdal dva pastirska lista zoper pijančevanje in je sploh večkrat v pastirskih listih in ob drugih prilikah ostro bičal pijančevanje, zlasti žganjepitje. Pri vsem tem se danes na štajarskem brezprimerno več žganja pije kakor ob Slomškovem času.

Drugi cerkveni knez, ki je uvidel potrebo, ukreniti kaj zoper nezmernost, bil je bivši ljubljanski knezoškof Missia, ki je iz lastne inicijative ustanovil družbo treznosti za ljubljansko škofijo. Seveda je bila ta družba takrat še precej ohlapna, ker je bila naperjena samo zoper žganje, in to le »po možnosti«. Razne »družbe treznosti« so pa sploh bile po več škofijah.

To je površen oris zgodovine protialkoholnega boja na Slovenskem do najnovejšega časa, ko je na plan stopila abstinenca. Iz tega kratkega orisa vidimo, da je pijančevanje bilo že davno in močno ukoreninjeno med našim ljudstvom, da se je naredilo že nešteto poskusov, priti temu zlu v okom, da pa noben poskus ni dosegel posebnih uspehov. Pijančevanje je strast, je zajedena v ljudsko meso kakor klôp, ki ga ni mogoče ven spraviti — razen z radikalnim sredstvom, in tako sredstvo je — abstinenca.

Boj na podlagi abstinence.

Ko smo slišali, da se po drugih deželah že nekaj časa in z dobrim uspehom borijo s tem sredstvom, smo rekli: Kar je drugod potrebno in koristno, tudi pri nas ne bo napačno!

Leta 1902., dne 17. septembra, smo prvič na podlagi abstinence zborovali v starem »Katoliškem domu« na Turjaškem trgu. Kot sad tistega shoda je izšla knjižica: »Početek protialkoholnega gibanja na Slovenskem«.

Eno leto potem, to je 26. oktobra 1903., smo zborovali v dvorani knezoškofijske palače ter smo ustanovili novo Družbo treznosti. Takrat smo tudi slavili slovečega rojaka škofa Baraga, ki je bil tudi abstinent že malo manj kakor pred enim stoletjem.

Potem smo imeli še dva večja shoda, katerima smo nadeli ime »kongres«, katerih prvi je pa komaj zaslužil to ime. Leta 1905. smo imeli zborovanje v mali dvorani »Uniona«, leta 1909. pa v tej dvorani, ki je bila do dveh tretjin napolnjena. Danes pa imamo tretji kongres.

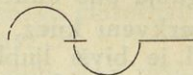
Kako pametna in upravičena je abstinenca.

Ko se je ta stvar — abstinenca — enkrat razvedela po slovenski zemlji, je pa završalo na vseh koncih, in začeli so nas čudno gledati, kot ljudi, katerim enega koleščka manjka. In vendar, če ni kake druge napake, zaradi abstinence bi bili koleščki že v redu. Gospoda moja, abstinenca je tako priprosta stvar, da jo lahko razume vsak otrok, ki zna štetí ne do pet, ampak samo do tri. Seveda se mora človek, ki hoče razumeti abstinenco, postaviti na malo višje stališče, in ne na stališče egoizma, ne na stališče ljubega lastnega trebuščka, na stališče tiste pesmi, katero smo peli kot otroci: Sam jedel, sam pil, pa sam še nekaj drugega . . .

Človek nisi sam na svetu. Stari modrijan sv. Pavel je rekel, da je vse človeštvo eno telo; vsi ljudje smo udje tega telesa. In to je tudi res. Če je noga bolna, se ne more sama pozdraviti, ampak jo mora zdrava roka obvezovati. In če vzamemo narod ali človeštvo kot eno telo, potem so tudi zdravi udje tega telesa poklicani, da strežejo in zdravijo bolne. Bolnik sam si ne more pomagati, zato je zdravo človeštvo dolžno priskočiti mu na pomoč. Ne pijanca samo zaničevati! Pijanec je siromak, bolnik. Če si ti kaj boljši od njega, skloni se k njemu s svoje višine in dvigni ga iz luže, iz katere sam ne more izkobacati!

S tega stališča je abstinenca tako jasna in tako upravičena, kakor so jasne te številke in kljuke, ki jih vidite tukaj.

$$\begin{array}{r} 3 \\ - 1 \\ \hline = 2 \end{array} \quad \begin{array}{r} \text{vrela voda} \\ - \text{mrzla voda} \\ \hline = \text{mlačna voda} \end{array}$$

Če hočemo dobiti od 3 2, ne smemo odšteti 2, ampak 1. In če hočemo dobiti iz kroga mlačno vodo, potem mu ne smemo priliti mlačne, ampak mrzlo vodo. Če voda v loncu prekipeva, moramo priliti mrzle vode, da se potolaži; to sem se učil jaz že kot otrok od svoje matere pred ognjiščem. Vrela voda bi bila v našem slučaju pijanost, mlačna pa zmernost. Če bomo vrela prilivali mlačno, ne bomo zlepa dobili iz nje mlačne; zato moramo seči globlje: po mrzlo. Ravnotako: če boste pri tem vseobčem pijančevanju pridigovali samo zmernost, ne boste nikdar zmernosti dosegli. Treba je seči globlje: po abstinenci! — Če hočemo upogniti drevesce, ki pokonci stoji, ga moramo upogniti in pogostokrat upogibati bolj globoko, kakor ga hočemo upognjenega imeti, ker vedno sili nazaj v staro lego. Ravnotako je tudi s človeško naravo, ki vedno sili nazaj v stare razvade. Treba jo je upogniti globlje, kakor želimo v tem oziru upognjeno imeti. — Dalje vidite zgoraj narisano goro in dolino. Gora pomeni pijančevanje, dolina pa abstinenco. Nekje je nekaj preveč, nekje pa premalo. Če pa oboje zravnamo, dobimo lepo ravnino. Vsaka gora naj se poniža, vsaka dolina naj se napolni; kar je krivega, bodi ravno in kar je ostrega, gladka pot! Ali ni to jasno kot beli dan? In vendar ljudje ne morejo kapirati abstinence!

O naših principih zdaj ne bom razpravljaj, ker ni časa za to in pa ker sem o tem govoril že pri zadnjem kongresu. Takrat sem razpravljaj o predmetu: »Principi in praktično delo«. Tukaj samo par stavkov! Kljub temu, da je abstinenca tako upravičena, vendar ne zahtevamo, da bi bili vsi ljudje abstinenti; pač pa zahtevamo, da vsi pametni ljudje priznajo upravičenost abstinence. Abstinenca — to priznavamo — je radikalno sredstvo. Skušnja pa uči, da le radikalno sredstvo more do živega priti tako ukoreninjenemu in zajedenemu zlu, kakor je alkoholizem.

Namen abstinence je torej vsesplošna treznost. Ko torej to vsesplošno treznost dosežemo, potem bi lahko dali abstinenti slovo. Toda

ker je pa in bo ostala človeška narava vedno nagnjena k poželjivosti in vedno, drugače bo zopet nastopila nezmernost. In čim več bo vedno v to poželjivost nazaj sili, zato bo abstinenca potrebna abstinentov, bolj gotovo in bolj popolno bo vladala z mernost. Torej abstinence in z njo »Svete vojske« ne sme biti nikdar konec!

To je nekaj naših glavnih principov.

Naše delo v teku desetih let.

Četudi je bilo naše delovanje prva leta dokaj šibko, včasih celo dalj časa pretrgano, četudi je bilo združeno z velikimi težavami in je naletelo na velik odpor, smo vendar v teh desetih letih nekaj dosegli. Imeli smo na stotine predavanj in govorov, deloma po cerkvah, deloma po šolah, društvih in sploh med ljudstvom. Glavno delovanje naše se je razvilo na Kranjskem. Nekaj malega se je storilo tudi na Štajarskem, Koroškem in Primorskem. Zadnji čas pa skuša to naše delovanje segati tudi na Hrvaško. In mi bi se zelo srečne šteli, če bi mogli to med Hrvati istotako kakor pri nas potrebno gibanje vzbuditi. Poleg tega je naša slovenska organizacija povzročila tudi to, da se je na Dunaju osnovala osrednja zveza avstrijskih protialkoholnih društev. Dali smo dalje impuls, da so se pričeli avstrijski protialkoholni shodi, kateri so bili dosedaj trije: na Dunaju, v Gradcu in letošnje leto v Solnogradu. Leta 1914. bo tak shod v Brnu, leta 1916. pa v Ljubljani. Na ta shod bodo prišli k nam tujci, in že zdaj opozarjam na to, da naša narodna čast zahteva od nas, da bomo takrat tujcem pokazali, da smo nekaj storili in dosegli na tem polju. Splošno (avstrijsko) zborovanje se bo pač moralo vršiti v nemškem jeziku; imeli pa bomo obenem paralelno slovensko zborovanje. Opozarjam vas torej že sedaj na to, da moramo Nemcem pokazati, da Slovenci, četudi majhni, na kulturnem polju nismo zadnji.

Izdajali smo tudi protialkoholne knjige in brošure. Naša literatura je sicer še skromna, a nekaj imamo vendar pokazati. Najprej je izhajala poldruge leto »Piščalka«, ki pa je morala radi finančnih težav prenehati. Zdaj imamo že šesto leto »Zlato dobo«, ki stane na leto 3 krone in se tiska v približno 2000 izvodih. — Dalje smo izdali knjižice: »Kaj je torej z alkoholom«; »Sveta vojska«, tiskana v 15.000 izvodih; »Mali protialkoholni katekizem«, tri izdaje, skupaj 15.000 izvodov; »Učitelj v boju proti alkoholu«; ta velevažna knjižica se je tiskala v 2000 izvodih. Dalje brošuro »Proti alkoholu brez dvoma!«, spisal župnik Franc Avsec, in brošuro »Gori — pomagajte!«, spisal kaplan Franc Švara na Goriškem. Izdali smo tudi posebno poročilo v II. protialkoholnem kongresu z jako temeljitimi govori.

Poleg tega ima naša organizacija tudi veliko korespondenco, tako da moramo imeti svojo pisarno in tajnika ter smo si nabavili tudi pisalni stroj. Ljudje se obračajo na nas zaradi društvenih tiskovin, sprejemnic, stavijo razna vprašanja v zadevah točenja alkoholnih pijač, pošiljajo pritožbe zoper prestopke tozadevnih postav in določb, ter odpošiljamo rekorze zoper nepotrebne nove gostilne na deželno vlado. Društvo pa sestavlja in odpošilja tudi samostojno svoje peticije na deželno vlado, deželni odbor, na škofijstvo, na šolske oblasti itd.

Privatnih pisem in prošenj smo napisali nešteto, in ravnotako nešteto člankov v razne liste.

Ustanovila se je posebna duhovska in posebna učiteljska protialkoholna zveza. Zadnji čas pa je stopilo v areno »Društvo zdravnikov na Kranjskem«, katero smo privabili v svoj krog.

V Ljubljani smo otvorili brezalkoholno gostilno. Enake gostilne so na deželi: v Idriji, na Trebelnem, v Žireh in v Trziču. Za druge kraje so prošnje že vložene, pa jih okrajna glavarstva silno počasi rešujejo.

Da bi se začelo bolj uporabljati namesto alkohola mleko, smo ustanovili s pomočjo privatnega podjetnika higijenično mlekarno, ki ima v Ljubljani tri filijalke, eno pa v Opatiji.

Pospeševali smo tudi sadjerejo in uživanje sadja kot protisredstvo zoper alkohol. V ta namen je spisal deželni sadjerejski učitelj Humek, založil pa posebni pospeševalec našega gibanja, župnik Mrkun na Homcu, knjigo: »Sadje v gospodinjstvu«, katera knjiga bodi posebno toplo priporočena našim gospodinjam in dekletom. V Šmarci pri Kamniku pa smo začeli s tovarniškim proizvodanjem brezalkoholnih sadnih pijač. Podjetje je sicer še majhno, — začeli smo šele letos, — vendar pa imamo upanje, da se bo dobro razvilo. Ravno od tam smo dobili tudi sliko, katera nam predstavlja viteza, kako pobija strupenega sedmoglavega zmaja — alkohol. Slikal jo je priprost rokodelec-abstinent, prinesla sta jo peš iz Šmarce v Ljubljano dva abstinenta. Torej vidite, kakšni junaki so abstinentje! (Živahni živioklici in ploskanje.) Tudi pomagamo gospodu deželnemu sadjerejskemu učitelju Humeku pri snovanju novega lista »Slovenski sadjar«, ki bo začel izhajati z novim letom in kateri bodi toplo priporočen v naročanje!

Toliko torej o našem dosedanjem delovanju.

Reč naša je tako težavna, da ji skoraj ni najti para. S krampom in sekiro si moramo sekati pot skozi pragozd predsodkov, ugovorov in nasprotij. Povem odkrito: Ko smo pričeli s to stvarjo, niti slutili nismo, kake težave nas čakajo. Živeli smo v neumni misli, da to mora pač vsak pаметen človek spoznati, da je to delo potrebno in da je bo vsakdo z veseljem pozdravil. Kako smo bili vendar naivni! — Da je bilo res težavno, priča najbolje to, da se je mnogo borilcev, ki so stali spočetka v prvih vrstah, umaknilo, ker so obupali nad uspehom. Vendar pa, ko smo enkrat premagali dosedanje težave, upamo, da bo šlo tudi v bodoče in še bolje in lažje kot dosedaj. Zato prosim: Ne zapustite nas v težavnem boju in ohranite nam svojo podporo in pomoč!

Uspehi.

Toliko torej o zgodovini našega protialkoholnega boja zadnjih deset let. Sijajnih uspehov sicer še nimamo, vendar tla smo pripravili, ljudstvo z idejo seznanili, tako da danes skoro vsak pastirček v gorski vasi vé, kaj je alkohol in kaj abstinenca. Pa tudi vidne uspehe že lahko zaznamujemo. Naša organizacija šteje nad 10.000 protialkoholnih zaveznikov, med temi kakih 3000—4000 popolnih abstinentov, ostali so abstinenti od žganja, sicer pa zmerniki. — Mnogo je storilo na našo inicijativo učiteljsvo po šolah, in lahko rečemo: na tisoče je že organiziranih otrok abstinentov; natančnega števila žalibog ne moremo navesti. — Zagotovilo se nam je, da se v gotovih krogih za dve tretjini manj pije, kakor pred leti. — Zlasti se pa pije manj žganja, tako da se mnogi ljudje, zlasti mladeniči, ki so bolj zavedni, že sramujejo piti žganje. — Dosegli smo, da se po vseh kranjskih konvikti, z eno samo malo izjemo, ne toči celo leto niti kaplje alkohola. — Delali smo na to in tudi dosegli, da se po vseh kranjskih dežel-

nih zavodih kolikor mogoče malo ali skoro nič alkohola ne uporablja. — Veliko je vplivalo naše društvo na to, da se nepotrebne nove gostilne več ne dovoljujejo, kakor se je to prej naravnost brezmiselno godilo. — Več govori o naših uspehih zadnja (10.) številka (1912) »Zlate dobe« v članku: Ali se je v desetih letih kaj doseglo? in v članku: Še nekaj priznanja.

Naši načrti za bodočnost.

Prav krepko in temeljito pa hočemo naše delo zastaviti šele sedaj po tretjem protialkoholnem kongresu. Zainteresirati želimo in upamo vse sloje prebivalstva in vse merodajne faktorje za idejo treznosti. Razširiti želimo svoje delovanje bolj kot doslej tudi izven kranjske dežele. Ustanoviti hočemo v Ljubljani v kratkem času oskrbovalnico za alkoholike (Fürsorgestelle für Alkoholranke), kakor jih imajo po nekaterih drugih mestih. Napravili bomo predavanja po vseh ljubljanskih ljudskih šolah in tudi po srednjih šolah, kjer nas bodo sprejeli. Ustanoviti nameravamo stalno razstavo ali muzej v Ljubljani in potovalno razstavo za po deželi. Potem je v našem načrtu tudi ustanovitev sanatorija za alkoholike.

To je torej naš načrt za bližnjo in daljšo bodočnost. Na ta način slavimo desetletnico našega delovanja. Naše slavlje pa ne bodi samo dostojno, ampak tudi uspešno. Želim, da bi bila ta desetletnica mejnik med sedanjo dobo in bodočnostjo ter se zato obračam do vas, dragi gostje, da ponesete sklepe s tega zborovanja domu in če še nimate organizacije v vašem kraju, jo čimprej ustanovite. V vsaki župniji, v vsaki občini naj se ustanovi organizacija, katera bo trajno skrbela za zdržnostno vzgojo mladine in vsega ljudstva. To bo najboljši sad našega kongresa, ako se bo po celi deželi zasnova naša organizacija.

Vsi na delo!

Sedaj se pa obračam še na neko posebno adresu. Slišal sem namreč, da se nekateri silno bojé moje črne suknje in da si zato ne upajo blizu. Zato poslušajte, kaj vam rečem na to: Jaz, ki sem črn zunaj in znotraj, povem odkrito, da mi ta prenapetost v naših javnih razmerah, ta ekskluzivnost, da če je človek drugačnega političnega prepričanja, noče z nasprotnikom sodelovati v občno koristne namene, ta politika meni ni in ni všeč. Tako ravnanje ni krščansko, ni narodno in ni pametno. To je moja politična izpoved v tem oziru. Toliko kulance in toliko medsebojne prijaznosti bi pa vendar morali imeti, da bi se v takih obče-koristnih zadevah sporazumeli in lahko delovali skupno. Zato tako prenapetost obsojam, pa naj se greši od te ali one strani. (Živahno pritrdjevanje.) Kdor kaj dobrega stori, je dobro, in ga moramo tudi toliko čislati, kolikor stori dobrega.

Človek bi po nekaterih pojavih v naši javnosti sodil, da se bomo med seboj razgrizli. Pa smo prišli skupaj ljudje raznega političnega mišljenja, eni črni, drugi malo bolj pisani, pa smo videli, da smo čisto fletni ljudje in da se lahko razumemo. Pred seboj imamo en sam velik namen, namreč omejiti uživanje alkohola, vse druge reči pa pustimo na strani. To je mogoče drugod, in naj bo mogoče tudi pri nas. Zato pozivljam vse stranke in pristaše kakršnegakoli mišljenja, da se nam pridružijo, in če ne moremo delati skupaj pod enim klobukom, pa delajmo vsak pod svojim klobukom. Če kje, naj tukaj velja izrek: Ločeno korakati, skupno naskakati! Kdor se torej zaradi politike izključuje od tega dela, si sam nadeva pečat najhujšega reakcionarja. Kdor pa je res prav narodnjak in naprednjak, temu se mora milo storiti, ko bere in vidi, kaj počenja nesrečni alkohol,

kako se naši fantje v pijanosti pretepajo in pobijajo. Ali ni to strašno: Lansko leto so na sveto noč zaklali tri fante in letos zopet tri!! Kdo se ne zgrozi, ko kaj takega sliši!

Sklep.

Prijatelji, gre se nam za velike reči, gre za milijone narodnega premoženja. Izračunano imamo, da Slovenci vsako leto poženejo po grlu najmanj sto milijonov kron, in od teh gre vsaj ena petina iz naše domovine, tako da imamo Slovenci vsako leto dvajset milijonov preveč, da jih vržemo v žrelo našemu narodnemu nasprotniku. Gre nam za tisoče življenj naših fantov in mož, ki vsako leto radi uživanja alkohola padejo v prezgodnji grob; gre za srečo in mir tisočernih družin; gre za naše žene, ki trpe kakor duše v vicah pod krutostjo pijanih mož; gre za prihodnost našega mladega rodu; gre za stotine slovenskih posestev, ki pridejo vsako leto zaradi pijančevanja na boben. Gre za to, da rešimo naš narod iz večstoletne sužnosti alkohola. Zato vam kličem še enkrat: Pomažite nam pri tem velikem delu!

Sladko vince piti, — to me veseli; — dobre volje biti — svoje žive dni. Tako pojejo naši pivčki, kadar se navlečejo svojega »sladkega« vinca. Jaz pa poznam še neko drugo sladkost. »Dulce et decorum est pro patria morri«, so rekli stari Rimljani: Sladko je za domovino umreti. Dragi moji, nam pa ni treba umirati za domovino, ampak žrtvovati ji samo nekaj — kozarcev pijače. S to malo žrtvijo bomo naši domovini veliko koristili. In na sebi bomo občutili, da je v resnici sladko trpeti in mreti za dom in za svojega bližnjega. Da:

Za domovino mreti — kolika slast!
Prot' dušmaninu! — Mora, on mora past'!

Dr. Avgust Levičnik:

Alkohol in tuberkuloza.

Častita gospoda, cenjeni zborovalci!

Dovolite, da preidem takoj v »medias res«, k jedru vprašanja: Ali je kaka zveza med alkoholom in tuberkulozo, in ako je, kakšna pa je pač ta zveza?

Pričnem s slučajem iz prakse!

Bilo je majnika leta 1909., ko sem bil klican v ljubljansko predmestje. V ubožni sobici je ležal na ubožni postelji bolnik, ubožec z znamenji obsojenca-zemljana, ki so mu že šteti dnevi. Preiskava je pokazala tuberkulozo v zadnjem štadiju. Bolnik je bil 33 let star, vdovec, strojni ključavničar, razumen človek. Vprašal sem ga med drugim, kdaj da je prvikrat začutil bolezen.

»Pred štirimi leti sem začel pokašljevati, za kar pa se v početku nisem dosti menil. Pozneje me je začelo skrbeti, pa si nisem upal k zdravniku!«

»Zakaj ste se bali iti k zdravniku?«

»Gospod! Pred šestimi leti sem se oženil, pa kozarec sem ljubil bolj nego ženo. Imel sem kot strojni ključavničar dosti zaslužka, pa vse sem pustil po gostilnah. Popival sem vse noči, spal pa le malo. Po dnevu sem delal, po noči pa bdel po gostilnah in kavarnah. In tega bi ne povedal zdravniku!«

»In kako ste dalje čutili bolezen?«

»Kmalu me je prišla vročica. Stal sem komaj na nogah, pa delal sem naprej, samo da sem nekaj zaslužil, žal samo za pijačo.«

»In dalje . . . ?«

»Vedno hujše je bilo življenje. Začela sva z ženo prodajati kos za kosom pohištva in se seliti iz slabih stanovanj v še slabša stanovanja. In potem je začela še ona bolehati na jetiki in mi umrla v par mesecih. Pa tudi sam sem omahnil, delati nisem mogel več, zaslužka nisem imel in mati so me vzeli k sebi. Gospod zdravnik, o pijača me je tako daleč spravila.«

Gospoda! Ta bolnik, medicinsko sicer neizobražen, pa inteligenčen človek, je čutil za nas važno resnico, da je osodna zveza med alkoholom in tuberkulozo, dodal tako nehote zopet en slučaj k tisočim drugim, ki jih je že sprejela in raziskala **statistika** in iz katerih izvaja nepobitno, da alkohol **predisponira** za tuberkulozo, da, takorekoč v mnogih slučajih naravnost provzroča.

Dickenson (Dikensen) meni, da tuberkuloza trikrat pogostejše napada alkoholike kot trezne ljudi.

Jaquet (Žaké) in Le Gendre (Le Žander) računata, da se tiste osebe, ki pridejo v bolnico radi alkoholizma, po nekaterih mesecih izvečine vrnejo v bolnico radi tuberkuloze.

Jaquet je tudi konstatiral v pariških bolnicah med 252 jetičniki 181, to je 71'4%, alkoholikov.

Po Barbieru (Barbie-u) pride v bolnici Bichat (Biša) v Parizu 88% alkoholikov.

Lancereau (Lansrô) je preiskal 2192 slučajev tuberkuloze; med temi je našel 1229, to je 55%, alkoholikov, Friedrich v Budimpešti med 415 jetičniki — delavci — 133 alkoholikov, to je 32%.

Po statistiki državnega zavarovalnega urada na Nemškem trpi več kakor polovica tovarniških delavcev, ki postanejo do 30. leta za delo nezmožni, na tuberkulozi, in ti so izvečine alkoholiki.

Po statistiki dalje posebno na tuberkulozi oboléli stanovi, ki imajo opraviti z alkoholom.

Po belgijski statistiki pride na 1000 smrtnih slučajev pri natakarih 666 slučajev radi tuberkuloze, 314 pri gostilničarjih, 304 pri destilaterjih.

Laverenne (Lavran) poroča, da v Avstraliji, kjer so splošno izredno ugodne higijenične razmere, tuberkuloza napada pred vsem bogate farmerje, ker v obče preveč pijo. Znano je, kako decimira tuberkuloza z amorce, kakor hitro se vdajo pijači, kakor nasprotno sila malo trpe Kitajci, ki so zelo trezen rod, in pa zmerni — židje, čeprav se često slabo hranijo in po velikih mestih (London, New York) žive v skrajno neugodnih zdravstvenih razmerah.

Tako statistika!

Kako si razlagamo to zvezo med alkoholom in tuberkulozo, to predispozicijo alkoholikov za tuberkulozo?

Vrnimo se k našemu pacientu!

»Tudi moj oče so hudo pili, kmalu po rojstvu sem jih izgubil.«

Tu imamo, gospoda, prvi, še vse premalo vpoštevan moment!

Alkohol oslabi novo življenje v hipu, ko se je pričelo. Ni še dognano, ali so temu krive patološke izpremembe spolnih žlez in sploh organizma staršev-alkoholikov, ali pa naravnostno zastrupljenje klice, tako da se že klicna stánica (Keimzelle) zastrupi; gotovo je, da alkoholni ekscesi in pa kronična zloraba alkohola provzročajo degeneracijo potomstva. V družinah, ki pijančujejo (Trinkerfamilien) umrje dva- do trikrat več otrok, kot v

tuberkuloznih, in tri- do petkrat več kakor v normalnih (Koppe). Taki otroci imajo, kakor je v obče znano, labilno, slabejše živčevje, so često božjastni, slaboumni, in so zelo sprejemljivi za tuberkulozo. Bimge je dobil v 117 slučajih staršev-zmernikov samo 6% tuberkuloze pri otrocih, zato pa 15% pri takih, ki so bili le od časa do časa nezmerni, 12% pri 92 takozvanih treznih in 10% v 30 slučajih potatorjev.

Drugi moment, da alkohol predisponira za tuberkulozo, je ta, da jemlje odporno silo tudi organizmu, ki je sicer od rojstva normalen, močan.

Ne poudarjam iznova, saj je to znana stvar in jo bodo drugi predavatelji zopet pojasnjevali, da trpe vsi organi v človeškem telesu, predvsem najvažnejši, in tako postanejo, kakor pravimo, »loci minoris resistentiae«.

Služnice sopil se več ali manj vnemo in se tako odpro za invazijo bacilov. O srcu pravi Bollinger, da vsled oslabiljenega srca alkoholikov najde tuberkuloza najugodnejša tla za razvoj, ker je zdravo srce uprav pri tej bolezni največje važnosti. Oslabela prebavila in nezadostna prebava alkoholikov-jetičnikov pa zapre ono pot regeneracije, ki v zvezi s svežim zrakom pri jetičnikih edino vodi do uspešne terapije.

Vrhutega pa še alkohol jemlje krvi ali sokrvici (krvnemu serumu) baktericidno moč, to se pravi, kri alkoholika nima tiste moči, da uničuje bacile, ki bi jo morala imeti. Laitinen meni, da so temu vzrok patološke izpremembe v jetrih, ledvicah in srcu alkoholikov, da nadalje alkohol zmanjšuje število levkocitov, brezbarvenih (belih) krvnih teles, ki imajo nalogo, da sprejemajo bakterije v se in jih uničujejo in da naposled zmanjšuje alkaliscenco krvi. Raziskave glede vpliva alkohola na opsonine (tvarine v krvi, ki delajo bela krvna telesa sprejemljiva za uničevanje bakterij), še niso dognane, eno pa stoji, da alkoholik vsako infekcijo težje preboli kot zmernik.

Tretji moment dispozicije alkoholikov za tuberkulozo!

Alkohol je veliki zapeljivec — »der große Selbsttäuscher«, pravijo Nemci — dela človeka lahkomišljenega v vsem, tudi glede zdravja. Alkoholiki izgube zato tisti toliko potrebni, recimo prirojeni instinkt za higijeno. Malo pazijo na zdravje, in, da zadoste strasti, živijo v razmerah, ki predvsem peljejo v tuberkulozo. To je popivanje po zaduhlih, zakajenih prostorih pozno v noč, slabo stanovanje, oni nered v življenju, ki ne pozna pravega razmerja med delom in počitkom, in ki je tako značilen za alkoholika.

»Popival sem vso noč. Spal le malo. Po dnevu delal v tovarnah, po noči pa bdel po kavarnah in gostilnah. In začela sva se seliti z ženo iz slabega stanovanja v še slabša stanovanja. In potem je začela tudi ona bolehati za jetiko, dokler mi ni nagloma umrla.«

Gospoda! To je ona mizerija, ki tvori oni osodni tretji moment dispozicije alkoholikov za tuberkulozo.

Pravijo, da je tuberkuloza stanovanjska bolezen. Kolikor bolj nezdravo da je stanovanje, kolikor več je prahu v njem, kolikor manj zraka in svetlobe, toliko več ima prilike tuberkuloza, da se razširi, in toliko manj je upanja, da se omeji ali ozdravi. In v takih razmerah živijo izvečine malomarni alkoholiki, da, morajo živeti radi ubožstva. Brezbrižno pljujejo na tla, na zrak ne gredo, rajši v beznico, bolnic se ogibljejo v početku, ker ondi ni pijače, po umazanih sobah se igrajo otroci, samo najpotrebnejša hrana se kuha; ali ne trdimo po pravici, da tako alkoholik zastruplja neprenehoma sebe, rodbino . . . in tako dela gaz, tisto široko pot tuberkulozi, ki decimira naša predmestja? . . .

Gospoda! Profesor dr. Weichselbaum na Dunaju je imel svojčas predavanje o tuberkulozi in alkoholu in tedaj je med tremi tezami na

prvem mestu postavil to, da je v boju zoper tuberkulozo predvsem potrebno, da se omejuje tudi alkoholizem.

Dovolite, da končam s to njegovo tezo ali, da jo poudarimo še bolj značilno, **naše geslo** bodi beseda dr. J a c o b i j a:

»**Boj proti alkoholu je obenem boj proti tuberkulozi!**« (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Zdravstveni svetnik dr. Otmar Krajec:

Alkohol, poškodbe in nezgode.

Desetletja se je znanost trudila in si prizadevala, da dožene in dokaže škodljivi vpliv alkohola na človeško telo, oziroma na njegove stanice. Dognano je sedaj z neovrgljivimi dokazi, da uživanje opojnin (žganje, vino, pivo) oškoduje in uniči polagoma in sčasoma, če je to uživanje postalo pivcu navada, vsak organ človeškega telesa; zbole želodec in prebavila, krčijo se obisti in jetra, krvne žile se razširjajo in postanejo trhle, srce se zamasti, snov živcev in možganov se izpremeni; končno po dolgem hiranju zapade telo počasnemu vplivu alkohola. Pivec iz navade pa ne boleha le za ravno popisanimi znaki kroničnega alkoholizma, temveč je vrhutega v veliko večji nevarnosti, da oboli, ima večjo dispozicijo za druge bolezni; oslavljeni organi pivca se ne upirajo dosti krepko in vztrajno n. pr. nalezljivim boleznim, pljučnici, raznim vročinskim boleznim; vsaka operacija je pri pivcu nevarnejša kakor pri drugem, pijači ne vdanem človeku; umrljivost pivcev je trikrat toliko, kakor splošna povprečna umrljivost, in so s tem dejstvom nekatere angleške zavarovalnice za življenje že leta 1840. pričele računati; njih računi so namreč podali, da je v starosti od 24 do 60 let umrljivost abstinentov povprečno 40 % nižja kakor pivcev.

Direkten dokaz, da alkoholiki bolj pogosto obole, podale so preiskave, ki jih je izvedla krajna bolniška blagajna v Lipsiji. Opazovali so tam 1 $\frac{1}{4}$ milijona oseb, med temi je bilo 4847 označenih za alkoholike, bilo je pa to v resnici le 630 raznih oseb. Čas, ko so bile te posamezne osebe zavarovane pri bolniški blagajni, razdelil se je v prvo dobo, to je do takrat, ko je bila dotična oseba prvič označena kot alkoholik, in v drugo poznejšo dobo; povprečno je podala prva dobi 2'1 dneva bolovanja (nad sto delavskih dni) druga doba pa 12'6 dneva bolovanja, četudi so to bile večinoma (86'9 %) osebe srednje starosti od 25. do 54. leta; болоvali so torej več kot najstarejši zavarovanci; ti možje so si s preobilnim uživanjem opojnin svoje začetkom povoljno zdravje tako pokvarili, da so, četudi srednje starosti, dalj časa болоvali kot 75 in več let stari starčki, to pa ne le v svojo lastno gmotno škodo, temveč tudi v škodo skupnosti.

Poprej navedenim izpremembam, ki jih učinkuje alkohol v organih in manjši upornosti proti nalezljivim boleznim, pa je prišteti še en vzrok za okrajšanje življenja alkoholikov, in to je povečano število nezgod in poškodb, ki zadenejo pivca; ta okolnost je tem večje važnosti, ker so te nezgode včasih usodepolne ne le za alkoholika samega, temveč tudi za druge ljudi, za njegove sodelavce, za ljudi, ki so svoje zdravje in življenje zaupali pivcu; tudi v tem oziru je zloraba alkohola važen socialen faktor, ki ne zadene le krivca, temveč tudi sega daleč v njegovo okolico. Alkohol ne upijani le pivca in ga pijanega napravi sploh nezmožnega za točno izvrševanje svojega dela ali poklica; po alkoholnem ekscesu, po užitku množine alkohola, ki še ne upijani ali pa pri kroničnem alkoholiku, opaziti je še dolgo (24 ur in več) neka nesigurnost, nezanesljivost mišičja in živčevja, prisotnost duha ni več na višku, nastopa neka negotovost, človek postane

nepreviden, miren preudarek se zgubi, ne opazi in ne vpoštevava nevarnosti; prijemi rok pri delu, n. pr. pri stroju, niso več tako gotovi, celo avtomatični gibi niso več zanesljivi; kar imenujemo lahkomišljenost, nepazljivost, nezanesljivost, je dostikrat le posledica alkoholnega ekscesa prejšnjega ali poprejšnjih dni ali pa ravnokar zaužite, še ne upijanljive množine alkohola, ter v obče prištevamo nezanesljivost in zanemarjenje službenih dolžnosti med prve postaje v žalostnem življenju pivca, kroničnega alkoholika.

Le prepogostokrat čitamo o nezgodah, pri katerih je bil zadnji vzrok alkohol, ki ga je ponesrečenec užil že dolgo pred nezgodo, dan ali več poprej; ponesreči delavec pri stroju, ki ga je leta in leta, dan za dnem uporabljal brez nezgode; ponesreči parnik in ž njim pogubi se mnogo ljudi, pripeti se nezgoda na železnici, vse to oni dan, ali pa dan po dnevu, ki se običajno uporablja za nezmerno uživanje alkohola; ponesreči sicer dober avtomobilist, na dan, ki je sledil banketu itd.

Ne gre se tu za dokaz, da pijan človek ponesreči, da se poškoduje prej kot trezen človek, važno je, da zapušča alkohol po akutnem zastrupljenju še neko splošno oslabeledost v telesu in na duhu, ki je le prepogosto vzrok nezdod in poškodb.

Malo poškodbo, ki zadene pivca v takem stanju, prav rad zanemari ali je ne zapazi, ranica se zastrupi, čez nekoliko dni nastopa gnojenje, splošno krvno zastrupljenje; trezen bi takoj uporabil potrebno pomoč, tako pa si z lahkomišelnostjo ali nepazljivostjo poškoduje zdravje. Ponesrečen, telesno poškodovan pivec dobi, kakor je zdravnikom dobro znano, prav lahko alkoholni delirij, ki je sam na sebi za življenje opasen, dostikrat si v tem nemirnem stanju potrga obveze in uniči uspeh pravilne obveze ali operacije. Narkoza pri alkoholiku je prav nevarna, razburljiva, nemirna; trpi pri tem mirno delo operaterja v škodo ranjenca. Opetovano se je opazovalo, da se rane alkoholiku počasneje celijo kot abstinentu.

Razmerje alkohola k nezdodam postane še bolj jasno, če vpoštevamo važnost, ki jo ima nedelja oziroma ponedeljek v statistiki nezdod; to stamenda ona dva dneva v tednu, ko se pač največ žrtvuje alkoholu, prav tista dneva, ko je tudi največ prestopkov radi pijanosti, največ kriminalnih telesnih poškodb. Ponedeljek izkazuje v raznih obratih največje število nezdod, pri vsem tem, da je bila nedelja dan počitka in da je v ponedeljek povprečno manj delavcev v tvornicah in pri obratu kot druge delavne dni. To dokazujejo statistike raznih delavskih zavarovalnic zoper nezdode, n. pr. na Saksonskem, v Ameriki, Nemčiji, Švici itd.; s to zadnjo statistiko se tudi skoraj popolnoma vjema tozadevna statistika za Kranjsko.

Od leta 1902. do avgusta 1912. pripetilo se je na Kranjskem 1033 nezdod v obratih, kojih delavci so zavarovani pri delavski zavarovalnici zoper nezdode in pri katerih mi je bilo mogoče dognati dan v tednu. Bilo je nezdod: v nedeljo 49 (4'7%), v ponedeljek in dan po prazniku 227 (21'07%), v torek 150 (14'52%), v sredo 151 (14'61%), v četrtek 136 (13'16 odstotkov), v petek 151 (14'61%), v soboto 169 (16'36%); torej v ponedeljek za tretjino več kakor kak drug delavnik, četudi je bil poprej dan počitka in povprečno manj delavcev pri delu.

Da alkoholizem pospešuje nezdode in s tem povzročuje velike gmotne škode, je dandanes dognano. Zato moramo podpirati zahteve, ki jih je stavil na higienskem kongresu v Berlinu vladni svetnik Kögler: razen intenzivnega poučevanja in vzgojevanja v protialkoholnem smislu, prepoved prodaje in uživanja alkoholnih pijač med delom, preložitve izplačevanja zaslužkov na drug dan v tednu, premije za abstinate, odstranitev pijanih od dela in pivcev od nevarnih del, od delodajalca oddane opojnine ne bi se smele vštetiti v zaslužek, bolniške blagajne in zavarovalnice zoper nezdode

pa naj bi pozorno zasledovale te okolnosti, kajti po alkoholu povzročene nezgode oškodujejo jih prav občutljivo.

(Uporabljena literatura: Rubner: Hygiene, Ewald: Soziale Medizin, XIV. Int. Hyg. Kong., Hoppe: Tatsachen über den Alkohol.)

Nekoliko o alkoholizmu v Srbiji.

Bil sem za časa sedanje balkanske vojne šest tednov v Nišu in imel kolikortoliko prilike opazovati tudi glede alkoholizma v Srbiji. Srbija je producirala (Hoppe, Tatsachen über den Alkohol) leta 1905. 300.000 hl vina, l. 1908. 480.000 hl vina, piva leta 1905./1906. 66.494 hl, l. 1906./1907. se je zvarilo 86.000 hl. Kapitala je bilo naloženega v pivovarnah od leta 1885./1886. do leta 1904./1905. od 3125 do 4075 milijonov mark, davki od piva so v tistih letih narasli od 1032 na 1034 milijonov mark. Vinogradov je bilo leta 1907. 29.254 ha, leta 1908. 34.904 ha.

Porabilo se je v Srbiji leta 1902. 50.000.000 litrov žganja, večinoma slivovke (25 % alkohola), torej približno 20 litrov na osebo, potem 72 mil. litrov piva, 32 litra na osebo, in 26 mil. litrov vina, to je 102 litra na osebo. Če primerjamo k tem Kranjsko, je ta porabila leta 1905. 11 litrov žganja na osebo (40 % alkohola, najmanj 9 litrov v črnomeljskem, največ 23 litrov v radovljiškem okraju), potem 26 litrov piva na osebo in 60 litrov vina.

Povedati morem le na kratko, da v času svojega bivanja v Nišu nisem videl ne enega pijanega človeka; zadnja leta so bile prav slabe vinske letine, razne trne bolezni so uničile vinograde; letos pa sploh niso bili ljudje doma, ki bi pridelek dovažali v mesto. V gostilnah, ki jih je prav malo, se toči vino, pripravljeno iz grozdja, ki je došlo iz Odrina; vino je drago, po 1 dinar 80 para liter; v Nišu je pivovarna, pa le malokdaj je bilo videti koga s čašico piva, ki je stala 02 litra 30 para, torej tudi prav drago; nikjer nisem videl sedeti ljudi pri vinu ali pivu, vsakdo, če mora biti že v gostilni, pije 02 litra vina ali piva ali pa, in to veliko rajše, črno kavo; redke izjeme so se baje pijančevanja navadile preko Save.

V naši bolnici pri ranjencih ves čas nisem videl ne vina, ne piva, semtertja je prinesla kaka mati ali stara mati malo stekleničico slivovke, ki jo je ranjenec pil kot zdravilo. Nikdo ni zahteval ali popraševal po alkoholni pijači, pri tem pa so bili vsi naši ranjenci zgovorni, veseli in celo petje smo slišali. Vse narkoze so bile mirne. Pripovedovali so mi ti moške iz ljudstva, da se doma prav redkokdaj pije, o velikih praznikih in ob »slavi« je pa to pač splošno v navadi. »Slava« je starodaven običaj, menda iz časov pokristjanjenja, ko si je vsaka družina izbrala svetnika zaščitnika; ta svetnik se vsakikrat »slavi« s pojedino in gostoljubjem, gostom se nudi razen sladkega, blagoslovljen žitni kolač, pečenje in vino ali rakija. »Slavo« so slavili tudi ranjenci v bolnici, in vsi tovariši ene sobe so bili gostje; tu sem opetovano opazil, da je ta in oni zavrnil ponudeno žganje, češ, da principiuelno ne uživa alkohola. Taka izjava ni zbudila začudenja ali popraševanja po vzroku ali celo zasmehovanje, niti ni prišlo komu na misel, da bi silil k pijači. V nekaterih krajih Srbije, menda v Šumadiji, se pa, kakor mi je pravil priprost strežnik, več in celo veliko pije in daje tudi otrokom žganje.

Vprašal sem, kako je bilo v vojski s pijačo. Povsod sem dobil odgovor: »Oficirji so nam prepovedali piti alkohol.« Junaki so bili pri vseh naporih, v vseh bitkah, pogumnih naskokih in jurisih trezni, uživali so za pijačo le vodo. Vsekako so tu Srbi že uporabili izkušnjo, da je alkohol le omamljiv strup, ne pa kako okrepčujoče sredstvo, in tudi ta okolnost je kolikortoliko pripomogla k sijajnim zmagam. Pripetilo se menda v tej voj-

ski ni, da so, kakor v nemško-francoski vojni, dobili vojaki zvečer po napornem pohodu pri večerji tudi še alkohol v okrepitev, potem pa morali na predstraže in so tam na straži vsled utrujenosti in vsel oficijelno zaužitega alkohola zaspali, zato pa potem bili obsojeni na smrt.

Srbski abstinenti so tudi organizirani, imajo v Belgradu svoje društvo, ki ima člane v vseh slojih. To društvo je ustanovilo brezalkoholno kavarno, edino kavarno, katero smejo posecati tudi dijaki. Društvo za čuvanje narodnega zdravja izdaja mesečnik »Zdravje«, in te zelene zvezke je bilo najti pri vsaki postelji v naši bolnici, ranjenci so jih pridno čitali, v vsakem zvezku pa je tudi bil članek, zadevajoč alkoholno vprašanje: »borba proti pijanstvu«. Spoznali so Srbi važnost treznosti, abstinence, in dokazali s svojimi zmagami, da le trezen narod napreduje in ima bodočnost. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Ces. svetnik ravnatelj Gustav Pirc:

Protialkoholno gibanje med kmetskimi sloji.

Častiti gospodje! Cenjeni zborovalci! Da jaz danes govorim tukaj na tretjem protialkoholnem kongresu, tega je kriv naš navdušeni propagator protialkoholnega gibanja, prečastiti gospod Kalan.

On me je nekako — prisilil, da danes tukaj govorim. Kajti razmere v moji službi so take, da mi je bilo prav težko, za gotovo obljubiti. Slednjič sem se vendar odločil, dasi pravi prislovica, da nobena prisiljena stvar ni dobra. Jaz za svojo osebo v tem oziru ne najdem izjeme. Skušal bom vsaj nekaj doprinesti v tem boju za blagor našega naroda. Saj boj proti alkoholu ni nič drugega, nego boj za obstanek našega naroda.

Takrat, ko je bil torej č. gospod Kalan v tej zadevi pri meni, so bile, kakor rečeno, razmere take, da sem se moral takoj zagotovo odločiti, in on sam je določil snov mojemu referatu. Premišljeval sem o referatu in nazadnje prišel do prepričanja, da, če bi hotel govoriti »o alkoholu z gospodarsko-kmetijskega stališča«, bi moral navajati razne suhoparne številke, kar pa po mojem mnenju ob taki priliki ne bi bilo umestno, kajti pri številkah se ljudje več ali manj dolgočasijo. Kakor mislim, pa je namen takih kongresov v prvi vrsti ta, da se ljudstvo vzbudi za dobro stvar in da se pouči, da je protialkoholno gibanje resnično potrebno. Zato sem si dovolil spremeniti naslov referata in bom govoril o protialkoholnem gibanju med kmetskimi sloji. Reklo se mi je, kakor sem že omenil, da naj govorim o alkoholu z gospodarsko-kmetijskega stališča, jaz pa bom govoril s kmečkega stališča, kajti v naših slovenskih razmerah so skoraj vsi kmetje in vsa posestva so z malimi izjemami v rokah kmetov. Govoril bom torej o protialkoholnem gibanju med kmečkimi sloji. To pa toliko bolj, ker sem morda izmed vseh predavateljev edini tako srečen, da imam največ tistih pred seboj, katerim je moje predavanje namenjeno; kajti vidim v tej dvorani v največji meri zbrane kmetovalce. (Klic: »Res je!«)

Preden začnem govoriti o tem svojem predmetu, dovolite mi, da označim svoje stališče napram antialkoholnemu gibanju. Jaz po svojem poklicu: kot kmetovalec, izobražen v svoji stroki in kot učitelj kmetijstva, moram biti precej dobro podkovan v kemiji, morfologiji, anatomiji, somatologiji in fiziologiji. Zato presojam antialkoholno gibanje z znanstvenega stališča in se ne dam zapeljati po kakih tendencah, ki so za alkohol, ali ki so proti alkoholu. Jaz za svojo osebo rečem: Alkohol je poživilo in

opaziti mi je: tudi hranilo! Žalibog — laži-hranilo, ki zapelje v nezmer-
nost, v pijančevanje. Imamo pa poleg alkohola kot poživila tudi tobak,
kavo, čaj itd., celo sol in meso spada sem. Mislim, da bi mogel kdo vpra-
šati: Zakaj pa se ne bojujete proti tobaku, kavi, čaju itd.? Toda, dasi
imajo ta poživila v sebi hujše strupe nego alkohol, zlasti alkoloide, vendar
nima nezumno uživanje, n. pr. tobaka, nikdar tistih posledic kakor ne-
zmerno zauživanje alkohola. Dotičnik se sam zase zastrupi; mi mu ne
moremo pomagati, če je tako nespameten. Okolica ne trpi nobenih po-
sledic, dočim zastrupljenje z alkoholom ne bo samo
dotičnega končalo, — njegova volja je pri tem lahko najboljša, —
ampak končal bo s pijanstvom tudi svoje, celo
okolico, in če se pijanstvo razširi po celém narodu,
mora trpeti celi narod. (Klic: »Tako je!«)

Jaz sem bil v svojem času naravnost za zmernost; ampak postal
sem starejši, skušnja me je marsikaj izučila, in danes sem trdno
in odkritosrčno prepričan, **da z zmernostnim gibanjem ne**
dosežemo ničesar. »Smrt alkoholu! Proč z njim! To je danes geslo naj-
odločnejših pristašev strogega, fanatičnega antialkoholnega gibanja in —
moje. (Klici: »Dobro!« — Ploskanje.)

Ker moram govoriti o alkoholu v zvezi s kmečkim stanom, ne smem
prezreti nečesa, kar je velevažno, in to je, da je ravno kmečki stan tisti,
ki daje največ surovin za izdelovanje alkohola. Večina vina prihaja iz
kmečkih rok, žganje se izdelava iz našega sadja, potem hmelj, ki je vele-
važen tudi za našo domovino, zlasti za Savinjsko dolino; iz rži, iz žita
sploh se proizvaja alkohol, zlasti ječmen se rabi v veliki meri za izdelavo
piva. Potem pa še krompir, ki se iz njega vsako leto napravi na milijone
hektolitrov žganja. Zato bi se lahko komu čudno zdelo, ako se kmet, ki
ima vendar v kipelnih obrtih precejšen vir svojih dohodkov, navdušuje za
protialkoholno gibanje in na ta način takorekoč sam sebi izpodkopava tla.

Toda, gospoda moja, to ni res. Bodite potolaženi! Nepotrebna je
bojazen, da bi naš kmet na posledicah protialkoholnega gibanja v svojem
gospodarstvu trpel škodo. Kajti, če se mi borimo za zdržnost, za absti-
nenco, smo pri tem popolnoma prepričani, da je vesoljna zdržnost utopija,
ker s propagando za abstinenco dosežemo pač morda delno abstinenco,
v prvi vrsti pa zdravo zmernost, ki je silno važna. Ne bojim se pa, da bi
imelo naše gibanje kdaj tak vpliv na naš trg, da bi ne mogli prodajati svojih
pridelkov. — Vendar pa moram danes, pretresujé to vprašanje, omeniti
eno panogo kmetijstva, ki je v najožji zvezi s protialkoholnim gibanjem,
in to je naše **vinarstvo**.

Trideset let se konča z novim letom, odkar sem nastopil svojo službo
pri Kranjski kmetijski družbi, in naključje je, če se danes po tridesetih
letih zopet oprimem perečega vprašanja, ki sem ga že takrat sprožil.
Takrat je pretila naši deželi trtna uš, in spisal sem članek, precej oster,
proti vinarstvu v gotovih krajih. Bil sem zaradi tega močno napaden. In
danes mora vsak priznati, da je vse res, kar sem takrat govoril. Ta članek
lahko danes zopet ponatisnem. Ravnotako kakor takrat sem danes, čez
trideset let, prisiljen rabiti enako pikre besede proti vinarstvu v nekih
krajih.

Dve vrsti vinarstva imamo v naši deželi. V nekih pokrajinah, —
predvsem omenim **Vipavsko**, — tam so razmere take, da kmetovalec
mora v resnici v prvi vrsti živeti od svojega vinograda. Vzlic temu so
Vipavci ostali trezni, pridni in skrbni. Vipavcu torej vinarstvo ni ško-
dovalo.

So pa druge pokrajine, kjer je vinarstvo jako priljubljeno, kjer je takorekoč že šport, kjer se v vinarstvo vse vtakne, vse druge panoge pa se žalibog zanemarjajo. Tu vmes poseči bodi naloga vodilnih krogov, deželnega odbora itd. Tam, koder se ne prideluje dobro vino, naj se ljudstvo ne peča z vinogradništvom! Tam je treba kmeta poučiti, da mu druge panoge kmetijstva lahko donajajo boljših dohodkov nego vinarstvo. Nočem imenovati krajev, ki jih imam v mislih, toda posledice sedanjega napačnega ravnanja se vedno jasno vidijo. Omenjam samo to, da naš gorenjski kmet ne pozna trajne bede vzlic temu, da nimamo bogvé kako dobro nosečih kmetij. A na Gorenjskem posveti naš kmet ves svoj trud za svojo živino, ki mu je ne more toča pobiti, mraz vzeti ali ji škoditi slabo vreme, in pri tem dobro izhaja; dočim kmetovalec v neprikladnih krajih polaga ves svoj trud, vse svoje delo v vinograd, pa je za pridelek v vedni nevarnosti pred točo, spomladi pred mrazom in jeseni pred slabim vremenom. Navajam v tem oziru le en izrek, ki je med Nemci splošno znan: »Weinland — armes Land!« — Vinska dežela — revna dežela! In neki naš veljak, ki je dosegel visoko stopnjo, je isto misel izrazil še mnogo bolj drastično, rekoč: »Vinstvo — je svinjstvo!«

Ko že govorim o teh krajih, ki jih pa ne imenujem, da se ne zamerim, naj omenim še neko drugo reč, ki bi jo bilo treba ravnotako zatreti kakor »šnops«; — to so tisti nesrečni semnji, koder so nepotrebni, ki niso za nič drugega, nego da se živina vlačí iz enega kraja v drugega samo zato, da ljudje skupaj pridejo in cel dan pijejo. (Klic: »Res je!«)

Preidimo na drugo vprašanje: Zakaj razdira alkohol kmetске sloje?

Častiti zborovalci! Podrobnosti, kako deluje alkohol v človeškem telesu, nam je že povedal veččak, zdravnik g. dr. Levičnik, in sicer je govoril o tem vplivu v zvezi z jetiko. In še marsikaj drugega nam je povedal. Učinek alkohola na kmečko gospodarstvo pa je nekaj posebnega.

Prvi si moramo predstavljati, da je alkohol kot poživilo take oblike in take cene, da si ga človek lahko privošči — privošči v veliki meri. Kadar pa uživanje alkohola prestopi dovoljeno mejo in se pokažejo izdatki zanj v večji meri, kakor dovoljuje žep, tedaj se pojavijo žalostne posledice, in te so: gmotno propadanje.

Izdatki za alkohol in za pijače sploh so v naših kmečkih krajih ogromni. Ako bi mogli vse tiste kupe denarja skupaj zbrati, ki se dajo na leto za pijače, z davki vred, ki so določeni za te pijače, potem za vojake in slednjič za šolstvo, — potem bi našli, da je tisti kup za šolstvo razmerna strašno reven, dočim je kup za razne pijače tak, da bi se marsikaka naša kranjska vas lahko vsa pogreznila v njem. Že s tega stališča je alkohol jako škodljiv za naše kmečko gospodarstvo.

Alkohol pa povzroča tudi duševno in telesno propadanje človeka. Tak človek, — tudi o kmetovalcu to velja, — ki začne duševno propadati, propada tudi gmotno. Dandanes ni lahko kmetovati. Pri nas po mestih, — opozarjam na Ljubljano, — se jako napačno domneva, da se kmetovalcu izredno dobro godi in da je kmetovati strašno lahko. Toda kmetovati je silno težko, zlasti dandanes, ko se mora kmet boriti z velikimi neprilikami: s pomanjkanjem delavcev in z dražinjo sploh. Če hoče dandanašnji naš kmet izhajati, mora biti zelo vešč svojega poklica in imeti vseh svojih pet čutov skupaj. Ako pa kmet duševno propada, ne more napredovati, marveč tudi gospodarsko zaostaja. Koder je pijačevanje, tam ni nobenega napredka!

Nadalje nastane v kmečki hiši, kjer sta gospodar ali gospodinja pijanca, nered, in iz nereda se izcimijo prepiri. In kaj to pomeni v zakonskem, v družinskem življenju, to je pač jasno. Otroci nič dobrega ne vidijo v taki hiši, in posledica so razni prestopki, pa tudi zločini. Druga posledica pa je propad kmečkega doma in kmečkega naraščaja, propad kmečkega stanu sploh. Da je to res, vidimo že marsikje, in ravno v zadnjih tednih smo v tem oziru zopet čuli žalostne glasove iz naših sosednih, obmejnih krajev, koder se je alkohol tako ukoreninil, da že skoraj vsak pije žganje in da je vsled tega skoraj ves slovenski kmečki stan na robu propada.

Vprašam: Zakaj pa pijejo kmetje? Kmet pije predvsem, ker ima priliko. Te prilike so različne: svatbe, pogrebščine, krsti itd. Hvala Bogu, da so se tiste šege, ki so bile morda pač poetične, že odpravile ali vsaj silno skrčile; upajmo, da se to še v večji meri zgodi. Kmet pa pije tudi iz potrebe, ker je žejen. Vode ne more piti; marsikdo pravi: »Voda še za v črevelj ni dobra!« — Res je, če se preveč vode »nažlampa«, kadar je prav žejen, ni dobro. Moramo mu dati dobro nadomestilo.

Kje so tisti časi, ko so kosci dobivali kuhane hruške in pili hruševovo vodo, mleko itd.! Danes pijejo vodo, ampak, da voda ne bo škodljiva, mora biti vsaj en »štamperl« žganja zraven! Skrbimo torej za potrebna nadomestila! Tu pa moramo priznati, da mnogo teh nadomestil, mnogo brezalkoholnih pijač, ki se dandanes propagirajo namesto alkohola, nikakor ni takih, da bi bila res zdrava in dobra nadomestila.

In če vprašamo: Kaj pije kmet? — moramo sledeče odgovoriti: Če ima denar, pije ob nedeljah vino, poleti pivo, v delavnikih pa žalibož žganje. In to stopnjevanje, da se prično piti vedno bolj koncentrirane (močne) alkoholne pijače, je hudo. Kajti velika razlika je, v kakšni obliki se alkohol uživa. Vsak bo vedel, da je manj škodljivo vino ali pivo kakor pa žganje.

Tukaj pa moram povedati še nekaj, kar se bo morda komu čudno zdelo ali s kake strani napačno razumevalo. Jaz naravnost trdim, da ima alkohol na kmete strašnejši vpliv kakor na meščane.

Rekli boste: Že zopet govorite zase! Le nerad se dotikam tega vprašanja, ampak resnica je, kar bom izvajal. Mi v mestih, ki moramo duševno delati od jutra do večera in vrhutega stanujemo v zatohlih prostorih, četudi so ti prostori lepi, — mi se ne giblemo toliko na prostem kakor kmetovalci. Naše živčevje je vsled tega slabo; ni tako zdravo kakor vaše. Saj vidite, da že tretji ali četrti rod v mestih izginja. Vi ste tisti, ki dajete mestom prebivalstvo. Naše čutnice so slabe; če mi začnemo piti, ne prenesemo toliko kakor vi. Pri nas alkohol hitreje deluje. Vi pa imate čutnice kakor iz žice, »dratu«. Zato, če vi izpijete liter ali dva, vas to ne podere. Pri tem si mislite, če niste pijani, da vam alkohol ne škoduje. Edina posledica, ki jo čutite, je, da vam je prijetno, in zato se zgodi, da kdo pije tudi več kakor potrebuje. Zaraditega alkohol na kmečko ljudstvo tako strašno deluje, in to je vzrok, da ga prej ali slej kljub zdravim živcem naravnost uniči.

Glede Severne Amerike ste čuli, da je Indijance žganje s sveta spravilo. Ta zgled lahko v enaki meri prenesemo tudi na naše kmečko ljudstvo.

Naš kmet, kakor rečeno, pije vino, pivo, in žalibož tudi žganje. Zaradi česa pije tudi žganje? Zaraditega, pravi kmet, ker mu dajejo alkoholne pijače telesno silo, moč in ga grejejo. Nekaj resnice je na tem. Ali tista sila, tista moč in gorkota je nekaj lažnivega, je toliko kakor »gajzla«, bič za konja. Najbolj »zgaran« konj potegne, če še nekoliko z »gajžlo« pomagaš. Toda, potem pride reakcija; potem bo še bolj utrujen. Ravnotako je z alkoholom.

Liter mleka daje več moči kakor »štamperl« žganja; samo da mleko ne deluje tako hitro.

Da se na kmetih toliko žganja pije, prihaja največ od tega, ker se kmet ne sramuje žganja piti. Pojte po Ljubljani in ne boste našli človeka, razen v par beznicah, ki bi rekel, naj se mu prinese na mizo »frakelj« žganja; kdor pa hodi po deželi, vidi, da najboljši kmet v gostilni brez vsakega sramu reče: Pa mi ga prinesi en »frakelj«! — Torej s r a m u n a m a n j k a.

Drugi vzrok, da se pije preveč alkohola, je neznanje, nerazsodnost, po domače: neumnost. A tukaj se odločno zavarujem, če bi hotel kdo iz mojih besed izvajati, da imam našega kmeta za neumnega. Narobe! Naš kmet je prebrisan, jako pameten. Poznam kmete cele Evrope, pa lahko rečem, da čez slovenskega kmeta, kar se razumnosti tiče, ni nobenega.

Neumnost je povsod žalibog tista stvar, ki je najdražja na svetu; od neumnosti največ ljudi živi. Če vprašamo po Ljubljani, odkod imajo razne družine denar, vidimo, da so prišle v Ljubljano s culico v roki, da so prinesli njih predniki vse svoje imetje v »facanetelju«. Danes imajo po 50 do 80 tisoč kron. Tam so imeli svoje »botike«, in z žganjem so si »zaslužili« svoje premoženje, — ker so ljudje neumno pili.

In tako sem s svojimi izvajanjem prišel do tega, da povem, kako si mislim boj proti alkoholu v kmečkih krajih. Manjka nam tiste strokovne izobrazbe, ki je potrebna, da se borimo proti alkoholu. Ali mislite, da je pri nas v Ljubljani kaj drugače glede neumnosti? V Ljubljani imamo neko osebo, ki niti pojma nima o zdravstvu, pa vendar le zdravi vsako bolezen za 10 K. Visoke osebe iz najboljših krogov, celo visoki uradniki hodijo k njej! Ali mislite torej, da med nami meščani ni neumnosti? In to neumnost preganjati — b o d i n a š a n a l o g a!

Gre se torej za način, kako naj se protialkoholno gibanje med kmeti uvede.

Ako hodijo med vas apostoli protialkoholnega gibanja, ali če kdo med vami na tak način govori kakor jaz ali moj častiti predgovornik, — ali mu boste vrjeli? Morda nekateri, to so izjeme. Ampak večina bo rekla: To je pretirano; saj v resnici ni tako hudo! Mi smo od nekdaj pili, pa bomo še naprej!

Nekaj nam manjka: to je avtoritete, moči, ki bi vas prisilila, da nam vrjate, da se oprimate naših izvajanj. Ako hočemo, da bi zatrli alkoholizem med našim narodom, poznam le eno sredstvo, in to je, da dvignemo kulturni nivô (višino) našega naroda! To je edino sredstvo, da bodisi glede družabne olike, bodisi glede znanstvene izobrazbe dvignemo našega kmeta. Dokler naš kmet in vsak drug ne bo dejanski spoznal, kako škodljiv je alkohol, toliko časa lepe besede nič ne pomagajo. Mi mu moramo očitno dokazati škodljivost alkohola.

Marsikdo bo vprašal: Kako si pa to mislite? Dovolite mi, da naredim primero. Mi smo katoliški, veren narod; mi takorekoč vero vsrkamo že z maternim mlekom; mi od mladih nog čujemo verske resnice od staršev, pozneje v šoli, čujemo verski nauk na srednjih šolah itd. Naši gospodje dušni pastirji, ki jih je danes tukaj precej zbranih, imajo v tem pogledu jako veliko moč in avtoriteto. A vzlic temu eden ali drug gospodov misli: Še premalo naredimo! In povabi misijonarje, da bi kot boljši govorniki ljudstvo še bolj spodbudili. Kljub temu, — priznajmo, — po misijonu še naprej gremo! Ko bi naši gospodje imeli moč, da bi nas za ušesa prijeli in bi nam mogli za trenotek p o k a z a t i p e k e l, tedaj bi to več izdalo, in vsi

bi se spokorili. To je tista pot, po kateri mislim, da bi se med kmečkimi sloji proti alkoholu največ doseglo.

Ko sem nekoč prijatelju duhovniku rekel: Na ljudskih šolah naj se uči teologija! — me je čudno pogledal. Toda tudi jaz sem ga čudno pogledal in rekel: Ali se mari ne uči že danes, samo pod tem imenom ne, ampak pod imenom verouka se uči mali del tega, kar imenujemo teologijo.

Ne strašite se torej, ako nekaj podobnega izrečem: Na naših ljudskih šolah, pozneje v nadaljevalnih in v tečajih za odrasle se mora poučevati o osnovnih pojmi kemije, morfologije in fiziologije itd. Dokler naše ljudstvo teh osnovnih pojmov ne bo imelo, toliko časa mu ne boste nikdar dokazali, da je alkohol škodljiv! Kdor ima skušnje kakor jaz, vé, da se dá tudi najzanikarnejšemu kmečkemu fantu tudi to znanstvo vliti. Ako bomo začeli to delati, sem prepričan, da bomo v resnici dosegli tiste velike uspehe, ki jih pri našem boju potrebujemo.

Porečete: Priznamo, a vprašamo, kje naj se vse to uči? V prvi vrsti v ljudski šoli, ki pa mora biti vse drugače osnovana nego je danes.

Potrebna pa so tudi predavanja za odrasle. Da se vse to omogoči, pa moramo predvsem priti do protialkoholnega muzeja. Bral sem, da se je pri zborovanju zdravniškega društva govorilo o osnutju takega muzeja. Jaz za svojo osebo sem za potujoči tak muzej, ki si ga nikakor ne predstavljam tako kakor je muzej v Draždanih, ampak za naše svrhe popolnoma zadostuje muzej, osnovan na tak način, kakor je v Monakovem.

Ako bomo to dosegli, bomo lahko kmeta za ušesa potegnili in pripeljali ter mu pokazali — pekel. Pa ne samo kmeta, marveč tudi ljudstvo po mestih. Seveda bi pa morali predavati gospodje, ki poznajo kmečko dušo in ki znajo živahno govoriti, da ljudi ne izmučijo, kar ni tako lahko.

Ta reč pa ni poceni; za muzej se potrebuje precej denarja. Jaz za svojo osebo rečem: potrebuje se 50.000 K za ustanovitev, potem pa vsako leto za kustosa in za upravitelja tudi nekaj tisočakov. Ali bi te vsote ne mogla dati dežela?

Častiti zborovalci! Tukaj je točka, kjer se mi, zastopniki umnega kmetijstva, srečamo z zastopniki protialkoholnega gibanja. Na Kranjskem silno veliko storimo za kmetijstvo. Petnajst predavateljev nas vsako nedeljo hodi okrog in prireja tečaje; na stotisoče kron se porabi na leto za prospeh kmetijstva. Vendar uspeh ni velik. Lahko rečem, da smo zadnja leta v tehničnem oziru sicer šli korak naprej, v gospodarskem pa v isti dobí dva koraka nazaj. Vzroka sta dva. Prvič pomanjkanje delavcev, drugič pa in največ je kriv tega nazadovanja — alkohol.

Četudi zastopam kmetijstvo, bi ne ugovarjal, ako bi deželni odbor sklenil dati letos polovico vsote, namenjene povzdigi kmetijstva potom raznih podpor itd., v ta namen; da bi se torej porabilo neposredno za kmetijstvo samo 50.000 K, druga polovica pa za nakup potujočega protialkoholnega muzeja. To bi bilo za kmetijstvo velikega pomena!

Kako pa naj predavam n. pr. o krmljenju, ako ljudje ničesar ne vedo, kaj je beljakovina, ako nimajo nobenega pojma o kemiji, morfologiji in fiziologiji? Predavatelji moramo delati samo z recepti! Zato pa je uspeh tudi tako majhen.

Tukaj bi trebalo skupno delati; tak muzej bi služil protialkoholnemu gibanju, služil bi pa tudi predavanjem in produkcijam predavateljev o umnem kmetijstvu. Nanašajoč se na izjavo gospoda deželnega glavarja, ki smo jo danes tukaj slišali, lahko izjavim s svoje strani, da bi bilo naravnost koristno za naše kmetijstvo, ako bi se polovica podpor, namenjenih

povzdigi kmetijstva, porabila za nabavo takega pekla alkohola, — potujočega muzeja.

Na nekaj pa nikakor nečem pri tej priliki pozabiti, na to namreč, da imamo nasprotnike takega smotrenega delovanja proti alkoholu, posebno pa tudi nasprotnike tistih, ki hočejo duševni nivô našega delovanja dvigniti nad te nasprotnike. To je dovolite mi, naša nesrečna **birokracija**. (Odobranje.)

Kdo je tisti v Avstriji, ki ima vso besedo in edini pozna recept, kako naj se vlada? Birokrat. In če ima še porcijo predrznosti, če zna dobro govoriti in lepe koncepte pisati, zlasti pa če je še »plombiran« s kako državno skušnjo, potem bo lezel hitro naprej po klinih birokratske lojtre. Ti ljudje so tisti, ki odločujejo o naši usodi. Poznam med njimi take, ki s ponosom pravijo, da so računati pozabili, o kemiji pa še pojma nimajo. Ko sem nekoč enemu teh gospodov rekel, da nam treba takih ljudskih šol, v katerih bi mladina dobivala tudi osnovne pojme o kemiji, mi je odgovoril: Nikar take neumnosti ne govorite! — Od teh ljudi kaj doseči, n. pr. izpremembo v ustroju ljudskih šol, — kako pa vendar? Če kaj pametnega predlagate, se morajo najprej enkete vršiti, potem mora akt potovati iz ene pisarne v drugo, in preden se do česa pride, je v drugih deželah že desetkrat narejeno in so nam te dežele že daleč naprej. Za to imamo najlepši zgled, če pogledamo naš borzni list. Kako stoje naše rente? In poglejmo našo tržno bilanco, kako pasivna je! Kdo je kriv? Morda mi? Vprašajte one okostenele birokrate, kdo je kriv! Avstrijske kronovine so s cesarjem Jožefom zaspale! Tu moramo vmes poseči! Na zborovanju v Solnogradu je tudi eden izmed govornikov udaril po tej strani, in politični uradniki so se vsled tega poslovili. Slednjič pa je resnica vendarle ta, da nam sistem in birokracija, njena komodnost in ozkosrčnost in njeno omalovaževanje proti-alkoholnega gibanja največ škodijo.

Drugi nasprotnik našemu smotrenemu delovanju pa je **fiskus**; tisti, ki pobira **davke**. Fiskus pravi: Naša davčna moč sloni na pijanstvu; ako ljudstvo preneha piti, pa ne bo davkov! Res je, da utegne nekoliko manj davkov priti od alkoholnih pijač, če se naše gibanje tako razširi in ukorenini kakor želimo; toda splošna zdržnost je, kakor sem že prej rekel, utopija. In dobrostojen, trezen kmetski stan ima večjo davčno silo nego oslavljen po alkoholu. Davčna sila se bo splošno dvignila, in država bo tisti davek, ki ga vsled manjšega uživanja alkohola izgubi, na drugi strani desetkrat nazaj dobila. Pijanec tudi davkov ne plačuje lahko! (»Res je!« — Ploskanje.)

Ne smem biti predolg! Iz teh mojih besed ste morda spoznali važnost protialkoholnega gibanja v kmečkih slojih. Spoznali ste, kako potrebno je, da nevarnosti, ki preti našemu kmečkemu stanu po alkoholu, pridemo v okom **pri vzgoji**.

Dovolj se je že naglašala važnost kmetskega stanu, dovolj naglašala tudi velika nevarnost, ki mu preti po alkoholu. Naša dolžnost je, skrbeti za kmetski stan, da ga alkohol ne premaža. Pri tej priliki pa vse gospode, ki pri našem gibanju sodelujejo, svarim pred neko rečjo. Danes se je to že nekako namignilo. Vsak narod ima svojo individualnost. Ne moremo naroda z narodom staviti na isto stopinjo, meriti po istem kopitu. Naš narod je duševno drugačen kakor švedski ali ameriški. Mi moramo po naših razmerah delati. Od zelene mize, s teorijo to gibanje voditi je po mojem mnenju napačno; zlasti pa ne smemo povsod delati po enem in istem kopitu. Gospoda moja, predvsem se varujmo luteranskega puritanstva, ki bi rodilo le hinavščino. Na katoliški podlagi učimo naše veselo

ljudstvo, in videli bomo, da bomo dosegli velike uspehe. (Živahno odobravanje.)

Dovolite mi, da h koncu preberem lepe verze našega nepozabnega pesnika Gregorčiča, ki poje o kmečkem domu (bere):

Kar mož nebesa so poslala,
da večnih nas otmó grobov, —
vse mati kmetska je zibala,
iz kmetskih so izšli domov.
Ti šege stare si ohranil,
deduje jih po oči sin,
le ti naš jezik si obranil;
da ni zatrl ga nam tujčin.
»Ta hiša nam je mati krušna,
domovju **steber** je čistit,
iz kmetskih hiš nam hrana dušna,
iz kmetskih hiš omike svit!«

To so besede poeta, ki so skozinskoz resnične. Ali, gospoda moja, ta kmečka hiša je danes v nevarnosti. Tam-le vidíte alegorijo sv. Jurija, ki hoče z mečem posekati zubelj, obstoječ iz kač. Tudi mi moramo — z uma svitlim mečem ta zubelj posekati in ga odstraniti. Noben trud, nobena žrtev naj nam ni preveč! In videli boste: Zmaga bo in m o r a biti naša! (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Predsednik **dr. Bleiweis vitez Trsteniški**:

Častiti zborovalci! V imenu predsedstva se vam lepo zahvaljujem, da ste tako lepo vztrajali in vas prosim, da vztrajate tudi vnaprej.

Osobito vas pa prosim, da pridete popoldne točno ob pol 3. uri, ker pride na vrsto takoj referat gospoda sodnega svetnika Milčinskega, ki bo gotovo eden najzanimivejših.

Za sedaj zaključim dopoldansko zborovanje.

B. Popoldne:

Zborovanje se je zopet pričelo ob pol treh. Otvori ga **dr. vitez Bleiweis**, pozdravi monsignora Podgorca kot zastopnika koroških Slovencev, nato pa dá besedo zastopnikoma slovenskega Primorja: g. okr. zdravniku v Tolminu, **dr. Serjunu** kot zastopniku c. kr. namestništva v Trstu in g. primariju dežel. blaznice v Gorici, **dr. Göstlu**, kot zastopniku deželneega odbora goriškega.

C. kr. okrajni zdravnik **dr. Alfonz Serjun**:

Slavni zbor! Z veseljem sem se odzval pozivu c. kr. namestništva v Trstu, da se udeležim tretjega protialkoholnega kongresa v Ljubljani. Ta kongres si je stavil namen, organizirati obrambno vojsko proti najkrutejšemu našemu sovražniku in razpostaviti številne bojvnike širom slovenskega ozemlja.

Tekom svojega štiriletnega bivanja v severnem delu Primorske, ki je tako razkošno obdarjena z naravnimi krasotami, sem imel priliko opazovati pogubne posledice uživanja alkohola, zlasti še v obliki žganja. Gospoda moja, globoke rane so vsekane našemu ljudstvu v telo in bojim se, če se bo tako nadaljevalo, da se ne bodo uresničile besede našega pesnika Gregorčiča, ko je prerokoval, da bo naš narod vstal. Naše ljudstvo — žalibog — propada gmotno, moralno in telesno. Toda še je čas; upam, da se dá še rešiti, kar še ni popolnoma propadlo.

Gospoda moja, zbrali smo se, da navdušimo drug drugega za bodočo borbo in delo. Želim, da bi obrodila današnja predavanja kar najboljši sad. V ta namen si dovoljujem pozdraviti slavni zbor in častite zastopnike društev, ki so si stavili nalogo, delovati proti alkoholu. Te ideje, za katere se bomo danes navdušili, te ideje bomo vzeli s seboj; in izjavljam na tem mestu, da hočemo tudi na Primorskem začeti s tem delom in delovati na to, da se ljudstvo prepriča, kako pogubonosne posledice ima ravno ta demon, alkohol. Pri nas se borimo z velikimi težkočami. Prizadevajo si zdravniki, da bi omejili nezmerno uživanje alkohola, prizadevajo duhovniki in učitelji; toda te ideje so obrodile dosedaj le malo sadu. Medtem ko se mi borimo in svarimo ljudstvo, pa dovoljuje financa ljudem neobdačeno žganje, katero kuhajo skoro v vsaki kmečki hiši. Kaj pomaga priigovarjanje, kaj pomaga svarjenje, ako pa nimamo zgledov, na katere bi mogli opozoriti ljudstvo! Ljudstvo vidi v alkoholu in v skupičku, katerega dobiva iz alkohola, svojo korist, in dokler ljudstva ne prepričamo, da je ta gmotni uspeh samo navidezen, tako dolgo ne moremo govoriti o kaki boljši bodočnosti.

Želim vnovič današnjemu zborovanju najboljših uspehov. (Odobranje.)

Primarij dr. Göstl:

Slavni zbor! Čast mi je, da vas pozdravim kot delegat goriškega deželne odbora. S tem je podana tudi nekaka gotovost, da se bo začel tudi na Goriškem v večji meri boj proti alkoholu, čeprav vladajo tam težave, kakor je to poudarjal gospod predgovornik in čeprav se pojavljajo tam precej velika nasprotstva proti temu gibanju. Na Goriškem nimamo samo boja proti alkoholu, ampak tudi boj proti vsakonedeljskim plesom, ki se ponavljajo po vsi deželi in zapeljujejo ljudstvo v pijančevanje. Zaradi tega je potrebno, da se tudi na Goriškem borimo proti njim kakor se borite na Kranjskem. Najboljše sredstvo za to je pa, kakor je poudarjal gospod ravnatelj Pirc, da se dvigne ljudska izobrazba.

Če to dosežemo, potem nam bo mogoče odpraviti tudi vse težkoče, ki se stavijo našemu gibanju nasproti, in zato želim, da bi današnji vseslovenski protialkoholni shod ne bil le hipna manifestacija za treznost, ampak da bi rodil obilnejše sadove in trajnejše uspehe kakor smo jih imeli dosedaj. (Odobranje.)

C. kr. sodni svetnik Milčinski:

Alkoholizem, kapitalizem, birokratizem.

Alkoholizem se dá ogledati z raznih strani. Danes si ga ogledujemo s higienične, torej z najbolj realne strani. In z najbolj tehtne strani: kajti zdrav človek je podstava in pogoj sreči in razvoju. Sreči in razvoju poedinca, družine, naroda, človeštva. V čem obstoji pozemeljska sreča? V duševnem in telesnem blagostanju in v zadovoljnim uživanju tega blagostanja. V čem obstoji razvoj človeštva? Da čim širši krogi postanejo deležni tega blagostanja.

Tudi v naši domovini pričanja se svitati spoznanje: Ne koliko nas je, — važnejše je, kaki smo.

Tako mora biti prvi cilj vsem prizadevanjem po razvoju in napredku: zdrav, razumen, delazmožen človek. Nadaljnje cilje si bo ta potem že sam osvojil. Degeneriran rod pa je ovira napredovanju kulture, ulje na telesu; regeneracija ali — eksstirpacija sta njegova usoda.

Dobrobit, sreča človeka je vezana na njegove duševne in telesne kreposti. Zato se briga za dobrobit človeka pravilno pričenja pri brigi za človeka samega, za telo in duha, in ne pri brigi za njegov žep ali za plemo prešičkov v njegovem hlevu.

Navzlic močni socialni struji v našem javnem življenju tičimo vendar še globoko v kapitalističnem naziranju. Denar je sredstvo, denar, imovina je tudi cilj. Kakor da je za denar vse naprodaj, tudi ljubo zdravje, mirna vest, veselo srce, in kakor da ti imetje kaj zaleže, če ga ne znaš ali ne moreš uživati. Vse z denarjem, vse za denar, kakor da je človek suženj denarja in ne denar zgolj mrtvo orodje človeku. Navzlic naraščajoči socialni struji naši zakoni imovino še vedno bolj ščitijo nego človeka.

To kapitalistično naziranje ima svojo veljavo tudi napram alkoholizmu.

Naš občni državni zakonik se za alkoholizem kot alkoholizem nič ne briga. Skrb se mu obrača le za imetje; kdor zapravlja svoje imetje lahkomišelnost in na tak način, da skoro izroči sebe ali svoje bedi, ta se postavi pod kuratorja. To velja tudi za pijanca: dokler za imetje pijanca ne obstoji nevarnost, ne smatra občni državljanski zakonik za potrebno, postaviti pijanca pod kuratelo in mu tako kolikortoliko iz rok vzeti sredstva za nadaljevanje pijančevanja. Da le ne zapravlja imovine, to je edino merodajno zakonu! Da pijanec zapravlja zdravje svoje in svojega rodu, tega zakon ne vpoštevaja; da zapravlja mir in srečo svoje družine, blagor in bodočnost otrok, vse to ne šteje, da le groš ni v nevarnosti. Koliko obupanih žen se zateka na sodišče po pomoč in je ne najde! Mož, vsak dan pijan, je družini v pohujšanje in v strah. Govorjenje njegovo kletvina in klafanje; ni ga sram pred svojimi otročiči nagote in nečistosti; hčere niso varne pred poželjivo strastjo lastnega očeta; silovit razbija pohištvo, reže ali požiga obleke, z nočem ali sekirjo preganja svoje, da beže in se skrivajo pri sosedih: take zverine po sedanjem zakonu ni moč dati pod kuratorja, ako hkrati ne zapravlja v taki meri, da se je bati, da v doglednem času zapravi vse. Na milost, nemilost so mu izročeni svojci. Celo če se zagreši zoper kazenski zakon, kaj se mu zgodi: največkrat nič! Z vilami udari ženo po roki in ji zlomi kost, žena gre v bolnico, bolnica poškodbo ovadi. Mož taji, pokličejo ženo za pričo, žena pa se moža boji, ne mara pričati; in mož je prost. Vrhutega so pijanci po našem kazenskem zakonu privilegirani; kdor v popolni pijanosti zagreši pregrešek ali prestop, je kazni čisto prost, kdor pa v takem stanju stori hudodelstvo, je kaznovan kvečjemu zaradi prestopka. Tako božamo pijance. Za one trezne siromake, ki greše iz nevednosti ali iz potrebe, zakon ne pozna enake milosti.

Pijanca torej sodnija le tačas prekliče, če se je bati, da uniči svojo imovino. Prekliče ga in mu postavi kuratorja, ki naj upravlja pijancu imovino, pazi, da se imovina ne zmanjša, in o svojem gospodarstvu polaga sodišču vsako leto račun. Zopet imovina in le imovina. Kako bi se ozdravil pijanec od svoje hude bolezni, od alkoholizma, to je zunaj brige zakona in skrbstvene sodnije! O grdi kapitalizem! Da se neskrčena ohrani imovina pijancu zapravljevcu, o, za to ima zakon posebno stroge določbe! Niti pedi zemlje ne sme kurator odprodati, čeprav mu to dovoli skrbstvena sodnija; prodajo mora odobriti še višja instanca, šele potem je veljavna prodaja. Katera instanca se pa briga za pijančeve svoje, za njih prehrano, vzgojo, varnost? Le soldí, le grunt! Kapitalističen je duh zakona; potemtakem bo težko drugačen duh onih, ki čuvajo in izvršujejo zakon, duh uradnikov.

Po pisarnah pa ne veje zgolj duh kapitalizma, ampak vlada tudi birokratizem. Birokratizem ima to lastnost, da stavlja obliko nad stvar, da ne išče stika z življenjem in da je prav zato njegovo delo rado brez vrednosti za življenje, zgolj popisani papir.

Spričo kapitalizma v zakonu in birokratizma v uradih ima pa alkoholizem v našem uradnem življenju še zlate čase. Tem slabše pa družina pijanca in poleg družine človeška družba.

Pijanec je nevaren duši in telesu svoje okolice; potemtakem bi bilo naravno, ako se ne poboljša, da ga store vsaj neškodljivega in ga vtaknejo v kak zavod. Ali kdaj se to zgodi? Puste ga v starem gnezdu, v starih navadah. Ako je poprej malo delal, — ko ga preklichejo, sploh več ne dela, nasprotno skuša, kako bi »babi« in kuratorju pri gospodarstvu nagajal. Kredit po gostilnah mu je sicer vsled preklica pristrizen; toda kar more, izmakne in proda, pa ima za žganje. Pijan je silovit; svojci pred njim trepetajo; da ga potolažijo, mu dajo denarja za pijačo. Tako mu preklic ne ustavi pijančevanja. Gnezdo pijanca pa je gnezdo zanikarnosti in pohujšanja. Nesramnost, silovitost, delomrznost očeta je strupen, pa zapeljiv zgled njegovi deci. In deca se množi in množi v pijančevem gnezdu: nov zarod pijancev in zanikarnežev. Leta tekó, doraste sin, nič boljši kakor oče; rad bi že poizkusil sladkost lastnega gospodarstva, pa napaja očeta in ga z bogatimi obeti pripravi do tega, da privoli v izročitev domačije. Izročitev mora potrditi sodnija. Preden to stori, vpraša sodnija tudi še županstvo za svet, ali kaže domačijo izročiti mlademu ali ne. In občinski možje staknejo vkup glave, tuhtajo in ugamejo tako: Mladi res ni nič boljši od starega, toda oženil se bo in če dobi pametno žensko, pa bo šlo. Razširjena je namreč pri nas vera, da je ženitev nekaka arcnija zoper alkoholizem. (Veselost.) Tako se zgodi, da mladi dobi domačijo, in ko ima domačijo, tudi kako žensko; kajti naši očanci, če kupujejo živinico, pač gledajo na zdravje in na plemo; če pa hčeri iščejo ženina, preudarjajo le vrednost grunta in visokost dote, ženin kot človek pride malo v poštev. In konec je ta: Pijanec ostane pijanec. Ženska ga ne poboljša. Nasprotno: če je mehka, postane poleg moža pijanca tudi žena pijanka. In če ne pride domačija že prej na kant, kmalu je zopet preklic pred cerkvijo in kurator gospodar. Stara pesem se pričenja iznova, ustanovljeno je novo gnezdo in zasnovan nov zarod pijanstva, zanikarnosti in pohujšanja. Tako je vsaka, ali skoraj vsaka kuratela nad pijancem, kakor se kuratela sedaj izvršuje, pravzaprav privilegiran in podpiran fideikomis alkoholizma.

Imamo v ljubljanski okolici posestnika pijanca, ki misli, da je njegovemu alkoholizmu pravzaprav kriva država. Država ga je namreč zaradi pobojev šestkrat vtaknila v ječo, v ječi je vsega skupaj presedel osem let, in ta ječa ga je, kakor pravi, tako oslabila, da ga žgana pijača takoj razvname, potem pa sam ne najde iz krčme. Leta 1900 je prišel pod kuratelo; tačas je imel tri otroke — zdaj jih ima šest. Dva izmed njih sta čez 14 let stara, z obema je že imela sodnija opravila. Prvi, Tone, je nebrzdan, silovit, delomržen; vsa vas se ga boji. Kaznovan je bil že zaradi pretepa, nevarnega streljanja in zaradi hudodelstva tatvine. Drugi, Nace, je, kakor je poročal sirotinski svet, prava nadloga vsem sosedom; potepa se, dela škodo in napotje, koder more, doma pa ima potuho. Pa ni smeti misliti, da varstvena oblast ni genila rok. Poučevala, svarila, grozila je, silila in z zapornimi kaznimi pritiskala, da gresta fanta z doma in v službo ali v uk; toda koder sta bila, povsod sta uhajala, ker jima delo in red nista dišala in sta imela doma zavetišče. Kakor sta zanikarna ta dva, nič boljši ne bodo njih mlajši sorojenci.

Pri nas se rado ponavlja, kjer je dedec pijanec, je tudi baba zani-karna. Tem bolj gorje otrokom, tem nujnejša bi bila potreba, da se pijano gnezdo razdere in otrokom preskrbi drugod poštena reja. Zaradi zaprav-ljivega pijanstva je preklican imovit posestnik, 12 glav živine bi lahko redil, toliko ima sveta, — pa jih redi le pet; troje žensk je pri hiši, pa je svinjak čisto prazen, ne enega pujsa nimajo; lahko se vé, kako gospodarijo. Ko je bilo treba žeti rž, ni prišla žena drugače za srp, nego da jo je kura-tor plačal za delo na lastni njivi. Mož je vsak teden osem dni pijan, žena pa se opija, kakor njen mož, vrhutega še krade in je že večkrat sedela v zaporu. Če pride v mesto in ji pri pijači poidejo soldi, je ni sram beračiti. Enkrat sta dobila oba zakonska od kuratorja 30 kron, da nakupita otrokom obleke, pa sta kupila le dve srajci, vse drugo sta zapila in ženska je bila tako nasekana, da ni bila za drugam nego za v policijski zapor, da prespi svoj kanon. Tačas, ko je mož prišel pod kuratorja, sta imela šest otrok, zdaj jih imata osem. Dva izmed njih sta od mladih nog pri sorodnikih, ta dva sta zelo pridna. Ves drugi sad pa pada poleg debila. Kar jih je čez 14 let starih, pijo, kradejo, ponočujejo in se boje dela bolj ko hudič križa. Pa vprašate: Zakaj se ne razdere to gnezdo, zakaj se ne dá zanemarjeno gospodarstvo v najem, zakaj se roditelja in odrasli otroci ne napode služiti, dorasli pa dajo v pošteno rejo? Zakaj ne? Ker se temu protivi vsa zanikarna družina in premeško sorodstvo in kratkovidni občinski možje in zlasti tudi kurator, ki se boji, da mu bo več dela, če gre domačija v štant. Kurator, hoteč se iznebiti neprijetnega posla, je celo predlagal, naj se njegov oskrbovanec izpusti izpod kura-tele, češ, čudovito se je poboljšal. Tako je predlagal ob času, ko je čudo-vito poboljšani oskrbovanec od same pijače ves zbežan kolovratil okoli sosedov in jim razodeval, da ga neki notranji glas priganja, naj s sekiro razseka ženo in otroke. Spričo takemu vsestranskemu odporu bi bilo tudi manj birokratičnemu oblastvu težko razdreti gnezdo.

V ljubljanskem okraju živi drug zakonski par, oba preklicana zaradi pijančevanja in zapravljivosti. Oblast čez premoženje se jima je vzela, pustila se jima je pa vzgoja sinčka Jožefa: kaj bo otrok, da le grunt ne pride v škodo, kaj ne? Vzgajala sta torej sinčka Jožeta, in ta vzgoja je bila taka, da je šola podala o njem, komaj je bil star devet let, sledeče pritožbe: Sosedu je ubil kokoš, drugemu ukradel grlice, tretjemu ubil 12 piščet, nekemu sovaščanu je vjel mačka, obesil živega na drevo in ga tepel, dokler ni poginil, v šoli je ukradel z računskega stroja štiri kroglice, soščolcu je vzel nožič, celo psu je ukradel verigo. Fant se je poklical na sodnijo, ostro se posvaril, on in starši so obetali, da se poboljša, pisarije so hodile sem, so hodile tja, fant pa je nadaljeval svoje počenjanje. Posebno strast je imel do manjših živali: kar je bilo užitnega, je pouzmal in so snedli doma, kar ni bilo užitno, pse, mačke, je pa trpinčil, vrabce mladiče je vzel iz gnezda in jih vršel mački. Zlasti je bil izurjen v prisvojitvi golobov, ne le loveč jih v nitko ali z zrnjem zvabivši jih v vežo, marveč ljudje so pravili, da kar z očmi »pana« goloba na strehi, da mu pride v plen. — Šele ko je bil 14 let star, se je posrečilo ta cvet spraviti z doma v službo k tujim ljudem. In glej, navzlic precejšnji starosti se je hitro popravil, da je le prišel iz domače zanikarnosti. Angel sicer ni postal, toda pridno dela, ne krade več in ne trpinči živali.

Tako bi se dalo še ob neštetih drugih zgledih kazati, kako se za pijancem v zanikarnost in pijanstvo pogreza tudi vsa njegova družina, ako živi z njim pri istem ognjišču, da pa otroci pijanca postanejo lahko tudi pridni, poštene in trezni, če se ločijo od pijanca roditelja. Ta ločitev se pa

žalibog le redkokdaj ukrene in izvrši, ker se v uradih, pa tudi v prebivalstvu precenjuje važnost imovine, prezira pa vrednost človeka.

Kako nizko ceno pravzaprav imata človek in varnost človeka pred zakonom, pred birokracijo in v skrbi za javni red, naj še od druge strani osvetlijo sledeči zgledi, takisto posneti iz kraljevine alkohola.

Leta 1905. je že večkrat kaznovani rokodelski pomočnik iz ljubljanske okolice v pijanem gostilniškem prepiru zaklal tovariša: v pol ure je bil mrtev. Ubijalca so prijeli in gnali na sodnijo. Priznal je dejanje, opravičeval se pa s pijanostjo. Preiskali so mu zdravniki duševno stanje, pa so dognali, da je ubijalec že od rojstva bolj slabega uma; vsled tega da ga je preobilna pijača v taki meri razburila, da ni bil več kos preudarku in je torej uboj začel v hipni zmedenosti. Z ozirom na to zdravniško mnenje ni ubijalca doletela nikaka kazen. Prav! Toda izpustili so ga v prostost, dasi je bilo očitno, da je občenevaren človek! In tekali so soobčani k oblastvom in prosili, naj se ubijalec pijanec, ki ima koj nož pri roki in ki trepeti pred njim vsa vas, spravi v blaznico. Ali trajalo je štiri leta, preden smo ga spavili za varno zidovje; toliko časa smo se namreč birokratje s tinto in s papirjem prekljali med sabo, kdo je pravzaprav zavezan prijeti nevarnega pijanca, ga dvigniti v rešilni voz in ga odpeljati na Studenec.

Lansko leto je neki delavec alkoholik z britvijo enega sina usmrtil, drugega težko ranil, sebi pa prizadel lahko poškodbo: hotel je, da bi vsi umrli. Tudi zastran njega so izrekli izvedenci, da je dejanje izvršil v zmedenosti duha, provzročeni največ po alkoholu, in mož je bil — izpuščen v prostost. Zdaj lahko započne novo grozodejstvo.

Povem naj še en primerljaj.

Silovit pijanec in zapravljevec je prišel pod kuratorja. Tako mu je oblast z ganljivo skrbjo obvarovala imovino prehitrega konca; da bi se ščitilo njegovim svojcem tudi življenje, za to malenkost se ni nikdo brigal. In zapiti dedec je navzlic kurateli nemoten naprej s sekiro podil svoje okoli hiše, kakor je to delal, ko še ni imel kuratorja. Jemal je doma, prodajal, pil, besnost se mu je razvijala, pa je zažgal hišo in potem se poizkusil samega sebe zaklati. Prišel je v kazensko preiskavo; preiskava je dognala, da je požig izvršil v popolni pijanosti. Pršel je torej brez kazni zopet lepo domov, da nadaljuje svoje silovitosti. Vsak dan pijan, grozil je ženi in hčerama zdaj z nožem, zdaj z dinamitom, ki ga je res skrival pod streho, zdaj s požigom: »Bajto in mrvo bom dal sv. Florijanu čez,« je rekel. V istini je po prvem požigu še vdruživ zanetil, pa so domači pravočasno pogasili. Letošnjo spomlad je neki dan s tesarskim kladivom korakal po vasi in vsakomur, kdor ga je maral poslušati, razodeval, da si bo naredil »praznike« — »prazniki« so namreč lepa beseda za zaprtijo v ječi; res se je s kladivom lotil žene in jo petkrat usekal tako, da ji je lobanja počila. Tudi to pot ga je popolna pijanost rešila kazni; ali to pot ga vsaj niso izpustili, poslali so ga slednjič vendarle v blaznico, kamor je že zdavnaj spadal. Šest dolgih let so torej morali svojci prenašati kruto divjanje poživljenega očeta, preden jim je prišla rešitev — mučenikom!

Koliko takega mučeništva je pri nas! Ne mine dan, da ne prijoka kaka žena na sodišče in prosi pomoči zoper moža, ki nič ne dela, le pije, preklinja, pretega in deco pohušuje. Z jokom pridejo, z jokom odidejo, tolažba, ki so jo dobile na sodnji, je klavrna: poboljšati pijancev sodnija ne more; zdravilišč za pijance pri nas ni, in če bi bila, zoper njegovo voljo se pijanec ne bi smel noter spraviti, niti preklicati se ne more pijanec, ki nima sveta ali kapitala, ker ga ni moč smatrati zapravljevcem.

Taka je naša postava!

Čemu pripovedujem o nedostatnih zakonih in o okornosti birokratizma? Zato, da ne bomo rešitve iz alkoholskega močvirja pričakovali v previsoki meri od zakonov, od oblastvenih ukazov in iz pisarn. Zakoni se bodo zboljšali, to je gotovo; v državnem zboru že ležita načrta novih zakonov zoper pijanstvo in o preklicu. Velik napredek značita ta načrta. Da bi le kmalu se rešila in prišla v veljavo! To se bo pa zgodilo tem prej, čim prej se bo ljudstvo zavedalo potrebnosti teh zakonov. Zakaj zakoni ne padajo z lune, zakoni dozoré! Toda naj so zakoni še tako dobri in njih izvrševalci še tako točni, zgolj zakoni in pisarne nam ne odpravijo alkoholizma.

Odpor zoper alkoholizem, da bo uspešen in izdaten, mora priti in razvijati se iz prebivalstva. Novim idejam, da pomaga k zmagi, je pa naloga mladine, naraščaja. Tukaj je naš up v boju zoper alkoholizem. Kako se naj mladina sistematično vzgoji k treznosti, razmotrivali bodo drugi. Poudarjal bi le sledeče:

Opojne pijače pijo ljudje iz raznih vzrokov. Najmanj se opijajo iz žeje, najbolj pa iz potrebe po prijetnem razburjenju, po veselju. Ljudje niso žejni pijače, žejni so razvedrila, in pijača je zgolj sredstvo, ki jim privara to razvedrilo. Prinaša jim razvedrilo, povrhu pa glavobol, pokvarjen želodec, prazno mošnjo. Onim, ki pijo zaradi razvedrila, alkohola ne more nadomestiti brezalkoholna pijača, ta ne draži živcev in možgan. Ampak dati jim je treba namesto alkohola drugega, neškodljivega razvedrila in razburjenja. Človek ima resnično poleg telesnih tudi enakomočne potrebe po duševnih užitkih. »Panem et circenses« so kričé zahtevali puntajoči se stari Rimljani, »kruha in zabav«, ne le kruha. Neškodljivo razvedrilo, potemtakem priporočljivo kot nadomestek za alkohol, nudijo dobro čtivo in brezalkoholne veselice, zlasti gledališke predstave, slednje pač v najodličnejši meri, ker z mogočno silo vzbujajo bodisi vesela, bodisi žalostna razburjenja, kakršnih je človeški duh, zdaj takih, zdaj takih potreben. Toda za te vrste razvedril je treba neke stopnje izobrazbe, treba je mladino posebe vzgajati še k umetnosti plemenite zabave brez alkohola. — Drugi pijo, ker jim prekipevajoča mladostna sila išče duška; alkohol jim dá zaželeno utrujenost. Tudi tem alkohola ne nadomestita sifon in pokalica, pač pa jim nudijo izboren nadomestek telovadba, šport, turistika.

Plemenita zabava in zdravo telesno gibanje sta torej izborni protialkoholni sredstvi. In še nekaj. Goli pouk o škodljivosti alkohola ne zaleže brez praktičnega navajanja k treznosti. Ker pa za to navajanje šole ne nudijo kaj prilike, treba je vzeti v roke še izvenšolsko vzgojo. To se dá najboljšje izvršiti pri šolski mladini s pomočjo dnevnih ali deških zavetišč, ki so že močno razširjena po Avstriji in ki se nemara slednjič tudi pri nas udomačijo; pri starejši mladini pa s pomočjo raznih telovadnih, vajeniških, mladinskih organizacij. Biti pa morajo na zdravi podlagi; cilj jim mora biti vzgojitev zdravega, veselega, poštenega, za delo sposobnega in vnetega človeka. Tako vzgojen novi rod ne bo imel potrebe in poželjenja po pijani omoti. Ta novi rod nam pa tudi prinese naravnejše in socialnejše mislečega uradništva, ki bo videlo tudi preko pisarniške mize in ne bo reševalo zgolj aktov, ampak urejevalo življenje, uradništvo, ki bo boljše kos socialnim nalogam zakonov, kakor smo mi — birokrati. (Dolgotrajno živahno odobranje in ploskanje.)

Dr. Anton Schwab:

Nekaj črtic o zapeljivosti alkohola.

I.

Alkoholizem ima svoj vzrok v zapeljivosti, ki je dvojna: ena tiči v ljudeh, druga v alkoholu samem. Ljudje zapeljujejo, ker niso o slabih učinkih alkohola dovolj poučeni — alkohol pa zapeljuje, ker spada med tiste strupe, katerim se človek tako privadi, da končno ne izhaja zlahka brez njih.

Zapeljevanje se vrši v vseh slučajih tako, da pričnejo z njim ljudje, alkohol pa nadaljuje.

Na dojenčke zapeljevanje z besedo in zgledom ne more vplivati, tu vpliva kruta nerazsodnost odraslih, da dojenčku vsilijo alkohol in ga zapeljejo na ta način.

Otrok se izprva brani alkohola; po opetovanem vsiljevanju pa ga sprejema z rastočo naslado, dokaz, da je tu pričel z zapeljevanjem že alkohol sam.

Tako dobi otrok že z malimi kapljicami opojnih pijač kal poželjenja po alkoholu, ki položijo temelj za poznejšo neutolažljivo uteho po alkoholu. Dojenčku dajejo alkohol, češ, da bo »bolj močan«. Sklepajo takole: Ker odraslega (n. pr. alkohola vajenega delavca) človeka alkohol okrepi z a h i p, mislijo, da ga okrepcuje t r a j n o; no, in ker krepi odrasle, naj krepi še otroka.

Na odrasle vpliva pa beseda in zgled, največ pa nesrečna misel, da je pijančevanje č e d n o s t. Da se odpravi le to naziranje, izgine s sveta polovica alkoholizma.

Pri fantih na deželi slovi pijanost kot nekaj imenitnega. Fant najde vinjen pogum, kliče na korajžo. Pri akademikih ni nič boljše. Tudi tu velja pijanost kot junaštvo. Nekoč sem videl na univerzi kolega, ki se je majal že popoldne ob dveh po ulici »imenitno péjan«. Drugi kolegi so se »jokali in davili« samega veselja in priredili so mu na večer imeniten krok. Častili so ga kot vzornega krokarja. Pilo in pijančevalo se je grozno in žal, najbolj nadarjenim mojim kolegom, ki so sedaj že vsi med rajnimi, ni prizaneslo alkoholno zapeljevanje. Kdor je govoril kaj drugega nego o kroku, je »moril«, in meni, ki sem nekoč omenil, da je maček bolezen na želodcu, dali so priimek »Magenkatarrh«. Zdrave »brutuže« izpremenili so v imenitne krokarje in učili so ga jih v »farbanju« in sličnih potrebnih rečeh. Nekoč me je ustavil nek sicer veleljubezniv kolega, ki je imel silno privlačno moč (in ki žal sedaj tudi že v grobu počiva) v parku in me je nagovarjal celo uro, naj vendar pričem z izdatnejšim krokom, češ »to je edina rešitev«, morda prebijem potem celo z dobrim uspehom »brutuški izpit«. Nek drug, tudi jako ljubezniv kolega, ki pa je bolj pridigal nego pil in se veseli še zdaj izvrstnega zdravja, je poslovivši se od univerze delal testament, rekoč: »Krokaajte, krokaajte, krokaajte, to je moj testament, kdor je dober krokar, bo tudi dober narodnjak.« A ta kolega je bil ptič. Še nedavno sem ga slišal govoriti in rekel je: »Čemu ne krokate, se morda bojite arteriosklerose?« S tem je pravzaprav svaril pred alkoholom. Tako se je zapeljevalo deloma iz hudomušnosti, največ pa, ker se alkohola nihče ni preveč bal. Protialkoholne besede namreč takrat ni bilo slišati nikjer.

Alkoholno zapeljevanje ljudi pa se ne ustavi niti pri bolnikih.

Nekoč je prišla neka bolnica k meni; trpela je na vnetju ledvic vsled alkohola in zato sem ji moral prepovedati uživanje opojnih pijač. Obljubila je, da vse rada uboga. Iz moje ordinacije je šla iskat svojega moža in ga

je našla v gostilni. Žena je bila zelo žalostna, skoro da ni jokala. Sočutno jo vpraša njen mož: »Mica, kaj pa ti je vendar?« Ona globoko vzdihne in reče: »Misli si nesrečo, doktor mi je prepovedal piti; misli si — meni, ki takó rada pijem.« Sedaj se možu lice razvedri in smejoč se ji pravi: »E, če je le to, pač ni nobena nesreča, kar pij, saj še imamo.« (In pokazal je s palcem, da ima za pijačo cvenka dovolj.)

Da je zdravljenje takih bolnikov zelo težavno in včasih celo nemogoče, je umljivo.

Neka druga bolnica z isto boleznijo si je skuhalo na nasvet ženâ in proti moji prepovedi liter vina in ga použila. Bila je drugi dan mrtva. Gotovo ni izključeno, da je k temu žalostnemu koncu izdatno pripomogel alkohol.

Proti takim slučajem, ki jih pozna vsak zdravnik na tisoče, pomaga le izobrazba. Zatorej se ne smemo strašiti dela, ki ga imamo s poukom v tej zadevi, ne smemo se strašiti niti takrat, ko imamo s poukom neuspehe. Včasih je tak neuspeh le navidezen. Ko sem govoril na prvem protialkoholnem zborovanju v Celju prvikrat proti alkoholu, pripetilo se mi je sledeče: Pridem po zborovanju v neko gostilno in vidim vse goste pri »pokalica«. Natakara mi reče in se skoraj joka: »Gospod doktor, kaj pa so napravili, sedaj pa noče nobeden več piti.« Tolažim jo, kolikor se dá in z uspehom svojega govora sem bil zelo zadovoljen. Drugi dan pa sem zvedel, da so bili moji izpreobrnjenci ob 12. uri ponoči že vsi pijani. Ves moj govor zdel se mi je »bob v steno«. Pozneje pa sem se jako čudil, ko sem opazoval, da so začeli ti gospodje sploh manj piti in eden je postal abstinent in je še danes. Z zadovoljstvom sem tudi opazil, da je iz teh krogov izginilo proslavljanje alkohola in da se pijanost ne smatra več za čednost. — Izpreobrnjenje se torej dostikrat vrši počasi, to pa radi tega, ker se razum, ki pravi: »ne pij alkohola,« še dolgo bori z alkoholom, ki pravi: »ti moraš piti, ti si v moji oblasti!«

II.

K pitju pa ne zapeljujejo samo ljudje, temveč zapeljuje, kakor rečeno, tudi alkohol sam, kot strup, kateremu se človek privadi. Bistvo takega učinkovanja naj pojasnim pri nekaterih drugih strupih, izprva pri morfinu.

Morfin oblažuje v miligramih različne težave, kakor bolečine, kašelj itd., v centigramih pa uspava prijetno človeka. Temu strupu se človek lahko tako privadi, da ne izhaja več brez njega. Poznal sem neko damo, ki je vso svojo mesečno plačo 70 kron porabila za morfin. Morfinist prenaša lahko 250 centigramov na dan, morfinu nevajenega človeka pa že 40 centigramov morfina umori.

Čim večje količine človek potrebuje, tem večje ima hrepenenje po njem. Konec morfinistov je še žalostnejši od konca alkoholikov. Ne pomaža jim končno nobena količina za uteho hrepenenja po morfinu in umrjejo med strašnimi bolečinami.

Slično se človek privadi opiju, mišnici, cocainu, strupu mušnic, nikotinu in pa — alkoholu.

Nek pijanec mi je pravil, kako je postal šnopsar. Zapeljan v mladeniških letih od svojih tovarišev, pil je izprva malo, brez posebne slasti. Pil je, ker je videl, kako so njegovi tovariši pogumni, kadar so pijani, in ni hotel zaostati za njimi. Sčasoma je pil vedno več z rastočo naslado. Navadil se je pijače takó, da je prenesel kar po tri litre vina, ne da bi bil pijan. Pripisaval je to svoji moči, češ, da ga toliko prenese, in bil je ponosen na to. Nihče mu ni razložil, da to ne pomeni telesne moči,

temveč telesno izprijenost vsled alkohola. Trije litri so bili zanj igrača. Treba je bilo poseči po čem izdatnejšem. Pričel je z brinjevcem, katerega je použil vsako jutro gotovo merico. Brez njega se je tresel in bljuval in zato je bil prepričan, da mu dá moč. Nihče ga ni opozoril, da je to le posojilo na zadolženo posestvo, katero mora plačati z zdravjem in življenjem. Zatorej je pil sedaj različne šnops, tudi podnevi, vedel se je sirovo, pretepaval ženo in otroke. Preostajala mu je le še zadnja stopnja alkoholizma: uživanje žgočih šnopsov, ki imajo v sebi fuzelj. Toda na mojem predavanju opozorjen, mogoče pa tudi, ker v otroški dobi ni pil in mu torej alkohol volje poboljšati se, še ni zamoril, poboljšal se je v toliko, da vsaj šnopsov ni več pil in da je bil tudi pri vinu bolj zmeren.

Na tem slučaju vidimo prvotno zapeljevanje ljudi, kateremu je sledilo zapeljevanje alkohola samega. Vidimo pa tudi, da bi se bil mož že poprej poboljšal, da je bil pravočasno poučen.

Kako alkohol kar sam zapeljuje, še eden zgled iz lastne izkušnje:

Kot osmošolec sem stanoval pri svojem svaku, ki je imel v skriti omarici rum. Nekoč mi šine v glavo, naj ga pokusim: grenka, žgoča tekočina — neprijetna!

Čudil sem se, da ljudje kaj takega uživajo in še hvalijo povrh.

A drugi dan pokusim še enkrat. Mislim si, če drugim tako diši, ne more biti tekočina slaba. Tako sem poskušal par dni in tekočina mi je ugajala vedno bolj. Svak se je čudil, da rum tako izhlapeva in opremil je steklenico z boljšim zamaškom. Nekega dne pa rum zopet pokusim. Zdel se mi je izredno dober; zdelo se mi je, da boljše pijače nisem užil nikdar poprej. A takrat mi pade v glavo rešilna misel ter rečem sam pri sebi: A to si tisti zapeljivec, ki tako sladko zapeljuješ; zdaj te poznam in sedaj mi je jasno, da imaš s svojim zapeljevanjem toliko uspehov! Proč s teboj! — In od tistega časa do danes nisem pil niti kapljice šnopsa, nikoli, niti v čaju ne.

Človek se lahko odkriža zapeljivosti alkohola, dokler ima zdravo voljo, ki rodi uspešen odpor. Starim pijancem pa ta strup voljo uniči in taki pijanci se iz lastne moči ne poboljšajo nikdar. Take je treba zapreti v sanatorije, v katerih so prisiljeni po več mesecev v popolno abstinenco.

Dežela ali država naj postavi nam Slovencem take sanatorije, v katerih bi našli alkoholisti za mal denar ali brezplačno zavetja. Glavni faktor proti zapeljevanju pa je in ostane pouk in izobrazba.

Predsednik Kalan:

Zahvalim se gospodu doktorju za njegov govor. To je gospod, ki ima največ zaslug, da se je protialkoholno gibanje tako razširilo med štajarskimi Slovenci. On kot Štajarc je bil tako prijazen, da je prevzel dva referata, katerih enega bomo slišali še jutri. Prosim ga, da bi nam to prijaznost ohranil tudi vbodoče.

Zahvalim se pa tudi našemu birokratu tukaj (g. Milčinskemu). Namreč nebirokratskemu birokratu; kajti to je mož, ki dela v pisarni s peresom v roki, a dela tudi s srcem za ljudstvo. To je eden onih redkih uradnikov, ki res čutijo z ljudstvom, in ko bi imeli več takih c. kr. uradnikov, potem sem prepričan, da bi uradniki uživali med ljudstvom večji ugled kakor sedaj.

Sedaj, dragi moji, preden preidemo do prihodnjega govora, bomo pa malo počakali, ker mislim, da bo kmalu prihrumelo iz cerkve naše pobožno ženstvo, tisto ženstvo, ki je sicer prav dobro, a je vendar nekoliko — na vince navezano. Kdor želi kaj povedati, ima zdajle priložnost.

Župan Stanonik:

Prečastiti zborovalci! Med govorniki, katere smo danes slišali tukaj, so bili zastopniki različnih stanov, slišali smo izvrstne govornike. Slišali pa nismo nobenega zastopnika one oblasti, katera more na Kranjskem največ storiti proti pijančevanju. Nobeden izmed županov se ni oglasil k besedi, zato naj bo pa meni dovoljeno, da v imenu »Županske zveze« spregovorim par besedi.

Predragi! Ako hoče kdo zidati svojo hišo, mora postaviti dober temelj. Ako hočemo boj proti alkoholu uspešno voditi, moramo napraviti tudi dober temelj, in sicer mora začeti prva inštanca, to je županstvo. Tisti župan, ki daje licence za godbo in ples, tisti župan, ki dovoljuje nove gostilniške koncesije, ni vreden biti pristaš Slovenske Ljudske Stranke. (Odobrovanje.) Torej, župani, zavedajte se, da imate pravice, da pa imate tudi dolžnosti!

Ako sklene občinski odbor, da se gostilniška koncesija ne dovoli, pokonci glavo in povejte okrajnemu glavarstvu, da ste vi prva politična inštanca, da ne bo okrajno glavarstvo podeljevalo gostilniških koncesij proti volji občinskega odbora.

Pazite dalje strogo na policijsko uro, plesov ne dovoljujte, mir in blagor občanov vam bodi vedno pri srcu! Zakaj pa pridejo pravzaprav grunti na boben? Zato, ker se pozno v noč popiva, a drugi dan, ko je treba delati, se pa spi in delo zanemarija. Torej vidite vi, ki med ljudstvom živite, kaj je vaša dolžnost.

Toda sam pouk še ne zadostuje. Pijanca lepa beseda ne spreobrne, pijancu je treba palice! Ali jaz ne mislim, da bi ga s palico tepel, ampak mislim, da mu je treba s postavo v roki dati, kar mu gre. Ako družinski oče začne zapravlјati, oblast nima tako dobrega srca, da bi ga dejala pod kuratelo, dokler ni pognal vsega skozi grlo. Poslanci naj delajo na to, da dobimo postavo, da se onemu, ki začne zapravlјati, takoj vzame oblast in se dene pod kuratelo; kajti kaj pomaga to storiti šele potem, ko je že vse zapravlјil in pognal skozi grlo. Potem uboga, vsega usmiljenja vredna žena in raztrgani otroci hodijo beračit od hiše do hiše. Postave naj bodo dobre, toda morajo se tudi z vso strogostjo izvrševati, kajti postave samo na papirju nič ne pomagajo.

Mi imamo sedaj dobre poslance na Slovenskem. Ti naj torej gledajo, da dobimo čimprej postavo proti pijančevanju! Pijancu naj se vzame volilna pravica; pijanec naj ne voli z ljudmi, ampak

.....
Dragi moji, pomislite, kaka reva je pijančeva žena! Ubožica se cel dan in cel teden trudi, da bi skromno preživela svojo družino, mož pa v nedeljo in pondeljek zapije in zapravi ne le svoj zaslužek, ampak dostikrat tudi ženinega. Toda kaj pomaga, če pijanca posvarite! Odgovori vam: Saj pijem za svoje. Toda to ni res! Ako družinski oče zapravlјa denar, je on tat svoje družine in treba ga je kakor tatu kaznovati.

Dragi moji, doživeli bomo še žalostne razmere, ako se pijančevanje ne omeji. Jaz sem izračunal, da bi lahko plačali vse cesarske davke, vse obresti in vso zavarovalnino s tem, kar izdajo ljudje na Kranjskem po nepotrebnem za pijačo. Davki so v primeri s temi izdatki prava malenkost in ne pridejo niti v poštev. Vsak mož, ki ni še pijači »vdan«, zapije desetkrat toliko, kolikor znašajo davki. To so davki, katere si mi sami nakladamo. Proti tem davkom se bojujmo, bojujmo toliko časa, dokler ne dosežemo postave, po kateri bo mogoče spraviti pijanca in krčmarja pod ključ. Potem bo pa boljše!

Pred par dnevi smo čitali v »Slovincu« mično dogodbico, katera je gotovo vsem znana, vendar mi pa bodi dovoljeno, da jo tukaj še enkrat ponovim. Konjač je bil poklican v bližnjo vas, da spravi poginjenega prešiča. Pri trudapolnem nakladanju se je pa seveda hudo užejal, tako da je moral med potjo gasiti svojo hudo žejo v gostilni. Ko je konjač gasil svojo žejo v gostilni, potegnejo fantje prešiča z voza in naložijo na voz nekega pijanca, ki je ležal tam blizu v blatu, ter ga pokrijejo s plahto. Dotični konjač je nato peljal domov pijanca, misleč, da pelje poginjenega prešiča. Ko ga hoče drugi dan pokopati, vidi, da prešič — miga. Brž pokliče svojo boljšo polovico, da bi tudi ona videla čudo, da je prešič ponoči oživel. Ko pa odgrneta plahto, vidita, da leži tamkaj mesto prešiča vaški pijanec, ki se je med tem časom nekoliko vzdramil iz svoje pijanosti in se začel premikati.

Vidite, prešiču podoben je pijanec. On ne zasluži, da ga človek dene v hišo, ampak spada v svinjak.

Opravičen je torej boj proti pijančevanju, osobito proti žganjepitju. Prijatelji! Abstinentu gre čast zato, ker daje zgled drugim ljudem. Tega sicer ne bomo dosegli, da bi bili vsi abstinentje; želim pa, da bi vsaj to dosegli, da bi se manj pilo in da bi bilo kolikor mogoče veliko abstinentov, da bi slovensko ljudstvo mirno in zadovoljno živelo na tej lepi slovenski zemlji. V to nam pomози Bog! (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Predsednik:

Gotovo se nam vsem prav zdi, da se je tudi eden izmed županov oglasil in precej drastično opisal pijančevanje.

Jaz bi samo apél, ki ga je on stavil do županov Slovenske Ljudske Stranke, stavil do županov vseh strank brez razlike. Naj delajo vsi na to, da se pijančevanje omeji; drugače niso vredni, da sede na županskem stolcu. Veseli me torej, da se je tudi eden županov oglasil, in še posebe pozdravljam vse navzoče gospode župane, katerih, mislim, je precejšnje število tukaj. Precej je županov, ki delajo v tem oziru; vendar je pa žali-bog še dosti tudi takih, ki se še ne zavedajo svojih tozadevnih dolžnosti. Tukaj leži še zakopan zaklad, ki ga je treba dvigniti. Treba je delati na to, da se tudi ta oblast vzdrami in da uporablja svojo moč v blagor občanov.

C. kr. nadpoštar Slavko Ravnikar:

Danes smo že veliko slišali, vendar se je pa nekaj pozabilo povedati, namreč to, kdo je poklican delati za treznost slovenskega naroda. Odgovor ni težak, ampak prav lahak. Vsak, kdor ljubi svoj narod in svojo domovino, vsak je dolžan, da dela na to, da se slovenski narod kolikor mogoče hitro strezne in s tem reši pogube, v katero bo gotovo prišel, ako se ne strezne. Gotovo se tuptam slišijo lepe besede, pa to še ne zadostuje; treba je pozitivnega dela. Z lepimi besedami ne bomo spreobrnili mnogo ljudi. Mi dokazujemo, da alkoholizem ni škodljiv samo našemu zdravju, ampak da škoduje tudi narodnemu življenju, slišali ste od gospodov zdravnikov o škodljivosti alkohola za človeško telo, a vendar se dostikrat pripeti, da ravno gospodje zdravniki alkohol še priporočajo svojim pacientom kot nekako zdravilo. Jaz ne bom trdil, da včasih ni dobro par kapljic alkohola, saj služijo drugi strupi tudi kot zdravilo. Toda s tem se daje alkoholizmu potuha, ker ljudje potem pravijo, saj je gospod doktor rekel, da si moremo privoščiti nekaj alkohola.

Slišali smo danes iz ust gospoda predsednika, da so stari Rimljani rekli, da je lepo za domovino umreti. Jaz bi pa rekel, da mi nečemo

umreti, ampak mi hočemo za domovino trezno živeti (Živiol!), živeti hočemo zato, da pokažemo, da smo sicer majhen narod, da smo pa krepak in zdrav narod. Zdrav in krepak narod je pa samo tisti, ki je trezen.

Gospoda, naj posežem nekoliko nazaj v zgodovino. Slišali ste o angleško-burski vojski. Peščica Burov se je junaško borila s premočjo Angležev, in Angleži so morali napeti vse moči, da so končno s svojo veliko premočjo vendarle ugnali peščico Burov. In zakaj so se mogli Buri toliko časa ustavljati Angležem? Zato, ker so Buri trezen narod in raditega tudi zdrav in močan narod. Pripoveduje se, da je burski general Botha zajel nekoč Angležem veliko zalogo živil in da je v tej zalogi našel veliko steklenic ruma. Botha ni pustil ruma zaužiti, ampak je ukazal vse steklenice razbiti, iz strahu, da se ne bi vojaki upijani in tako zapadli alkoholu.

Isto opazujemo tudi v rusko-japonski vojski. Japonci, trezen narod, so zmagali; a ruski vojaki, ki so morali imeti s seboj vodko, da so se navdušili za boj in si nabrali potrebnega poguma, so podlegli.

Dalje nam je danes gospod dr. Krajec pripovedoval, kako trezen je srbski narod. Isto je povedal gospod dr. Rus tudi o Bolgarih.

Tako imamo lepe zgleda, da alkohol ne dá pravega poguma; marveč ljubezen do domovine, ljubezen do naroda — ta nam daje pogum, da gremo v boj s takim pogumom, da tudi zmagamo.

Zatorej vsi na sveto vojsko! Te vojske naj se udeležujejo vsi stanovi in vse stranke! Borimo se proti tistemu sovražniku, ki pomori več ljudi, kakor pa svetovna vojska; proti tistemu sovražniku, ki uniči srečo in blagostanje vseh narodov, ki se mu podajo.

Zato pozivljam vse, kar vas je danes tukaj zbranih, da ponesete glas med svoje sobrate, da gredo skupno z nami v boj proti našemu najhujšemu sovražniku alkoholu.

Lepo nas na to opominja pesem našega pesnika Gregorčiča, katero imamo tiskano na čelu »Zlate dobe«:

»Nespametno ljudstvo, čemu li tvoj stok?
Na noge, ne drži mi križema rok!
Povrni se samo v prvotnost nazaj
In našlo povsodi prvotni boš raj!«

V spodbudo nam naj pa bodo zopet lepe besede istega pesnika:

»Ne samo, kar velewa mu stan,
Kar more, to mož je storiti dolžan.«

(Živahno odobravanje in ploskanje.)

Predsednik:

Dovolim si vmes tudi jaz spregovoriti par besedi. Naše zborovanje je lepo; toda, kakor sem že rekel, naj ne bo samo lepo, ampak tudi uspešno in naj bo začetek lepše, veselejše dobe! Prosim vas, da me ne pustite tako samega! Jaz se čutim doslej le preveč osamljenega. V tem silnem boju je vendar treba veliko delavcev in bojnikov. Zato vas prosim, da se vsak gotovo najprej sam vpiše v organizacijo, v Sveto vojsko. Ljubljanci se lahko vpišete v naši pisarni v Alojzišču, pri Sv. Petru ali pa pri Sv. Jakobu. Podpirajte nas pa tudi vnanji! Ako še niste vpisani, se vpišite; ako še nimate organizacije, jo osnujte! Sveto vojsko ustanovi lahko vsak, naj bo že hlapec ali dekla, gospod ali gospa. Zbere naj okrog sebe štiri ali pet somišljenikov, ki se zavežejo, da se hočejo ravnati po pravilih Svete vojske, in Sveta vojska je ustanovljena. Kdor pa

potrebuje še kakšnih nadaljnih navodil, naj se pa obrne na našo pisarno v Ljubljani v Alojzišču, pa jih bo dobil. Prosim pa, da se ne vpišete samo, ampak da tudi delate. Ne potrebujemo mrtvih, ampak živih abstinents, agitatorjev, kajti teh nam primanjkuje. Vsak abstinents naj si prizadeva, da pridobi še več novih abstinents. To bodi med drugim tudi en uspeh današnjega zborovanja.

Učiteljica Antonija Štupca:

Ženstvo - v boj proti pijančevanju!

Mnogočislano občinstvo, premile rojakinje! Naš nepozabni Anton Martin Slomšek! Ko se je preselil pred 53. leti iz Sv. Andraža na Koroškem v Maribor, je našel tukaj mnogo bede in zapuščenosti. Nikdo ni skrbel za reveže, nikdo podpiral ubogih družin, mnogo bednih otrok se je potikalo po ulicah brez nadzorstva in pouka!

Slomšek je hotel odpomoči. A kam se je obrnil, kje iskal sotrudnikov za svoj blagi namen? Iskal jih je tam, kjer je vedel, da ne bo trkal in prosil zaman, obrnil se je do tebe, plemenito žensko srce! In zbral je blage krščanske gospe mariborske, jih nagovoril s pristrčnimi besedami in med drugim izrekel krasne, za nas toli častne in spodbudne besede: »Kdor se zanaša na plemenita ženska srca, on se ne bo varal nikdar!«

Da, mnogočislane poslušalke! To je res in mora biti res! Ista misel, isto upanje je morda navdajalo prireditelje današnjega slavnostnega kongresa, ko so tudi slovensko ženstvo povabili na to odlično in prepomembno slavlje in moji malenkosti poverili nalogo, prevzeti referat: Kako se naj ženstvo uspešno bojuje zoper alkoholizem.

Zanašali so se na ono čudežno struno v ženskem srcu, ki se zove požrtvovalnost, obsegajočo vse, karkoli utegne koristiti posamezniku pa tudi celokupnosti.

Zanašali so se na naš pogum, ki se ne bo ustrašil ovirajočih zaprek in težkoč; zanašali se na našo vztrajnost, ki se hoče najlepše izkazati prav takrat, kadar omagajo drugi!

Zanašali so se pa tudi na tisto veliko lastnost ženskega srca, ki se zove usmiljenje, in se najkrasnejše javlja ondi, kjer je potrebno pomagati, rešiti, olajšati trpljenje, celiti rane, ozdravljati bolezni — na to krasno lastnost in prednost ženskega srca, ki mu šele da pravo milobo in vrednost.

In prav te lastnosti: požrtvovalnost, usmiljenje ženskega srca hočejo najti torišča, na katerem se lahko udejstvujejo, iščejo priložnosti, kjer lahko pokažejo svojo moč in vztrajnost.

A kje dobiti take prilike? Ondi, kjer trpijo naši bratje, kjer trpe družine in otroci, kjer tečejo solze našim vrstnicam, ondi na bojnem polju življenja, kjer krvavijo in skelé rane nesrečnikov.

Ozrimo se širom naše ljube domovine. Res je, hvala Bogu, ne razsaja v naših deželah ljuti boj, da bi nam jemal tisoče in tisoče zdravih ljudi kar mahoma — a vsekako krvavi naš narod na ranah, nič manj skelečih, nič manj morečih, kakor so rane bojnega polja! In sovražnik, ki nam jih vsekava brez usmiljenja, dobro ga poznate, vsaka izmed vas mu je že gledala v lice, ta naš sovražnik, ljut, neizprosni, to je alkoholizem.

Koliko bede in nesreče, koliko gorja in solz provzročuje dan na dan! Koliko zapuščenih posestev, razrušenega družinskega življenja, za svojo srečo prevaranih žen in deklet, neozdravljivo bolnih otrok ima demon alkohol na vesti!

Kdo izmed nas tega ne ve! Naše oči so se takorekoč že navadile tuž-

nih teh prizorov, da se ne zgražamo več toliko nad njimi, kakor bi zaslužili pravzaprav. Nepregledna vrsta bi stopila pred nas, ako bi zaklicali v svet: naj pridejo semkaj tisti, ki jih je že oškodoval sovražni nasprotnik, ki ga nazivljemo — nezmernost — alkoholizem. Koliko krasnih mož, velikanov na umu, orjakov po telesu, je premaгал, mladeničev, ki so bili up in nada svojih staršev, ljubkih kakor jutranja rosa, ponižal in zapeljal na pot neznačajnosti, podlega, nizkotnega življenja. Alkohol napolnjuje hiše nesreče, kakor bolnišnice, ječe, hiše za umobolne. Da, dr. Sonderegen pravi: »Vzemite ljudstvu polovico njegovih gostiln in zaprete lahko v kratkem času polovico norišnic in bolnišnic, a zaprete tudi lahko polovico naših ječ.«

Točno je označil delovanje sovražnika alkohola nadučitelj Grad, ko je rekel: »Vaše domove prodaja: alkohol! Vaše sinove goni po svetu: alkohol! Vašo mladino kvari in uničuje: alkohol! Vero očetovo in milo domovino nam bo vzel: alkohol!«

In kdo trpi najbolj pod vplivom tega sovražnika? Nikdo bolj kakor ženstvo, da! mati in žena. Ona mora oskrbeti hišo in gospodinjstvo, ona priskrbeti hrano in obleko, a denar ji je vzel alkohol. Tam, kjer nosi mož denar v gostilno, je prisiljena žena, da nosi svoje blago v zastavljalnico.

Znan mi je slučaj, da je mož pograbil žito, ga zapeljal k trgovcu, izkupljeni denar zapravljal z vinskimi brati, doma pa je stradala žena z otroci! In ko ga je nekoč nalašč spremila na tržni poti ter ga po končani kupčiji prosila, naj se vrne, zgrabil je za nož ter zažugal, da jo hipoma zabode, ako se takoj ne odstrani.

Poznala sem obitelj, mož je delal v pivovarni, pet otrok je bilo, razen najstarejšega so bili vsi pohabljeni, da niso mogli hoditi. Zakaj? On je denar zapravljal, za živila ga ni bilo, le pivo so dobivali zastonj, mati ga je dajala otrokom brez razlike starosti, dojenčkom ga je vlivala v steklenico. Nobeden ni bil normalno razvit, alkohol jim je uničil mlada telesa, pogubil torej obitelj ves zarod.

Drugi prizor. Zvečer najdem ženo slonečo pri neki hiši, zraven nje fantka in deklico. »Koga pa čakate?« jo vprašam. — »Očeta! Že od sinoči ga ni domov. — »Kje pa je?« — »Oh, pije v gostilni!«

In nekoč se vračam ob pol 11. uri proti domu. Pri grajski gostilni stoji deklica kakih 12 let. Bridko joka. »Kaj ti je, dete?« jo vprašam. — »Noter si ne upam,« zašepeta. — »Zakaj pa hočeš notri?« — »Oče so notri, mati pa so mi rekli, naj grem po njih.« — »Zakaj pa mati niso šli?« — »Bojijo se, ker so jih oče natepli. So pa rekli, naj grem jaz, mene ne bodo —«

O blage poslušalke! To je le nekaj prizorov, ki sem jih sama doživela, izmed tisočih in stotisočih! Le kapljica iz morja bridkosti, morja globokega, nepregledno velikega, ki preplavlja našo domovino in premnoge kulturne dežele.

In če zopet vprašamo: Kdo trpi tukaj največ? Žena! Kdo mora nositi najtežje posledice moške razsipnosti, podivjanosti in razbrzdanosti, provzročene po alkoholu: žena! Kdo si mora odreči in pritrgati najpotrebnejšega za življenje — žena! Kdo mora gledati stradajoče otroke, bolehtne in blede, solznih oči — žena! Kdo je torej po alkoholu najbolj oškodoval, najbolj prizadet — žena! Da, žena je ogoljufana za svojo srečo! Ona je teptana, onečaščena in zaslužnjena!

Ona ve, da mož, ki ni trezen, ne umeje vpoštevati njenih zaslug, ne ve ceniti njene miline in blagosti, da je sploh nezmožen za vsako plemenito družinsko srečo.

Ona ve, da ji morejo odvrčati moža, najboljšega soproga in očeta, brezvestni prijatelji, brezstidne ženske le s pomočjo alkohola! Česar hudo sama ne premore, to zmore v zavezništvu z alkoholom.

To je spoznalo in zavedelo se je probujeno ženstvo v Švici in Angliji, v Švediji in Norvegiji, v Ameriki, a tudi že v širni naši domovini Avstriji.

In podale so se v boj proti krutemu sovražniku naše sreče ter se vjaskovale toli smotreno in modro, da so dosegle krasnih uspehov. Niso bile v tem boju same! Podpirali in navduševali so jih zanj plemeniti možje, polni idealne ljubezni za blagor človeštva! Možje, katerim je trajna plemenita sreča naroda več nego trenutni lastni užitek, možje, ki sočustvujejo z ženskim srcem, z njegovo nesrečo in bedo. In kaj so dosegli v skupnem boju? Norvegija, ki je bila pred 80 leti prava žganjarska dežela, tako da je vsled žganjepitja umiralo 30 odstotkov vseh novorojenih otrok, ta dežela je sedaj skoro popolnoma abstinentna, to je: ljudje ne pijo več alkoholnih pijač, ter je zdaj prekosila vso Evropo, kar se tiče zdravlja in čvrstosti novorojenih otrok, dočim jih umira sedaj največ, to je 30 odstotkov vseh na Bavarskem, v deželi, kjer se konsumira največ piva.

Kaj so še dosegli! V glavnem mestu Švedije, v Kristjaniji, se ob nedeljah in praznikih ne smejo točiti alkoholne pijače. Pomislite, nedelja, prazniki brez ostudnih prizorov pijancev in razgrajacev! Ali ni to krasna misel! Kakor da gledamo pred seboj košček raja.

Še več! Po vsem svetu se je odreklo do leta 1910. celih 23 milijonov ljudi alkoholnim pijačam. To se pravi, 23 milijonov ljudi ne pije nikdar več ne žganja, ne vina. Večina teh abstinentov živi v Angliji in Ameriki.

V Berlinu je predlagal dr. P o p e r t celo vrsto točk kot reformo v državni obrtni red, med drugimi kot § 33. sledeče:

Vsaka občina nemške države ali njenih naselbin ima pravico, prepovedati v svojem področju uvoz, pripravljanje, kuhanje, prodajo alkoholnih pijač. Prepoved se določi po glasovanju vseh polnoletnih državnih podanikov moškega in ženskega spola v občini. Uradno se ima glasovanje razpisati, ako to zahteva desetina prebivalcev ali tisoč prebivalcev sploh. Pri glasovanju je tripetinska večina odločilna.

Imenitno je, da izročijo ženstvu v teh določbah tolik vpliv, lahko rečemo merodajno besedo. Saj nobena pametna žena ne bo glasovala za vzdrževanje nepotrebnih gostiln.

Otvorili so v mnogih deželah brezalkoholne gostilne, ljudske kuhinje in domove. V Nemčiji jih imajo že v Berlinu, Kasselu, Monakovem, Drazdanih itd.

V Ameriki so žene začele celo križarsko vojsko in so združene z blagimi sobojevniki dosegle uprav velikanske uspehe. V nekaterih državah, kakor v Kansas, Maine, Kanadi, Novi Zelandiji, je celo državno prepovedano uvažati alkohol.

In z ozirom na nepričakovane uspehe inozemstva je pozival nekoč Viljem Lohmann, boritelj v treznostnem gibanju, nemško ženstvo in ga navduševal tako-le: »Kar so dosegle Američanke in vrle žene švicarske s tem, da so uveljavile ves svoj vpliv, napele vse svoje moči, to naj doseže tudi nemška žena. Ona ne sme zaostati, ampak dvigne naj se, da si brani najsvetejše, kar ima, svojo družinsko srečo.«

In prav tako vprašam danes vas, mnogočislane poslušalke, vprašam vas, mile Slovenke: Ali hočemo roke križem držati? Ali moremo ostati ali smemo ostati brezbrizne, ko gledamo toliko gorja in vidimo, kaj so že dosegli drugod? Ali smemo prepustiti lepo našo slovensko domovino, da se potaplja in slednjič potopi v morju alkoholizma, medtem ko se gibljejo močni narodi in delajo z vso vnemo, z iskrenim navdušenjem, z brezprimerno požrtvovalnostjo, da se rešijo suženjstva alkohola!

Ali kako začeti? Katera so sredstva proti alkoholizmu? Katero je uspešno, zmagonosno orožje, da se preмага sovražnik naše sreče!

Sredstva so dvojna: posredna in neposredna. Primerjala bi posredna sredstva varnostnim okopom, močnim trdnjavam, s katerimi se ščitimo proti sovražniku, da nam ne prestopi meje ter nas ne prehití v lastnem domovju. Najvarnejši okop, najbolj zanesljiva trdnjava proti sovražniku alkoholu je pravo krščansko obiteljsko življenje, katerega steber je žena. Saj pravi o vrli gospodinji Slomšek, da hiši tri vogale podpira in še četrtega možu pomaga!

Lep, snažen, prijazen dom! Kako prikupljiv je! In v njem krotka pohlevna žena, ki ve s potrpežljivostjo nositi pezo življenja, z ljubeznivostjo in modrostjo svojo vsaki dan pridobiti na ugledu in spoštovanju.

To je prvi, najmočnejši okop. Ako tega ni, potem je sovragu alkoholu prosta pot.

Mladi nevesti je svetovala starejša prijateljica na vprašanje, kaj naj stori, da si osigura ljubezen in zvestobo moža in kako ga naj odvrča od obiskovanja gostiln tole: »Nikoli mu ne ugovarjaj. Vedi, da moža s tem najbolj odvrčaš, ako hočeš vedno imeti prav ter se kosaš z njim. Molči, potrpi, prijazna bodi! Nikar mu ne pripoveduj vseh sitnosti, kadar prihaja utrujen domov, ampak skrbí, da ga malo razvedriš in mu olajšaš trud, ki ga je imel ves dan.«

V nekem abstinenčnem listu beremo: »Snaga in red, srčna ljubeznivost, miroljubnost, mnogo zraka in svetlobe v stanovanju in vedno prijazen obraz gospodinje, to so domača čarovala, ki jih ni mogoče nadomestiti z ničemer na svetu.«

Učena žena ne pride v tem boju toliko v poštev kakor dobra, modra, pametna žena. Pa še nekaj! Star stric mi je rekel nekoč kot mladi deklici: »Pomni, ljubo дете, vsa ljubezen gre skozi želodec.« Ko pa mi to noče v glavo, nadaljuje: »Vidiš, če ima mož svojo ženo še tako rad, ona pa mu prinese vedno slabe jedi na mizo, bo ljubezni kmalu konec.« To mi je bilo zdaj jasno. In ko je ljubezni konec in zdravje pokvarjeno, si pojde mož jezo hladit in zdravje popravljat v gostilno.

Povsod, kjer se hoče kaj povoljnega doseči v treznostnem gibanju, se gleda s posebno pozornostjo na izvežbanje vrlih gospodinj. V Švediji se deklice že v najvišjem razredu ljudskih šol uče gospodinjstva in praktičnega kuhanja.

»Malo mesa, mnogo prikuhe in sadja, močnate jedi, kolikor najmanj dražilnih dišav (kakor popra, paprike itd.), ki zbujajo žejo,« priporoča nek abstinenčni list. To si je res treba zapomniti. Večje važnosti je, kakor se nam dozdeva na prvi pogled. To so nujni pogoji, ki zapirajo pot alkoholizmu.

Tudi dobra nadomestila za alkoholne pijače so neprecenljive vrednosti. V Hamburgu na pristanišču so vedno vozički z dobro in ceno kavo, čajem brez ruma, s sodovico in sokovi sadja po letu. Ista nadomestila za žganje delijo tudi v Švici brezplačno delavcem. V Genevi je to lepo nalogo prevzela protialkoholna ženska liga. Delavci so se že tem potom v mnogih krajih popolnoma odvadili pogubonosnega žganjepitja. V Belgiji po nekaterih rudokopih dobe rudarji vsakikrat, preden se popeljejo v rove, s seboj določeno, precejšnjo mero (po 1 do 1½ litra) kave. Trde, kako jih hladi in krepuje pri težkem delu. Drugod primaknejo gospodinje nekaj vinarjev k dnevnemu zaslužku tistim delavcem in težakom, ki ne zahtevajo žganja. Marsikatera skrbna žena da svojemu možu sadje s seboj v urad, le da ga tako odvadi alkohola predpoldnem.

To je prava pot, to so posredna sredstva, da se obranimo sovražnika alkohola.

A treba nam je še več! Trebamo direktnega orožja, da ubijemo sovražnika, kajti na premnogih krajih je že prekoračil mejo, prodrl v svetišče družinskega življenja in ondi razsaja in mesari kakor pravcati Turek. Da, prav kakor Turek! Gorje ranjencu, ki mu pade v roke! Iztakne mu oči, poreže mu ušesa in jezik, odseka roke in noge, potem ga pa prepusti žalostni usodi. Ali ne dela alkohol prav tako? On oslepi človeka, da ne vidi prepada pred seboj, ogluši ga, da ne sluša svarilnih besed, govoriti ne more, roke in noge mu odpovedo, prepusti ga največji nesreči.

Kje je dovolj ostro orožje za tega ljutega Turčina? Prvo najboljšje, da smrtno kopje, ki ga uniči gotovo, poznam, to kopje se imenuje abstinenca.

Tega kopja, torej abstinence, so se oprijeli milijoni in milijoni mož in žen, fantov in deklet in mu napovedali boj. Ne kaplje alkohola več! Res je, junaštva je treba in nekoliko samozatajevanja: ne kaplje žganja, ne vina, ne piva!

A mogoče je. Nekemu zdravniku na Nemškem, ki je deloval na zdravilišču za pijance, a ni imel pravih uspehov, je rekel prijatelj: »Dragi moj, dokler te vidijo naši bolniki piti, četudi zmerno in le vino, ne bodo prav verovali tvojim besedam, da je mogoče izhajati brez alkohola! Od tistega dne ga zdravnik ni pil kaplje več. Ako torej hočemo kaj storiti v prilog dobri stvari, **začnimo sami pri sebi!** Dajmo se vpisati med abstinentne! Kdor ne premore v prvo stopnjo, pa naj stopi v drugo. Prva stopnja zahteva, da se popolnoma odrečemo vsaki alkoholni pijači; najprej za gotovi čas, najmanj za eno leto. Druga stopnja pa, da se odločno odpovemo žganju, brinjevcu, rumu v čaju, vino ali pivo pa uživamo le v majhni meri, en dan na teden pa se ga zdržimo popolnoma. Ta-le druga stopnja je tako lahka, da vas prosim in vabim danes z velikim upanjem in vso prisrčnostjo, vstopite, dajte se vpisati! Le malo odločnosti je treba. Kdor pa ima v sebi junaško srce, ki se upa na boj v prvi vrsti, naj se zapiše v prvo stopnjo.

Žrtev, premažovanje — trda beseda za malodušne ljudi!

Žrtev, premažovanje — krasna beseda za junaško srce, ki je že okušalo srečo zadovoljstva, plačilo nebeško za vsako dobro delo v prid bližnjega! Ali ni to vzvišena, plemenita zavest, ako si lahko rečem: tudi jaz sem pomagala osuševati solze, popraviti nesrečo bližnjega!

Saj nismo sami! Milijoni so že vstopili v vrsto abstinentov! Zakaj bi zaostajali mi? Ne ugovarjajmo: Od enega ni nič zavisno! Ali sem zraven ali ne! Ne, obratno! Od vsakega je mnogo zavisno! Tvoja odločnost, tvoj zgled, tvoje junaštvo bo ojačevalo druge, jih okrepilo v dobrem, da bodo vstopili v vrsto bojevnikov! Ne bodo zaostali, in to je tvoja zasluga!

Še več orožja!

Zelo uspešno, nujno potrebno sredstvo proti alkoholu je pouk! Pri nas so še premnogi takorekoč zakopani v starokopitne nazore: žganje daje moč, pivo redi, brez alkohola se delati ne more! Prosim vas, ne zabimo, kar smo slišali danes iz ust strokovnjakov zdravnikov in bomo še slišali in videli. To je seme, ki ga moramo sejati naprej; ne le danes, ampak tudi jutri, naprej, kadarkoli in kjerkoli se nam nudi priložnost. Ne bojmo se priti vsepovsod z resnico na dan, bodimo v tem napredni, najbolj napredni, kar se dá, a nikoli nazadnjaški po starokopitnem prepričanju. Ne silimo torej nikdar, nikočar k pitju; ne prigovarjajmo! Bodimo zmerni sami, a podpirajmo tudi zmernost drugih. Ostanimo vselej in vsepovsod zvesti svo-

jemu prepričanju. »Resnica se mora vedno zopet na novo poudarjati — in sicer zato, ker se nam zmota vsak dan pridiguje in od vseh strani.« Pomagajmo torej z agitacijo od ust do ust, najbolj pa z agitacijo v dejanju — s treznostjo!

V Švici je protialkoholna ženska liga posebno poudarjala potrebo pravega pouka o škodljivosti alkohola. Razpisala je nagrade za mladino, in sicer so bile te nagrade vložne knjižice po 10 frankov. Šole so tekmoval in vposlanih ni bilo nič manj kakor 989 nalog, razposlanih 51 odlikovanj in zraven še 80 knjig! Koliko dela, truda — a tudi važnega spoznanja resnice tiči za temi številkami. Tudi pri nas na Slovenskem se je že začelo in se bode še nadaljevalo, osobito ako nam vrlo slovensko ženstvo priskoči na pomoč.

Materè, poučujte Vam izročeno mladino, otroke svoje. Gospodinje svojo družino, hlapce in deklet, prijatelji drug drugega — soseda svojo soseda. Prvi nauk jim bodi naš zgled. Ne dajajmo našim otrokom ne kapljice vina, ne piva, še manj — oh, nikdar, nikdar žganja, ne kapljice ruma v čaj! Otroci nam bodo nekoč hvaležni za to, prav kakor sem jaz hvaležna za to svoji materi.

Vadimo sploh mladino samozatajevanja, čvrste močatosti! Jaz hočem dobro, nočem hudega — torej se odpovem!

A še več! Dajmo se sami vedno zopet poučiti! Kar smo slišali danes in jutri, bo le prehitro pozabljeno, le prekmalu bodo zopet zavladale stare razvade — a to ne sme biti! Sicer ne bomo dosegli nikoli tega, kar so dosegli drugod! Ogenj se je sicer danes zanetil — a goreti mora dalje, brusiti in rabiti se mora orožje naprej — drugače zarjavi in roka postane nespretna. Kako hočemo to zabraniti?

S tem, da ostanemo v neprestanem stiku z voditelji abstinencnega gibanja, da si naročimo časnik, ki nas obvešča o uspehih, o delovanju naših boriteljev, »Zlato dobo«, ki nas bodri, spodbuja in navdušuje skoro vsak mesec! O, ne skoparimo tukaj, radi darujmo ta mali prispevek, zlati sad sreče bo obrodil v bodočnosti!

Ali se ne bomo vsega naveličali? — Ozrimo se, draže poslušalke, po svetul! Kdo pa dela za abstinenco, kdo dela z nami?

Tu delajo katoliki, protestantje in framasoni — Angleži, Nemci in Slovani — vsi stanovi od najbolj učenega moža do preprostega delavca! Slovenke, ne dajmo se osramotiti od drugih; srčno stopimo na bojno polje! Da je včasih težko, — to nas še osrčuje. Blago žensko srce se ne zboji truda in trpljenja, osobito ako vé, da velja dobri stvari!

In na Vas, blaga ženska srca, so se zanašali in se zanesejo vojskovodje v naši sveti vojski, prireditelji današnjega shoda. Dokažite, da se niso varali, dokažite, da je imel Slomšek prav, ko je pred 53 leti dejal: »Kdor se zanaša na plemenita ženska srca, on se ne bo varal nikdar!«

Predsednik:

Veliko nimam dodati temu krasnemu govoru, ki je potekel iz nežno čutečega srca gospodične govornice. Zahvalim se ji najprej za reklamo, katero je delala za »Zlato dobo«. Stane na leto samo 3 krone, tako da si jo lahko vsak naroči. Res je, da bo le tisti za stvar trajno vnet, kdor dobi vedno nove hrane, to pa more dobiti le iz časopisja.

Govoru gospodične predavateljice dodam samo toliko, da omenim, da je svobodomiselnost in liberalno ženstvo drugih narodov veliko bolj za-

vzeto za abstinenco, kakor pa naše slovensko krščansko ženstvo. Rečem naravnost, da z našim ženstvom v tem pogledu nisem zadovoljen, da, niti z našimi Marijinimi družbami ne morem biti popolnoma zadovoljen. Zdi se mi, da je njihova pobožnost nekako premehkužna. Premajhna ne smem ravno reči. Spolnjujejo vestno in vneto svoje krščanske dolžnosti, toda — vinca si pa ne puste vzeti. Vedno najdejo za to polno izgovorov, češ »malo pupcat pa malo papcat je pol življenja,« ali pa: »Zakaj ga je pa Bog ustvaril?« Na ta ugovor vam odgovorim, da Bog vina ni ustvaril samo zato, da ga nekateri po pameti pijejo, ampak tudi zato, da se ga drugi njemu v čast zdržujejo. Ako se zatajujete in se vina zdržite v čast božjo, s tem pokažete, da znate tudi nekaj žrtvovati. Taka žrtev je več vredna kakor pa sama molitev. To je prava praktična pobožnost.

V Ljubljani imamo pa tudi ženstvo, ki je drugega mišljenja. V mislih imam zlasti »Splošno žensko društvo«. Ako je kaj zastopnik tega društva tukaj, jih pozdravljam; ako jih pa ni, potem rečem, da se to društvo v tem oziru ne zaveda svojih dolžnosti. Bilo bi bolje, da bi se te dame zanimale za abstinenco, kakor pa, da po raznih narodnih veselicah ponujajo in prodajajo različne opojne pijače.

To je, narodne dame, odlično narodno delo, in če hočete biti zares narodne, potem se zanimajte za naše gibanje, organizirajte se in agitirajte, da boste kolikor mogoče storile za omejitev pijančevanja!

Leopold Puhar:

Delavstvo in alkohol.

Cenjeni zborovalci! Dovolite mi, da tudi jaz kot zastopnik delavcev pojasnim svoje stališče in vam prav živo predočim žalostne posledice pijančevanja.

V nekem mestu naše države — mesto šteje 24.000 ljudi — je bilo v enem tednu aretiranih 144 moških, in sicer v ponedeljek 22, v torek 8, v sredo 5, v četrtek 4, v petek tudi 4, v soboto 31, v nedeljo pa 70, skupaj torej 144. Sedaj se pa vprašajmo, odkod ta velika razlika. Delavstvo živi v tej misli, da je najbolje, če se ga v soboto in nedeljo navleče za cel teden.

Poglejmo, kje je največ pretefov in največ pobojev. Med kmečkim ljudstvom in med delavstvom, in to zlasti ob sobotah, nedeljah in praznikih, zlasti velikih praznikih. In če vprašamo zločinca: zakaj si to storil, odgovori: Pijan sem bil. To je torej izgovor za vse pregrehe!

Poglejmo nekoliko v najbližjo ljubljansko okolico, Udmat in Šiško! Kako žalostne slike se nam kažejo po ondotnih beznicah in gostilnah! Tam vidimo mladenke, ki so prišle v mesto nedolžne in poštene, kako sedaj za kozarec vina prodajajo svoje poštenje in svojo nedolžnost.

In kakšen je nedeljski počitek našega delavstva! Šest dni mora delavec trdo delati, hudo trpeti, sedmi dan je pa odločen za počitek in izobrazbo. Toda delavcu ne preostane časa ne za počitek, ne za izobrazbo in ne za izpolnjevanje verskih dolžnosti. Ko zjutraj vstane, je njegova prva pot v gostilno na »gabelfrustek«, ki traja navadno do kosila. Po kosilu, če sploh še h kosilu pride, gre takoj zopet v gostilno, kjer presedi celo popoldne, dostikrat pa še celo noč, tako da gre mnogokrat v ponedeljek zjutraj iz gostilne naravnost na delo, ali pa sploh ne gre na delo, marveč naredi »plavo«. Te razmere so za trajno nevzdržljive.

Naša dolžnost, v prvi vrsti dolžnost delavcev je, da se proti alkoholu borimo brez razlike strank. Ako smo za to premalo izobraženi, je naša dolžnost, da se izobrazimo. Izobrazbo si pa najlaže pridobimo iz časopisov.

Pravimo, da za časopise nimamo denarja. Zakaj ga pa nimamo? Zato, ker ga zapijemo. Ako bi vsak delavec prihranil le eno desetino tega, kar zapije, bi mu bilo gotovo mogoče nabaviti si dober časopis, od katerega bi imel veliko koristi; od pijače je pa nima prav nič, ampak le družina trpi vsled alkohola, kateremu je vdan oče, oziroma mož.

Dovolite mi, da se dotaknem par ugovorov, katere rado uporablja delavstvo proti abstinenčnemu gibanju. Ravno danes zjutraj sem govoril z možem-rokodolcem. Povabil sem ga na shod. Toda kaj mi je odgovoril? Pravi: Saj jaz nisem pijanec, sem trezen človek, po cel mesec ne pokusim niti kapljice alkohola. — A to ne velja. Saj udeleženci današnjega zborovanja gotovo nismo sami pijanci, ampak trezniki, in če bi vsak tako rekel, kakor ta, potem bi našega shoda ne bilo.

Potem pravijo nekateri ljudje, da alkohol daje gorkoto. Toda to je samo laž. Gospodje zdravniki so nam povedali, da človeku, ki je nezmerno pil, postane vroče. Zakaj? Če človek preveč pije, mu gotova partija možgan ohromi, žile se napnejo, kri sili na površje kože, in tako dobi človek lažizavest, da mu je gorko. Toda vprašajte pijanca, kadar mu je najbolj vroče, pa boste videli, da bo rekel, da mu je čez eno uro mraz. Če alkohol daje tako gorkoto, zakaj pa potem največ pijancev zmrzne, ko gredo iz gostilne in se utrujeni vsled preobilo zavžite pijače sesedejo v sneg? Pravim, če alkohol res daje tako gorkoto, potem bi se moral ves sneg okrog pijanca stajati, a zgodi se ravno nasprotno, namreč da pijanec zmrzne. Zakaj? Zato, ker cela partija možganov otrpne, ga noge več ne neso in mora ostati v snegu, ostati toliko časa, da tista lažigorkota mine, potem se ga pa poloti mraz, ki je vedno hujši in hujši, tako dolgo, da srce preneha biti. — Da alkohol ne daje nobene toplote, nam potrjujejo tudi znameniti raziskovalci južnega in severnega tečaja; kakor Peary, Cook in drugi. Slavni raziskovalec severnega tečaja, Nansen, tri leta ni pokusil nobene kapljice alkohola, pa je premagal vse težave. Njegovi spremljevalci — domačini — Eskimi, ki so uživali alkohol, so se morali pa vrniti, nekateri so pa še celo zmrznili.

Drugi pravijo zopet, da je alkohol dober zoper vročino. No, poskusite enkrat v vročini izpiti kozarec mleka ali vode, pa se boste prepričali, kaj je bolje zoper vročino, mleko ali alkohol. Slavni afriški potovalec Livingstone je 20 let potoval po Afriki, prehodil je najbolj vroče kraje, a vendar ves ta čas ni užil niti kapljice alkohola.

Poglejmo Beduine, ki živijo v vročih krajih. To ljudstvo je že po svoji veri vezano, da ne uživa alkohola, zato je pa čvrsto, žilavo in močno kljub temu, da ima kar najbolj priprosto hrano in da gara kakor živina. Poglejmo pa nasprotno Indijance v Severni Ameriki! Ta narod je bil poprej krepak, pogumen in se je uspešno ustavljal lakomnim belokožcem. Vsled nezmernega žganjepitja je pa tako propadel, da bo kmalu zginit z zemeljskega površja.

Drugi zopet pravi, jaz ga moram izpiti pol litra, drugače nisem dobre volje. Ta ugovor tudi ne velja. Danes smo toliko napredovali, da je sramota za slehrnega človeka, če ne more biti drugače dobre volje kakor če je pijan.

Potem pa naporno delo! To je najhujši vzrok za pijančevanje. Poglejte na primer kondukterja na železnici! On mora izpiti kozarček žganja, drugače ne more vztrajati. Tudi to je laž, kar vam bom takoj dokazal. Za poskušnjo so poslali dva enako močna oddelka vojakov kopat. začela sta oba oddelka ob 6. uri zjutraj in sta delala do 6. ure zvečer. En oddelek je imel za pijačo cel dan vino, drugi pa samo čisto vodo. Ob 9. uri je bil oni oddelek, ki je pil vino daleč pred onim, ki je imel samo vodo.

Vino jim je namreč razdražilo živce, da so začutili v sebi hipno večjo moč in zato so tudi toliko več naredili. Po deseti uri so pa ti ljudje začeli pešati, in ko so strokovnjaki ob 6. uri zvečer precenili delo obeh oddelkov, so videli, da je oni oddelek, ki je pil vino, zaostal daleč za onim, ki je pil samo vodo.

Poglejmo rusko-japonsko vojsko! Zakaj so bili Japonci tako zmagoviti? Gotovo ne vsled svoje premoči, ampak zato, ker so ruski generali šampanizirali, vojaštvo je bilo tudi pijano, tako da niti videlo ni, kako trezni Japonci lezejo čez utrdbe. Gospodje predavatelji so nam tudi povedali, da so naši bratje na Balkanu zmagali le vsled treznosti svojih vojakov.

Imajo pa ljudje še vse polno drugih izgovorov za pitje. Grem zvečer z dela domu, pa srečam prijatelja, ki gre na delo. Pravi: Imam nočno službo, en frakeljček ga moram izpiti, da bom laže čul ponoči. No, si mislim, dobro! Srečam pa drugo jutro drugega prijatelja, ki gre domu, a ta mi pa pravi: Grem z nočne službe, pa ga moram izpiti pol litra, da laže spim. No, torej eden mora piti, da laže bedi, drugi pa, da laže spi.

Potem imajo mnogi ljudje, zlasti pa slabo poučene matere navado, da dajejo otrokom malo vinčka, da bodo laže zobke dobili. Vse to je pa samo larifari.

Starši, pomislite, kaj zagrešite s tem, da dajete svojim otrokom alkohol! Takim staršem, ki dajejo otrokom alkoholne pijače, se lahko očita, da so morilci svojih lastnih otrok. Znano mi je, da dajejo ljudje malim psičkom šnops, da bi ostali majhni in bi bili bolj hudi. Ne vem torej, ali tudi starši, ki dajejo otrokom šnopsa, žele, da bi bili njihovi otroci majhni in hudi kakor kužki?

Zatorej nikar mladini dajati alkoholnih pijač! V prvem trenutku se lahko mladenič odvrne od uživanja alkohola, potem je pa to večkrat nemogoče. V neko gostilno je prišel razcapan starček sivih las ter je zahteval kozarček šnopsa. Gostilničar mu ni zaupal, da bi ga plačal, pa mu ga ni hotel dati. Takoj nato vstopita dva mlada gospoda ter zahtevata vsak kozarček šnopsa, ki ga jima gostilničar tudi hitro prinese. Starček ju nekaj časa gleda, potem pa pravi: Dovolita gospoda, da vama kratko povem svojo zgodbo svojega življenja. Poglejta me, imam maturo, imel sem lepo posestvo, skrbno ženo in pridne otroke. Začel sem ravnotako z enim kozarčkom kakor vidva, a prišlo je iz tega tako daleč, da sem zapravil vse premoženje, ženo in otroke pa spravil v prezgodnji grob. Dovolita, gospoda, da jaz izpijem namesto vaju ta dva kozarčka. Prepričan sem, da je tukaj notri peklenski strup, a jaz si ne morem več pomagati. Vidva se ga pa varujta, da vaju ne doleti enkrat taka usoda, kakor je mene.

Poglej ti, zakonski mož, svojo ženo, ki ti pravi: Sam alkohol je kriv, da sem danes tako nesrečna! Pričakovala sem podpore in ljubezni od svojega moža, toda kaj imam danes? Lahko rečem, da je žena pijanca moderna sužnja.

Poglejmo dalje na tisoče in tisoče otrok, ki milo zdihujejo: »Kaj smo mi krivi, da smo otroci pijancev? Lačni smo, kruha si želimo, pa ga ne dobimo. Vidimo druge otroke: imajo kruha, imajo čedno in gorko obleko, mi se pa potikamo lačni in raztrgani po cestah, v spodtiko in nadlego drugim ljudem.«

Poglejmo dalje, kakšne slike se nam kažejo vsled alkohola po bolnišnicah! Sam sem imel priliko peljati neko društvo v blaznico na Studenec. Tam sem prosil primarija, da nam je pokazal norce. Vprašali smo se, kakšni so pravzaprav ti ljudje. Ali tak človek živi ali ne? Doma ima ženo, a žena nima moža, otroci ne očeta. In kakšno življenje ima tak človek, tudi če pride iz blaznice! Seveda mu ne bo nihče v obraz očital,

da je bil v blaznici, a vsak se ga nekako ogiblje, nihče ga ne mara v družbo, in tako je revež prepuščen sam sebi.

Abstinente, poprimite se dela, potem nam ne bo treba nič več zidati novih bolnišnic, ampak bomo mogli še polovico sedanjih podreti. Seveda je še daleč ta čas, a prišel bo, če bo vsak storil svojo dolžnost.

K sklepu povzdignem svoj glas kot delavec do naših ljudskih zastopnikov, da nam pomagajo v tem ljutem boju. Seveda bo to malo težko, ker država in dežele vlečejo ravno iz šnopsa svoje največje dohodke. Toda, gospodje poslanci, položite malo žrtev na oltar domovine, postanite vi prvi abstinenti in ljudstvo bo šlo za vami! Spoštovati more ljudstvo le treznega poslanca, mu verjeti in mu zaupati. Do pijanca jaz nimam nobenega zaupanja in spoštovanja, pa najsi bo to poslanec, uradnik, učitelj ali kdo drug, kajti vem, kakšen je pijanec, ker sem bil — sam. (Veselost.)

Mi hočemo našo mladino pripraviti do tega, da se ne bo udajala pijančevanju, kajti pijancev ne bomo sprebrnili. (Predsednik: »Saj smo vas!« — Veselost.) Dobil sem eno po nosu. Recimo, so male izjeme, ampak pijanca spreobračati je toliko, kakor hudiča za ušesa vleči. — Naše mladine ne smemo pustiti v nemar, naša mladina — če bo dobro vzgojena — je zlat kapital, ki nam bo enkrat donašal bogate obresti. In morda še mi dočakamo čase, ko bomo videli sadove semena, ki ga sedaj sejemo.

Takrat bo res prišla doba, ki se bo lahko imenovala — »zlata doba«. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Nato **skioptične slike.**

Predsednik:

Gospoda Puharja, ki se nam je predstavil kot živ eksemplar spreobrnjenega pijanca, — jaz bi ga ne bil izdal, ko bi se sam ne bil, — moram nekoliko popraviti. Včasih smo rekli: Pijanec se spreobrne, kadar se v jama zvrne. Jaz pa pravim: Pijanec se spreobrne, kadar se abstinence oprime. To vidimo na našem Puharju. Vsi pijanci se ne dajo ozdraviti, to je res, toda nekako polovica pijancev se ozdravi po zdraviliščih, — kjer jih imajo. Ko bomo imeli tudi pri nas tako zdravilišče, nam le pridno pijance noter pošiljajte! — Ko bi se nam pač hotelo veliko pijancev sprebrniti — in potem naj bi se vsi takó dejansko hvaležne izkazovali za to, kakor g. Puhar!

Sedaj bomo današnji shod sklenili. Ako se ozrem po dvorani in po galeriji, moram reči, da sem prav zadovoljen. Zjutraj ob začetku z udeležbo nisem bil docela zadovoljen; toda čimdalje časa smo bili skupaj, temveč se nas je nabralo, tako da na koncu dneva lahko rečemo, da je današnje zborovanje res lepo uspelo.

Torej se še enkrat iskreno zahvalim vsem, ki ste prišli na shod, zlasti vam, ki ste prišli iz daljnih krajev. Tako so se udeležili shoda v lepem številu n. pr. Žirovci, ki imajo šest ur hoda do železnice. Taka požrtvovalnost zasluži vse priznanje! Bog vam povrni! Zdaj pa lahko noč za danes! Na svidenje jutri!

Zvečer ob 8. je uprizorilo deželno gledališče igro s protialkoholno tendenco »**Ubijalec**«, prevedeno iz francoščine. Gledališče je bilo napolnjeno — večinoma od udeležnikov kongresa. Igrali so prav dobro.

II.

V ponedeljek, 30. decembra.

A. Dopoldne:

Predsednik Kalan:

Velecenjene gospodične in gospe, velečastiti in blagorodni gospodje! Začel bom tako, kakor včeraj. Deset let je preteklo, — kakor kaže številka tukaj gori na vrhu, — odkar se s skromnimi močmi borimo zoper enega najhujših ljudskih sovražnikov. Dolga niso ta leta, ampak huda so, kakor nekdanja leta očaka Jakoba. Malo veselih dni smo doživeli borci zoper alkohol v teh letih. Včeraj pa je bil za nas en vesel dan in danes je drugi. Ta dva vesela dneva ste nam pa pripravili vi, čislani in dragi nam gostje.

Najprej pozdravim v naši sredi zastopnika deželnege šolskega sveta, gospoda deželnege šolskega nadzornika Fr. Levca, ki je bil že včeraj tako prijazen, da je bil pri našem zborovanju in s tem pokazal, da se zanima za naše gibanje.

Potem čutim dolžnost, da se prav posebno zahvalim gospodu ravnatelju ces. svétniku dr. Bezjaku iz Gorice za njegovo prijaznost, da se je odzval našemu vabilu in za daljno pot, ki jo je storil. Drugi odlični gospodje naj mi oprostite, da jih ne bom posebej pozdravljal, ker se lahko komu zamerim, ki bi ga pozabil imenovati. Torej iskreno pozdravljam vse skupaj, ki ste prihiteli na naše zborovanje.

Trije faktorji so v prvi vrsti poklicani za boj proti alkoholizmu, to smo mi duhovniki, to ste vi učitelji in zdravniki. — Gospodje zdravniki so pred nekaj časom stopili v našo areno; duhovniki in učitelji smo pa že dalj časa zvezani v boju proti alkoholu. Želim, da bi se naša organizacija danes poživila in da bi se danes navzeli novega ognja in navdušenja za našo sveto stvar. Ako se mi trije: duhovniki, učitelji in zdravniki prav resno skupaj vzamemo, potem boste videli, da bo v desetih letih lice naše domovine v tem oziru čisto spremenjeno. In to želim, da bi se zgodilo!

Lepo in dostojno praznujemo našo desetletnico; želim pa, da bi to praznovanje ne bilo samo lepo, ampak desetletnica naj bo mejnik v našem gibanju, naj bo začetek veselejše, plodovitejše dobe, kakor je bila dosedanja! Zato bi vas prav lepo prosil, da bi krepko posegli pod pazduho nam, ki se borimo v prvih vrstah. Prav posebno bi vas pa prosil, da bi nekateri sami hoteli stopiti bolj v prve vrste. Jaz se čutim le preveč osamljenega. Da je naš boj težak, odiozen, je dokaz ravno to, da se je veliko borilcev, ki so stali prvotno v prvih vrstah, sčasom odtegnilo, ker so izgubili veselje in pogum. In tako sem ostal skoro popolnoma sam. Sam moram list pisati, sam organizacijo voditi, sam duševno delati, sam program sestavljati, potem pa poleg vsega tega duševnega dela še sam vse mogoče: vence plesti in obešati, žeblje zabijati, mize pogrinjati, vilice in žlice skupaj nositi, kište odpirati itd. Vidite, to je malo veliko. Ne rečem, da je preveč, se že zmaguje; ne govorim tega zato, da bi se jaz razbremenil, ampak zato je treba več delavcev, da bi šlo delo hitreje od rok. Kajti naš delokrog je širok, gre nam za celo domovino, strast pijančevanja je pa v ljudstvu tako globoko zajedena, kakor nobeno drugo zlo. Zaraditega je treba napeti vse moči, da tega klôpa izženemo iz telesa našega ljudstva.

Že včeraj sem rekel, da je to moj zadnji poskus, dvigniti celo domovino na boj. Ako ne bo šlo odslej lažje in uspešnejše, potem ne vem, če ne bo struna počila, in bi se ne utegnil naveličati brezuspešnega dela. Vendar včerajšnji in današnji dan mi je vлил novega poguma v srce, tako da upam, da se bo pričela sedaj za nas veselejša doba.

V to prosim vaše izdatne podpore, in Bog blagoslovi naše delo!

Sedaj predlagam za častnega predsednika gospoda dr. Bezjaka. Dalje predlagam v predsedstvo gospode: Nadučitelja Ivana Štruklja, nadučitelja Ivana Bezeljaka, učitelja Valentina Mikuša iz Tolmina, kaplana Janeza Klemenčiča in gospodično Angelo Trost.

Nato na govori zborovalce predsednik **dr. vitez Bleiweis Trsteniški**. A njegov na govor je združen z na govorom prejšnjega dne na straneh 18 — 21.

Pozdravi:

Deželni šolski nadzornik Fr. Levec:

Častita gospoda! Po naročilu njega ekscelece, gospoda deželnega predsednika, današnji zbor prav prijazno pozdravljam ter želim današnjim posvetovanjem in sklepom pričakovanega in zaželjenega uspeha.

Zagotavljam vas, da deželni šolski svet delovanje protialkoholne zveze zasleduje z velikim zanimanjem, in zato me prav posebno veseli, da je bilo včeraj in danes zbranega tukaj toliko slovenskega učiteljstva.

Dragi učiteljski tovariši! Vi, ki živite med narodom, imate že leta vsak dan priliko opazovati, koliko nesreč in strahot rodi pijančevanje. Pojdite po naši domovini in imeli boste priliko opazovati, da zaradi tega propada naš narod v gospodarskem, moralnem in zdravstvenem oziru. Imeli boste priliko opazovati in tudi bridko skušati, da alkohol ni razširjen samo med odraslimi ljudmi, ampak da vino — in v nekaterih krajih tudi žganje — grozno mori in zatira šolsko mladino, ki potem duševno in telesno pohabljen prihaja k pouku. Kako žalostne razmere vladajo v tem oziru po mnogih krajih naše domovine, to lahko posnamemo iz jako zanimivih podatkov, ki jih je priobčila »Zlata doba« v 7. številki letošnjega leta. Gospod nadučitelj Rant je s hvalevredno natančnostjo podal jako zanimive podatke iz ljudske šole v Radečah, in sicer piše tamkaj sledeče:

Na ljudski šoli v Radečah je bilo v šolskem letu 1911/12. 429 otrok. Od teh jih je uživalo alkoholne pijače 419, samo 10 ne. — Vsi ti so pili vino; za »priboljšek« jih je pilo od vinopivcev še 175, t. j. 42%, pivo. — Poleg vina in piva je pilo še žganje 108 otrok, tedaj 25'75%. — Pijanih je bilo v tem šolskem letu 145 otrok, t. j. 34%. — Kolikor se vedo spomniti, jih je pilo v predšolski dobi, torej pred izpolnjenim šestim letom, 134 otrok, t. j. 42%.

Na vprašanje: Kdo ti daje piti? — so odgovorili vsi: Oče, mati, brat, botra, stric; in sicer 98% starši, še ne 2% drugi. — Pili so: vina od pol do pet kozarcev naenkrat; piva od enega kozarca do celega vrčka; žganja od pol žganjarskega kozarčka do pol fraklja, tudi po cel frakelj.

Ker je učiteljstvo pri tem izpraševanju postopalo zelo diskretno, so mu zaupali otroci tudi tele žalostne zanimivosti: En deček dobi vsako nedeljo po sv. maši pol fraklja žganja. En deček ga dobi tudi po cel frakelj. En deček dobi vsak dan po tri kozarce vina. En deček izpije naenkrat po

cel liter vina ali pol fraklja žganja. Enemu dečku dá oče vsako jutro en kozarček žganja, zvečer pa mati vina. Pijan je skoro vsako nedeljo. Mnogo dečkov je povedalo, da je bilo pijanih že po desetkrat ali celo večkrat; tudi nekaj deklic je odgovorilo na tozadevno vprašanje: mnogokrat! — 12 dečkov si je samih kupilo pijače. En deček okoli 50krat med počitnicami.

Pisatelj tega članka pravi, da je drugod, zlasti po Gorenjskem, v tem oziru veliko boljše, da Radeče leže v vinorodnih krajih in tako ljudje lažje pridejo do pijače. Toda po mojih skušnjah tudi drugod ni veliko boljše. Imel sem večkrat priliko kot okrajni šolski nadzornik, pa tudi poznej kot deželni šolski nadzornik opazovati te žalostne razmere. Oprostite, da vam povem značilno dogodbico, katero sem doživel v svojem službovanju. L. 1886. se je ustanovila v enem najlepših krajev na Gorenjskem ljudska šola. Ko sva dospela z okrajnim glavarjem ob 10. uri dopoldne v vas, nama pride nasproti najvplivnejši mož popolnoma pijan z veliko steklenico borovničevca v roki ter naju povabi na dober požirek. Okrajni glavar se je izrazil v nemškem jeziku s tako krepko besedo, da si je ne upam tukaj ponoviti. Zadeva glede šole je bila hitro urejena, ker so se ljudje bolj brigali za pijačo kakor pa za šolo. Ko je bilo treba podpisati zapisnik, ni bilo navzočega drugega kakor jaz, okrajni glavar, zapisnikar in pa še en občinski mož. Ko pridem drugo leto nadzorovat to šolo, je bil uspeh zelo nepovoljen. Na moje nevoljno vprašanje mi učitelj ves obupan odgovori: »Ja, jaz ne morem čudežev delati.« Pri nas pije vse žganje, da, še celo matere ga dajejo svojim dojenčkom, da imajo potem mir pred njimi...«

V svojih mladih letih sem jako rad obiskoval svoje součence po Gorenjskem. Dobre matere so nam stregle s sirom, kislim mlekom in z žganci, zabeljenimi s tropinami. Bili so res lepi časi. Pred kakimi štirimi leti pridem zopet v tisto dolino in ko se popoldne sprehajam z nadučiteljem po polju, vidim, kako hite ljudje z velikimi zavitki blaga iz prodajalne. Na moje vprašanje mi nadučitelj pravi: Ljudje kupujejo sladkor in čaj, katerega nenavadno veliko porabijo. Tisto mleko, ki so je prej doma porabili, prodado, sami pa pijejo čaj s špiritom. Zaraditega pa tudi naša vas tako propada. Poprej so včasih potrdili v vojake po 10 fantov, letos pa samo dva. Kaj imam pa jaz v šoli opraviti z otroci, ne morem povedati.

Še en slučaj. Pred petimi leti sem nadzoroval zasilno šolo v nekem gorskem kraju. Vsi veste, da nadzornik od takih zasilnih šol ne pričakuje posebnih učnih uspehov. Silno sem bil presenečen, ko najdem nadarjene otroke, ki so naglas in pravilno odgovarjali na stavljena vprašanja. Pohvalim učence in učitelja-duhovnika. Ta mi reče: »Pri nas je veselje delati. Ljudje ne pijo žganja, piva in vina pa le malo. Mladina je zdrava in zategadelj tudi dovzetna za pouk.«

Na podlagi teh izkušenj sem prepričan, da je živa potreba, da se tudi šolska mladina zavé lepih nauk, katere uči protialkoholna zveza. Pa ne samo zave naj se jih, ampak naj jih tudi zvesto izpolnjuje.

Dragi učiteljski tovariši! Vi ljubite domovino, ljubite svoj narod, ljubite mladino, ki vam je izročena v pouk in vzgojo. Prosim, pokažite to ljubezen s tem, da se tesno oklenete Protialkoholne zveze, da s celo dušo podpirate njeno vzvišeno nalogo, da z vneto besedo in z živim zgledom skrbite za to, da se bo mladina navajala k treznosti in zdržnosti. Kajti ta nam daje poroštvo, da bo iz naše šolske mladine zrasel duševno in telesno zdrav in krepak narod. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Predsednik:

Zahvalim se za prijazen pozdrav in za naklonjenost in prosim, da bi nam deželni šolski svet vedno ohranil to naklonjenost in nas podpiral, kolikor je v okviru sedanjih postav največ mogoče.

Državni in deželni poslanec dr. Krek:

Včeraj sem bil zadržan, udeležiti se zborovanja, ker sem imel še posla na Dunaju, odkoder sem se šele danes zjutraj povrnil; tako da imam šele sedaj priliko, udeležiti se kongresa. Bil sem pa silno radoveden, kako je bilo, tako da sem že navsezgoda zjutraj iskal osebe, ki bi mi poročala, kako se je izvršilo včerajšnje zborovanje. Dobil sem končno nekega moža še v postelji, kateremu nisem dal prej miru, da mi je vse natančno poročal; in reči moram, da sem zadovoljen, kakor ste vi sami.

Oglasil sem se k besedi, ker bi rad dodal par opazk na besede, ki jih je govoril gospod dr. Bleiweis o zakonodajnih zastopih. Kongresi, kakor ga tu imamo, imajo gotovo eno dobro stran, namreč da prepričajo tiste, ki so navzoči, da alkohol nima pravice zahtevati od človeka, da bi ga rad imel. Zanje alkohol po poslušanju takih predavanj zgubi svojo mikavnost.

Jaz bi to izpregovoril tudi na adresu prijatelja Kalana, s katerim sva prišla v tem oziru nekaj navzkriž, in upam, da bodo te besede, katere bom sedaj izpregovoril, napravile med nama premirje.

Kongresi delujejo kakor misijoni. Misijoni vplivajo v gotovem zmislu trenutno jako dobro na ljudstvo; toda ljudje pridejo od misijona zopet v življenje, v razmere, v katerih so živeli poprej. Ves tisti socialni in ekonomični milje, v katerem živijo, je močnejši kakor vsi nauki, katere so slišali pri misijonu. To vemo iz lastne skušnje. Zato si moramo biti v svesti one velike sile, s katero moramo v javnosti računati z ozirom na protialkoholno gibanje.

Dve stvari sta, katerih bi tukaj omenil. Gospod dr. Bleiweis je govoril o alkoholnem kapitalu. Toda pri produkciji alkohola ni prizadet samo kapital, ampak tudi delavstvo, ki pri tem zasluži. Alkohol je v javnosti blago, ki išče trga in kupca. Alkohol kot blago ima mnogo vpliva na kmetijstvo v takih krajih, kjer se prodaja ječmen za pivo, kjer se sadi hmelj, kjer se proda mnogo krompirja za žganje. Razni sadeži se spravijo po tej poti v denar. Udeležen je torej pri tem vprašanju veliki kapital, ki v velikih napravah producira alkohol; udeleženi so pa tudi kmetje in cela vrsta tistih, ki si služijo pri tem svoj kruh. Torej tudi majhni ljudje so udeleženi pri tem; tudi bora natakara, ki nima noč in dan miru in počitka in ki tudi v življenju ne uživa tistega ugleda in spoštovanja, kakor ga zasluži oseba, ki služi in si s težkim delom pridobiva svoj kruh, je zavisna od alkohola. Torej vidite, teh ljudi, kateri so udeleženi pri produkciji alkohola, je veliko.

Drugi uvaževanja vreden moment so pa davki, katere nalažajo občine, dežele in država na vino in žganje. Torej učitelji in učiteljice, vi se potegujete že toliko in toliko časa — in to po vsej pravici — zaboljšanje plač. Vidite, to zboljšanje bo mogoče le tedaj, če se deželne finance zboljšajo. Upamo, da se nam bo še meseca januarja posrečilo na Dunaju rešiti takozvani mali finančni načrt. Pri tem finančnem načrtu bodo najvišji dohodki iz davkov, ki se nalože na žganje. Naša dežela bo dobila iz tega precej veliko svoto, okrog enega milijona kron. To je ta oksimoron, to protislovje, v katerem živimo, da kulturnih namenov države in dežele ne moremo zaenkrat drugače rešiti, kakor če se pije. To je faktum. (Veselost.)

Davek na alkohol nima tega namena, da bi se pitje omejilo, ampak ima samo namen, sanirati deželne in državne finance. Država mora dobiti denar, s katerim bo pokrila svoje stroške. Za zgled vzemimo Rusko. Na Ruskem so napravili monopol za žganje, to se pravi, da se sme žganje prodajati samo v državnih šnopsarijah. Ministrski predsednik in finančni minister sta v najlepših oblikah slikala, kako se bo žganjepitje s tem omejilo in kake uspehe bo država dosegla. Država je res dosegla lepe uspehe ne samo s tem, da se je število žganjarn zmanjšalo, ampak tudi s tem, da se je velik del dohodkov iz žganja dal za ljudsko šolstvo. Toda prišla je rusko-japonska vojska, Rusija je potrebovala denarja in prispevki v kulturne namene so se znižali. Ravno tako je tudi pri nas. In zato moj predlog, da se dà 1% dohodkov iz žganja za protialkoholno gibanje, ni prišel v razpravo.

To sta torej dve stvari: na eni strani država s svojimi potrebami, na drugi strani pa alkohol kot blago in veliko faktorjev, ki so interesirani pri produkciji in razpečevanju alkohola. To je tisti milje, v katerem živimo in katerega ne moremo premagati drugače kakor s krepko organizacijo.

Jaz se čudim delu prijatelja Kalana in čudim se, da je dosegel take uspehe, kakor jih je. Mislim, da je njegov pesimizem popolnoma neopravičen, da nima nobene stvarne podlage in da nimamo v Avstriji nobenega naroda, kjer bi se bilo to gibanje tako vkoreninilo kakor pri nas. Toda ena stvar je, ki še ni dobro izpeljana, to je o r g a n i z a c i j a. Te ga pa ni kriv on, temu so krivi raznovrstni faktorji. Kongresi so po mojem mnenju, — jaz sem bil že na številnih kongresih, — kakor misijoni. Kongresi pokažejo pri posameznih lepe uspehe, s kongresov pride veliko abstinentov, ampak organizacije kongresi ne morejo napraviti.

Kakor sem prej rekel, je alkohol kot blago neka državna potreba. Za to najdemo analogijo v boju krščanstva proti poganstvu. Poganstvo je bilo istotako zvezano s celim javnim življenjem kakor sedaj alkohol. Klasično nam opisuje v tem pogledu sv. Luka boj zlatarja Demetra proti sv. Pavlu. Proti sv. Pavlu so se vzdignili obrtniki, ki so delali malike. Malikovalstvo kot obrt je bila največja moč, ki se je upirala krščanstvu. Poganstvo je bilo državna potreba; temu nasproti se je pa postavila organizacija, ki je rodila toliko junaštva, ki je rodila nešteto mučencev.

Dokler bodo dokazovanja proti alkoholu samo znanstvena, toliko časa nasprotniki lahko mirno gledajo na naše gibanje. Kakor hitro bo pa ta organizacija prišla tako daleč, da se bo milje, o katerem sem prej govoril, izpremenil, potem nasprotniki z vso silo ne bodo mogli ustaviti našega gibanja. Tudi ta organizacija mora imeti veliko žrtev, preden bo dosegla kaj uspehov, kakor jih je imelo krščanstvo v boju proti poganstvu.

Gre za to, da vržemo malike, tiste malike, katere cela javnost spoštuje in zahteva od nas, da se jim klanjamo in jih molimo. Taki maliki pa ne padejo takoj.

To se mi je zdelo potrebno omeniti prijatelju Janezu, da bo vedel, iz kakih nagibov je izšel moj govor v deželnem zboru, zaradi katerega je bil tako hud.

Sedaj pa par besed o o r g a n i z a c i j i! Organizacija, krepka organizacija po mojih mislih v teh razmerah kakor so pri nas, ne more biti enotna, zato ker so politična nasprotstva prevelika. Na kongresu lahko pridemo skupaj. Na kongres pride svobodomiseln človek, pride liberalec, član tretjega reda, profesor, učitelj, menih, pride vse, ampak skupna organizacija vseh teh elementov pa ni mogoča. To je prazno, da bi kdo mislil napraviti tako organizacijo, ker se moramo zavedati tega, da ima vsaka organizacija, ki v javnosti nekaj pomenja, nekaj politične barve na sebi.

Zaraditega bi si jaz ne upal spravljati ljudi drugih strank v organizacijo, ki smo jo ustanovili mi, in zato bi želel, da bi vsaka stranka ustanovila svojo organizacijo. Vsaka stranka naj se loti protialkoholnega gibanja s tem, da organizira svoje ljudi. Rad bi pa videl, da bi se kljub vsem nasprotjem doseglo to, da se vse organizacije združijo v eno zvezo. Ta skupnost je mogoča. In po tej poti nam bo mogoče priti tako daleč, da bo čez deset let Janez bolj vesel, kakor je pa danes.

Dokler bo pa sam organiziral, pa ne bo videl uspehov, kakor si jih želi. Če Sokoli ali Orli napravijo kako telovadbo, je to nekaj pozitivnega. Če pa nekdo, ki je prej popil vsak teden dva litra vina, sedaj popije samo en liter, je pa to nekaj negativnega, kar se ne dá meriti. Če pridobite kakega abstinenta, kdo bo pa za to vedel! Statistika o vplivu protialkoholnega dela je po mojih mislih nemogoča. Koliko se je že doseglo, to veste vi in vem jaz, namreč da se manj pije, manj k pitju sili, ne vé pa tega Janez, zato mu je pa premalo.

Uspehi tega gibanja se bodo pa pokazali, kakor je to omenil gospod dr. Bleiweiss, v tem, da bo pri nas več porodov, da bodo naši otroci krepkejši kakor so zdaj, da bodo naše družine fizično in duševno čvrstejše in krepkejše. Pri zadnjem ljudskem štetju smo videli strahovite slučaje. Najbogatejši okraj naše dežele, to je kranjski, ni nič napredoval, ampak celo nazadoval. Okraj, katerega jaz zastopam, ima silno dobre ljudi, ljudi, ki imajo tudi nekaj v žepu in niso berači, ampak žganje je žalibog preveč razvito, in zato tudi ta okraj ni nič napredoval. To so dejstva, ki se morajo izpremeniti in se bodo izpremenila polagoma.

Bodočnost našega naroda leži v tem, da bomo imeli krepke, duševno in telesno zdrave otroke, imeli pa tudi duševno in telesno zdrave, obenem pa tudi zadovoljne učitelje in učiteljice. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Predsednik:

Midva z dr. Krekom — dva Janeza in oba Evangelista — sva sedaj torej pobotana. Samo ne smete misliti, da že prej nisva bila! Radi smo ga poslušali, ker nam jih je precej povedal, takih za prijeti. Rad vrjamem, da imajo poslanci jako težko stališče. Poslanci imajo takorekoč dve duši: ena duša silno plamti za naše gibanje, druga se pa ustavlja, — z ozirom na deželne in državne finance. Zato bomo pa poslance poslej malo milejše sodili, — četudi jih bomo še vnaprej nadlegovali ravnotako kakor doslej. Poslanci imajo težko stališče, ker se morajo ozirati na to, da zadovolje vse, ki so jih volili. Mi abstinentje smo pa prosti in zato bomo sekali in mahali kot bojovníki neustrašeno na vse strani. (Odobravanje.)

Njegovemu govoru bi dodal samo par besedi. Ne vem, če smo glede protialkoholnega gibanja v Avstriji Slovenci res prvi; ne vem, če niso Poljaki pred nami. Pred drugimi: Čehi in Nemci smo že, — Nemci so najslabši, — ampak Poljaki so najbrž pred nami. Poljaki štejejo 5000 abstinentov, ki so se zavezali, ne piti in ne piti dati. Kaj bi rekli nam, ako bi mi prišli s takimi zahtevami! Jaz sem nasproti drugim zelo tolerant in nikogar ne silim, da naj postane abstinent.

Vjemam se pa z dr. Krekom popolnoma v tem, kar je rekel o različnih strankah. Le pogledjte naše plakate, kjer stoji natisnjeno, da so vabljeni vsi sloji, brez razlike strank. Mi želimo upreči vse sloje v naš voz; če pa ne moremo delati pod enim klobukom, pa delajmo pod raznimi klobuki. Ločeno korakati, skupno naskakati! To je gotovo, da ima vsaka organizacija nekaj političnega ozadja. V »Zlati dobi« sem se vedno ogibal politike

in se je bom tudi vbodoče. Če je včasih vendarle zašlo kaj politične barve vmes, je vzrok to, da je ogromna večina bralcev mojega političnega mišljenja. Na verskem stališču bo pa »Zlata doba« stala, dokler imam jaz uredništvo.

Želim torej, da bi ta kongres imel res ta uspeh, da bi se vsi sloji in vse stranke zavzele za naše gibanje.

Kar se tiče naše organizacije, je gotovo, da se ne dá vse v številkah izraziti. Vsak literček, ki ga kdo manj izpije, se seveda ne dá šteti. Da smo pa napredovali, o tem sem prepričan. Statistika pa vendar tudi v številkah vsaj deloma lahko izrazi naš napredek.

Prosim vse tukaj navzoče, da bi se hoteli pridružiti naši Sveti vojski. Kdor v svojem kraju še nima organizacije, prosim, naj jo hitro osnuje.

Nadučitelj Ivan Štrukelj:

Velecenjeni navzoči! Dolžnost me veže, da pozdravim v imenu Slomškove zveze vse navzoče, zlasti pa še tovariše učitelje in tovarišice učiteljice.

Pri včerajšnjem predavanju se je sprožilo tudi vprašanje, kdo naj poučuje ljudstvo o pogubnih posledicah alkohola. Kdo je dolžan ljudstvo podučevati, ako ne ljudskošolski učitelj? On živi med ljudstvom, on vidi vse učinke in posledice alkohola na otroke in na ljudi in zato naj on, ki živi med ljudstvom, s poukom in zgledom ljudi odvrča od pogubonosnega alkohola. Učitelj naj ne bo samo učitelj, ampak tudi vzgojitelj! Zato bi prosil, da bi vsi učitelji in učiteljice postali abstinentje in stopili v »Protialkoholno učiteljsko zvezo«. Učitelji z učiteljišča nismo prinesli vsega tistega znanja, ki ga potrebujemo v dobrobit našega naroda, zato si moramo pogostokrat sami pomagati. In zaraditega smo si osnovali svojo protialkoholno učiteljsko zvezo, ki si je stavila nalogo, da zbira in organizira učiteljstvo za protialkoholni boj. Toda samo to ne zadostuje! Mi moramo iti še dalje. Mi moramo gledati na to, da nobeno učiteljsko društvo, bodisi krščanskomisleče ali pa liberalno, ne bo imelo pijancev za svoje člane!

Da bomo za omejitev pijančevanja kar največ dosegli, naj pa ne bo samo Sveta vojska, ampak vsaka organizacija naj bo obenem bojna armada, ki naj gre navdušeno v boj proti alkoholu.

Protialkoholni bojovníki — srčno pozdravljeni!

Nadučitelj Ivan Bezeljak:

Čast mi je, v imenu narodnega učiteljstva pozdraviti današnji kongres.

Kakor je že deželni šolski nadzornik g. Levec rekel, občutimo ravno mi učitelji v svojem poklicu največ hude posledice alkoholizma. Zato pa smo v prvi vrsti ravno mi dolžni sebi in domovini, posebno pa svojemu poklicu, da poskusimo to cokljo, ki zavira vzgojo naše mladine, odstraniti. Seveda bo kdo rekel: Nam se vse naklada! Za te borne krajcarje pa vse delaj! — Toda pogledjte, kakšen trud imamo učitelji ravno vsled alkoholizma in koliko bi nam ga bilo lahko prihranjenega pri vzgoji! To je v tako tesni zvezi, da mora naše prizadevanje brez boja proti alkoholizmu trpeti. Skoro vsak izmed vas je že poizkusil, kako težavno je napredovanje s takim šolskim materialom, kakor ga dobivamo zlasti v vinorodnih krajih. Res je, da ne dobimo za delo na tem polju nobene posebne nagrade. Če človeka potegneš iz vode, dobiš premijo; če pa vlečeš ljudstvo iz strupa, ne boš dobil premije, marveč morda kakšno krepko pod nos. (Klic: »Tako je!«)

Toda potolažimo se! V tem oziru se je zadnji čas že mnogo obrnilo na bolje. Prvo leto, ko sem bil abstinent, če sem prišel v družbo, sem bil tarča med kolegi. Sedaj pa me puste, če pijem svoj malinovec, pri miru. Dobra stvar se dá sama zagovarjati. In če je sto nasprotnikov, jim en sam lahko odgovarja. Nekoč sem si dal prinesti, ker ni bilo druge brezalkoholne pijače na razpolago, čiste vode. Kar pride kolega in me, ko to vidi, vpraša: Ali te še ni srečala pamet? — Ravno zdaj jo pijem, sem odgovoril. Če hočeš, je še tebi dam nekoliko. — Bil je tiho; odslej sem imel mir pred njim in pred drugimi. (Veselost.)

Če učitelji delamo proti alkoholizmu, ne bomo sicer za to dobili premij, ampak zavest bomo imeli, da »sveto služimo sveti domovini«! (Živahno odobravanje.)

Predavanja:

Dr. J. Bezjak:

Vzgoja in alkohol.

Slavna gospoda! Preden preidem k referatu, blagovolite mi dovoliti, da vas iskreno zahvalim za veliko čast, ki ste mi jo izkazali s tem, da ste me izvolili za častnega predsednika današnjemu kongresu. Uvažujem to čast; saj je tukaj zbranih toliko izvrstnih mož, toliko častitih duhovnikov, toliko učiteljev in učiteljic in drugih vzgojevalcev in vzgojevalk, ki se zanimajo za mladino, ki jim je razvoj mladine najbolj na srcu. Torej še enkrat prisrčna hvala! (Bere.)

Včeraj smo slišali, kolika nevarnost preti od alkohola družabnemu in gospodarskemu življenju, kako ga podkapa in uničuje; slišali smo, da je velik sovražnik človeškega zdravja.

Danes pa mi je govoriti o največji škodi, ki jo alkohol provzroča človeštvu, ker uničuje človeško vzgojo in njene plodove.

Smelo trdim, da je v tem oziru alkohol največji sovražnik vsega zasebnega in javnega življenja. Če je namreč res, da vzgoja in pouk polagata srečnemu zasebnemu in javnemu, gospodarskemu in družabnemu življenju temelj; če je res, da pospešujeta dober razvoj človeške družbe in države: mora biti najhujši tisti sovražnik, ki ovira, ki izpodkapa, ki uničuje to vsemu človeštvu koristno in plodonosno delovanje.

Da to trditev jasno izprevidimo ter dobro podkrepimo, nam je treba pojasniti namen in smoter prave vzgoje ter navesti sredstva, ki omogočujejo dosego tega namena in smotra.

O vzgojnih smotrih in namenih se je že mnogo govorilo in pisalo. Zlasti je postala v najnovejši dobi vzgoja torišče raznih pedagoških duhov. Pedagoški pisatelji in profesorji zavzemajo razna stališča za rešitev pedagoškega problema.

Meni se zdi, da smo na pravi poti, ako nas vodijo pri rešitvi tega velikega, težkega in zanimivega vprašanja naslednja načela.

1. Gotovo je opravičena trditev tistih, ki zahtevajo, da postani otrok srečen na tem svetu, ki raditega terjajo od vzgoje in pouka, naj dajeta otroku v roke vsa tista sredstva, ki mu pomagajo ustanoviti si življensko srečo. To je torej en smoter vzgoje in to načelo se imenuje *utilitarno načelo vzgoje*. Pravim, da je to načelo opravičeno; zakaj pravico do sreče, do blagostanja, do veselja ima vsak človek. Da se mora torej otrok vzgajati v ta namen; da se mu morajo dajati sredstva za dosego tega namena; da se mora izobraževati in poučevati, da se mora razvijati njegov

intelekt: o tem ni dvoma, ker to zahteva praktična stran našega življenja. Samo da ta smoter ni najvišji, samo da je enostranski, samo da je to načelo, ako se uvaža samo zase, zelo nevarno, ker vodi otroka v roke samopasnosti ali egoizma ter ga ne dela nikoli prav srečnega.

Zakaj resnično srečen ni tisti, ki se mu dobro godi, ki je imovit, ki je zdrav in ima denarja dovolj; srečen ni tisti, ki si je pridobil raznih spretnosti; srečen tudi ni tisti, ki je intelektualno dobro izobražen, ki je pаметen in mnogo zna; pravo srečo daje le čista vest, pošteno in dobro srce, zvesto izpolnjevanje dolžnosti in hrabro brzdanie slabih nagnjenj in strasti. To je tako jasno, to nas uči vsakdanja izkušnja, da mi o tem ni treba izgubljati besedi.

2. Iz te trditve pa izvira troje novih načel, ki popolnjujejo ono prvo.

a) V prvi vrsti je torej srečen le npravstveni človek: npravstvenost ali moralnost je prvi pogoj prave sreče. To načelo je etično načelo. Otrok naj se torej uči, kaj je dobro in blago v moralnem zmislu, naj se navaja k raznim čednostim, naj se mu blaži tudi srce, naj se mu zbujajo višja čuvstva.

b) Npravstvenost pa je le takrat trajna in vplivna, če si je gojenec pridobil trdno voljo, da hoče tako delati, kakor mu velewa um in ukazuje srce, in da hoče delati le to, kar je spoznal za moralno dobro.

Ne to, kar človek misli, kar ve; ne to, kar čuti in kako čuvstvuje, je merilo za njegovo osebno vrednost; ampak to, kar hoče in kar deluje; kajti njegovo delovanje izvira iz njegovega mišljenja, čuvstvovanja in hotenja. Le tisti človek je torej istinito srečen — to zopet poudarjam — ki spravlja svoje mišljenje in svoje čuvstvovanje v soglasje s svojo voljo. Za obstoj v težavni življenjski borbi in za vztrajno npravstvenost je torej čvrsta volja neizogibno potrebna in nadkriljuje oliko duha in srca. Ne zadošča torej, v gojencu razvijati duševne zmožnosti, ne zadošča, gojiti lepe čednosti ter visoka čuvstva, ampak še bolj je potrebno, v njem vzgajati čvrsto voljo. Toda tudi čvrsta volja ni prava in ne pomaža nič, ampak škoduje, če ni obrnjena k dobremu in blagemu.

Zato se glasi daljnje načelo: Vzgojitelj vzgajaj v gojencu trdno, močno voljo, obračaj jo na pravo pot, to je k dobremu in blagemu, da bo gojenec na eni strani pozitivno spravljal v soglasje svoje mišljenje, čuvstvovanje in hotenje ter izvrševal dobre, plemenite čine, na drugi strani negativno učinkoval, to je: se zdrževal slabih dejanj in brzdal svoje strasti. To je načelo npravstvenega hotenja.

c) Ali tudi to še ni zadosti. Človek je lahko dober, pošten, blag ter ima lahko tudi čvrsto voljo, ali kljub temu mu nečesa manjka. Kakor drevesce potrebuje čvrste opore, ki ga drži kvišku in brani proti viharjem in burjam, tako potrebuje tudi človek močne opore proti nevihtam in nezgodam življenja: to oporo mu daje vera. Vsa vzgoja se mora torej opirati na najvišjo, na zadnjo avtoriteto, to je Bog. To je najvišji smoter vse vzgoje, to je njeno najvišje načelo. Soglasje med intelektom, čuvstvovanjem in voljo na podlagi te najvišje božje avtoritete tvori najlepšo, najbolj vzvišeno življenjsko celoto, tvori pravega človeka.

3. Ako še pristavimo, da vzgoja bodi narodno-patriotična, da je treba gojiti ljubezen do lastnega naroda in jezika, spoštovanje lastne narodnosti, zraven pa ljubezen in vdanost do širje domovine in do vladarja in še spoštovanje drugih narodov; da vzgoja naj uvaža tudi človeško družbo, v kateri mora gojenec živeti, da mora zategadelj v njem gojiti socialna čuvstva, zlasti ljubezen do bližnjika in spoštovanje njegovega

imetja, mišljenja in delovanja, sploh njegove osebnosti, da mora torej gojiti altruizem, ki bodi nekaka protivna utež proti egoizmu: smo povedali vse, kar se tiče prave vzgoje in našli bistveno vsa načela, ki jih je treba pri njej vpoštevati.

Prišli smo torej do konca svojega premišljevanja o namenu vzgoje in lahko trdimo: Vzgoja dovedi otroke do cilja, da postanejo razumni, olikani ljudje, ki znajo jasno presojsati življenske razmere in pojave; da postanejo marljivi in delavni ljudje, ki imajo svoj cilj pred seboj ter se vedo v težki življenski borbi boriti za svoj obstanek; vzgoja jih dovedi, da postanejo dobri, blagi ljudje, ki imajo srce na pravem mestu, ki ljubijo svojega brata, svojega bližnjika ter so pripravljeni pomagati mu drage volje, če le morejo, ki so čiste npravstvenosti, ki ljubijo Boga ter so dobri, prepričani verniki; vzgoja dalje dosežaj, da postanejo odločni poštenjaki od nog do glave, ki imajo čvrsto, a blago voljo, ki znajo pogumno varovati in braniti svoje prepričanje, ki ne obračajo plašča po vetru; vzgoja naposled dosežaj, da postanejo dobri narodnjaki in zvesti državljani, sploh skratka: **da postanejo npravstveno-verski značaji in vrli člani človeške družbe.**

Lep je torej namen in vzvišen je cilj, ki naj ga dosežemo z vzgojo, a težak je in trudapolna je pot do njega. Treba je največje vztrajnosti in ljubezni pri tem delu, treba pa je tudi pravega znanja in dobrih sredstev, ki vzgojitelja podpirajo pri njem.

Preden pa navedem najvažnejša vzgojna sredstva, ozir. najboljše načine vzgojnega postopanja, si oglejmo torišča, kjer se vrši vsa vzgoja mladih ljudi.

Troje takih torišč nam je navesti: 1. obitelj, 2. cerkev in šola, 3. družbo in sploh življenje. Prvo in najznamenitejše vzgojno središče je obitelj. Obitelji prihajata na pomoč cerkev in šola, in česar ne morejo te tri činiteljice skupno doseči, to dopolnjuje človeška družba in človeško življenje.

Za nas ima največji pomen obitelj. Nekdo jo imenuje najmočnejšo postojanko vzgoje. Obitelj je središče in torišče, kjer se zbirajo stari in mladi, otroci in starši, ki jih družijo ena in ista vez, najmočnejša in najtrajnejša, vez rodne krvi, jezika, vere. Obitelj polaga človeški družbi, polaga državi temelj; v njej se vrši prvo kulturno delovanje. V obitelji prehajajo kulturne dobrine od generacije na generacijo, od starejše na mlajšo, v taki celokupnosti ter svežosti in neposrednosti kakor nikoder drugod. Obitelj je tisto sveto ognjišče, kjer se neti čista, nesebična ljubezen obiteljskih članov med seboj, njih ljubezen do Boga, njih ljubezen do človeštva. Zato je neizmerna pedagoška vrednost domače hiše zaradi svoje neposrednosti in praktičnosti.

Nikjer, ne v cerkvi ne v šoli ne v konviktih ne v društvih ne v drugih skupnostih ne sploh v življenju ne vpliva vzgoja tako neposredno, tako močno in globoko, tako srčno, tako vztrajno na mlada srca in na duše kakor v obitelji. Starši, bratje, sestre stoje otroku najbližje izmed vseh ljudi na svetu. Od prvega dne, ko začne mlado bitje dihati v zibelki, padajo nanj vroči žarki materine ljubezni in skrbi ter ga negujejo, ko raste in se razvija. Oče pa podpira materino skrb in delo in služi vsakdanji kruh, zraven pa učinkuje s svojo tehtno besedo in sploh z vso svojo osebnostjo.

Vse to opazuje otrok dan za dnevom: vidi delo, trud in skrb staršev, čuti njihovo ljubezen ter gleda vsak dan nove dokaze te ljubezni, te skrbi, veseli se s starši ter z njimi žaluje. Vsa njegova duša je v domači hiši v neprestanem močnem gibanju in valovanju: zdaj misli s starši, zdaj z njimi čustvuje, zdaj z njimi deluje. Tako dobiva duša tisto imenitno hrano, ki je ne more dajati nobeno drugo vzgajališče.

V obitelji ima otrok priliko, da rano bliže stopi raznim živlenskimi razmeram in pojavom, radostnim in žalostnim: udeležuje se domačih veselici in svečanosti, mora ob mrtvaškem odru, kjer morda počiva brat ali sestra ali celo uboga mati ali ljubi oče, spoznavati grenkobo in neprizanesljivost smrti, mora čestokrat pokušati težave in bede življenja. Začne pa tudi opazovati družabno življenje: začne ceniti delo in vidi, da si moramo vsako sladkobo, vsako uživanje težko kupiti. Tako se uči ceniti življenske dobrine po njih vrednosti.

V domači hiši, na domačem vrtu in dvorišču se lahko prosto giblje, tako prosto kakor nikoder drugod; tu lahko razvija in uporablja svoje telesne moči. V obitelji dobiva tudi prve nauke o Bogu in o življenju: oče in mati ga učita, pa tudi starejši bratje ali starejše sestre.

Tako je torej obitelj za vzgojo neizmerne vrednosti, in če je poštena in vsestransko zdrava, dušno in telesno, če sta oče in mati vzorna roditelja, ki skrbita za telesno in duševno blagostanje svojih otrok; če veže poedine člane obitelji prava ljubezen in zvestoba: se mora v njej porajati in izcimljevati le kaj dobrega in blagega, in srečni, stokrat srečni so otroci, ki imajo take starše.

Tu neposredno deluje ono vzgojno sredstvo, ki je najimenoitnejše ter največjega učinka: *z g l e d*.

Neizmerna je moč zgleда. Skoraj bi pritrdil tistemu pedagogu, ki se je izrazil, da je v vzgoji največ odvisno od zgleда, da je zgled vse, da etiški pouk nima tistega uspeha, ki ga od njega pričakujemo, da je preressničen pregovor: *verba movent, exempla trahunt*. Moč našega vplivanja na otroško dušo s premišljenimi vzgojnimi sredstvi, zlasti s poukom, z zapovedjo in prepovedjo, s hvalo, grajo in kaznijo se ne dá primerjati moči zgleда. Kar smo, kar mislimo, govorimo, delamo, s tem najbolj vzgajamo. Kakor zeleno drevo vase jemlje žarek za žarkom zlatega solnca, kakor žejna prst vase vsesava kapljico za kapljico blagodejnega dežja, tako sprejema otrok v svojo mlado dovzetno dušo vse, kar je v njegovi okolici, kar takorekoč izžareva od ljudi in od reči. Vse, kar otrok vidi, sliši, čuti, vse učinkuje nanj z vzgojno silo: obitelj ga vzgaja, šola ga vzgaja, cerkev ga vzgaja, narava ga vzgaja, družba ga vzgaja, življenje ga vzgaja s tisočnimi svojimi dojmi in vplivi. Ti vplivi so lahko koristni, blažilni ali škodljivi, pogubonosni za otroka. Zato je okolica, ki ga obdaja, družba, ki v njej živi in raste, sploh takozvani *milić*, ki se v njem nahaja, za otroka tako neizmerne važnosti. Zato je pa tudi dobra obitelj tolikega pomena za vzgojo.

Če se mati žrtvuje za malo dete, če neumorno skrbi za njegove potreščine, dete samo malo vé o tej skrbi, o tem negovanju, toda srce starejših bratov in sester, ki opazujejo neizcrpljivo ljubezen materino, se tako napaja z najčistejšo roso človekoljubja.

Ako deček opazuje, kako oče marljivo dela dan za dnevom, bodisi doma v delavnici, če je rokodelec ali obrtnik, ali v prodajalni, če je trgovec, ali v svoji pisarni, če je odvetnik ali podjetnik, ali kako hodi drugam na delo, če je uradnik ali zdravnik ali učitelj ali delavec: mora ta dober zgled globoko vplivati na njegovo dušo ter v njem zbujači ljubezen do dela. Ako opazuje, kako oče in mati izpolnujeta svoje verske dolžnosti, kako se lepo ravna po dotičnih zapovedih, bode ga bodril ta dober zgled ter tudi v njem zbujači čuvstvo pobožnosti.

Naravna posledica tega je to-le važno načelo: *Ž i v i t a k o , k a k o r ž e l i š , d a b i ž i v e l o t r o k , i n i z v r š i l s i n a j v a ž n e j š i d e l v z g o j e .*

Temu dobremu zgledu, ki ga daješ otrokom, naj se pridruži tudi *u g l e d*, ki ga uživaš pri ljudeh! Skrbi torej za ugled, skrbi za spoštovanje

pri ljudeh! Tako postaneš otroku za Bogom prva avtoriteta ter učinkuješ nanj s celo svojo osebnostjo. Otrok naj v tebi vidi ter obenem spoštuje dobrega, vrlega, delavnega, plemenitega človeka, naj v tebi opazuje lepe čednosti in tudi on postane takšen, kakoršen bi naj bil po tvoji želji, v kolikor ne bodo ovirali tvojega vpliva in njegovega razvoja v to dobro stran tuji vplivi, ki jih je mnogo.

Zatorej se glasi drugo načelo: Odstranaj od otroka vse, kar bi moglo ovirati njegov razvoj v dobrega človeka! Skrbi torej za dobro družbo in okoliščino, da bo ves milie kolikor toliko podpiral tvoje delovanje!

Tretjič: Zatiraj s pozitivnim postopanjem podedovane lastnosti gojenčeve, ki se protivijo tvojemu vzgojnemu postopanju in učinkovanju ter uporablaj pozitivna vzgojna sredstva!

Po teh pojasnitvah, ki so bile neizogibno potrebne za dokaz, kako pogubonosno vpliva alkohol na vzgojo, preidimo zdaj k rešitvi tega vprašanja!

Premišljujmo, kako rešuje oče, ki je vdan alkoholu, to velevažno nalogo vzgojevanja; kako on učinkuje s svojim zgledom, s svojo avtoriteto na otroke; kako on skrbi za dobro družbo ter jih varuje slabe tovaršije in okoliščine; kako on vzgaja pozitivno, kako jih navaja k dobremu, lepemu in blagemu in kako pri tem uporablja pouk, zapoved, prepoved, hvalo, grajo in še druga vzgojna sredstva!

Oglejmo si v ta namen ti-le dve nasprotni sliki!

Protí večeru je. Oče se je vrnil z dela. Veselo ga vsi pozdravijo: žena mu hiti naproti, otroci se ga ljubko oklenejo, saj ga niso dalje časa imeli. Zberejo se okoli mize in v sredi med ljubimi svojci se čuti srečnega in zadovoljnega. Povprašuje svoje otroke, kaj so delali lepega in dobrega, kaj so se učili v šoli; ali so delali marljivo svoje naloge in se pridno pripravljali za drugi dan; ali so materi kaj pomagali, kaj so se igrali itd. Za vse se zanima, kar otroci mislijo, čutijo in delajo. To jih veseli, s tem si pridobiva njihova mlada srca. Pa tudi on pripoveduje, kaj je delal čez dan, kaj opazoval, kaj doživel. Tako kramljajo prijazno in ljubko med seboj. Nato večerjajo, po večerji se še malo pogovarjajo, ali eden izmed otrok čita kaj poučnega, zanimivega, njihovemu srcu in mišljenju primernega na glas, ali se malce poigrajo ali pošalijo. Tako pride čas, da otroci gredo k počitku; gredo pa z zavestjo, da je bil dan vesel in srečen, da so se zopet nekaj več naučili in da jih imajo starši radi, da jih varujejo in za nje skrbijo. To čuvstvo srečne zadovoljnosti pomnožuje v njih ljubezen do njihovih staršev. Mir in blagoslov božji vladata v tej obitelji, ki jo veže in objema presrčna ljubezen.

Obrnimo pa oči drugam! Mati in otroci čakajo očeta že dolgo, a zopet zaman. Ni ga še domov. Večerja se je že shladila, a ni ga še. Težkega srca mati naposled zdihuje sede z otroki k mizi. Večerja jim ne diši, nič se ne morejo prav pogovarjati, kakor môra jim leži na srcu težka slutnja in nemirno pričakujejo očeta. Že je čas iti spat, ko zaslišijo zunaj ropotanje in godrnjanje ter strahu preblede. Duri se odpró, oče vstopi vinjen. Nihče se mu ne upa iti naproti, niti izpregovoriti besede. Saj ga že poznajo, plaho se ozirajo po njem. To mu že ni prav. Sploh nič mu ni prav. Jeziti se začne in se kregati. Beseda dá besedo, naposled nastane krik in vik in pretep. Otroci se strahú stiskajo v kot in skrivajo, ker besneča očetova roka steguje tudi po njih.

Ta prizor se ponavlja v začetku redkeje, potem vsak teden nekaterekrat, naposled vsak dan.

Da oče v takem stanju tudi ne govori nič lepega, da preklinja, da govori često nemoralnosti, da počenja ostudnosti, to je naravna, žalostna posledica njegovih po alkoholu razdraženih živcev in njegove po alkoholu omračene razsodnosti. Ubogi otroci, ki vse to vidijo in slišijo! Kakšen zgled jim daje tak oče? Kje je njegov ugled, njegova avtoriteta? Kako naj ga otroci spoštujejo, kako naj ga ljubijo? Kako naj ga ubogajo? Saj vidijo v njem pijanca, ki zapravlja denar, se ne briga ne za ženo, ne za otroke, ki često trpe bedo in lakoto, ne izpolnjuje svojih dolžnosti ne kot oče, ne kot vzgojitelj.

Tako postopanje čedalje bolj slabi obiteljsko razmerje: namesto ljubezni se začne porajati sovraštvo: žena jame sovražiti svojega moža, svojega mučitelja, otroci svojega očeta, ki se ga boje, ki ga zaničujejo. Naposled nastopi kriza, ko pride ali do ločitve ali do česa hujšega, do uboja, s katerim se skuša rešiti žena moža ali mož žene. Da je to resnica, nas uči vsakdanje življenje.

Še hujše je, če je mati vdana pijači, če na tak način oskrunja sladko ime »matere«. V materinih rokah leži prva vzgoja ter izreja otrok; mati po starem slovenskem pregovoru hiši tri ogle podpira; okoli matere so otroci ves dan, v njej gledajo svoj vzor, k njej se zatekajo s svojimi majhnimi skrbmi in bolestinami: ona jih tolaži, ona jih ščiti in varuje vsega hudega. Ako torej mati ne skrbi za svoje otroke; ako jih ona zanemara; ako ne izpolnjuje svojih dolžnosti ne kot mati, ne kot žena: tedaj je v tej obitelji vse izgubljeno; potem se poruši ta hiša in pod seboj pokoplje njene prebivalce.

Tako je alkohol raztrgal vse vezi med člani obitelji, podkopal in porušil etično njeno podlagò, uničil vse pravo vzgojno delovanje in postopanje ter spravil tako uboge otroke na slaba pota, ki drže često v kriminal ali v prostitucijo.

Ali vse to še ni najhujše. — Najhuje greše starši, ki jemljejo svoje otroke s seboj v gostilno, tam pozno v noč popivajo in še otroke silijo piti opojne pijače.

Prvič, kaj vidijo otroci v teh gostilnah lepega, kaj slišijo dobrega? Njihove mlade duše vsesavajo vase ta strup nemoralnosti in pokvarjenosti: skoz ušesa in skoz oči udarja vanje ter uničuje v njih polagoma vse klice dobrega, lepega in blagega. Saj sem prej opomnil, kako dovzetna je mlada duša za vse dojme, ki prihajajo od zunaj: kakor mehák vosek prijemlje vse vnanje vtiske, ki se ne dajo več izbrisati. Starši in vzgojitelji vse premalo uvažujejo ta psihološki pojav, sicer bi često drugače postopali tudi tisti, ki niso alkoholiki, ki žele dobro vzgojiti svoje otroke. Posledice slabega zgleda, ki ga starši dajejo otrokom s tem, da jih jemljejo v gostilne, so tako hude, da se ne dajo nikoli čisto popraviti. In potem se čudimo, da otroci rano začno govoriti ter se vesti nemoralno? Kako naj delajo drugače, če ne vidijo nič boljšega in lepšega? V šoli se potem taki otroci kaznujejo zaradi tega, in sicer često po krivičnem. Kaj more ubogi otrok za to, da ga starši ali sorodniki sistematično napeljujejo k slabemu ter mu moré dušo?

Drugič moré taki starši svojim otrokom tudi telo. Ti otroci trpe tudi telesno. Otroško telo, ki se močno razvija, potrebuje zvečer počitka: otrok mora najmanj deset ur spati. Kaj pa se dogaja tolikokrat? — Šest-, pet-, štiriletni in še celo mlajši otroci se nahajajo s svojimi starši pozno v noč v gostilni ter z njimi pišejo. To je hujše ko zločin. Ako kdo koga ubije v prepiru ali iz nagle jeze, zagreši uboj; taki starši so tudi ubijalci, toda še hujši, ker greše nad lastno krvjo, ker ubijajo lastne otroke.

Pa mi odvrne mati: »Saj bi otroka pustila doma, pa nimam nikogar, da bi ga varoval in nadzoroval. A tuintam si vendar smem privoščiti kupico

vina ter se malce razvedriti.« Ta ugovor ne velja. Prva in največja dolžnost tvoja, draga mati, je ta, da varuješ svojega otroka vsega hudega, kar bi moglo škodovati njegovemu telesu ali njegovi duši. Če to zanemaraš, nisi prava mati, ne zaslužiš tega sladkega imena. Če torej nimaš prav zanesljivega posla, ki mu lahko mirno zaupaš svoj najdražji zaklad, svojega otroka, ne pojdi od hiše, žrtvuj svojo zabavo koristi svojega otroka! Če pa ti je res potreba zabave v gostilni — jaz dvomim o tem — pa vsaj naprosi svojega moža, otrokovega očeta, naj on ostane doma ter naj med tem varuje svojega otroka.

Trdil sem, da je treba otroke varovati slabe družbe, sploh od njih vse odstraniti in braniti pristop vsemu, kar bi moglo biti na kvar njihovega telesu in njihovi duši. Proti temu važnemu vzgojnemu pravilu greše torej vsi starši, ki jemljejo otroke v gostilno, pa tudi tisti, ki jih puščajo doma ali same ali pri poslih, kadar jih vlačijo alkoholova moč v krčmo. Če ostajajo otroci doma brez nadzorstva, zlasti če so še mali, se lahko dogajajo razne nesreče, kakor nas uče vsakdanje izkušnje. Če pa so že starejši, a bi se vendar še morali pokarjati staršem, lahko zapuščajo domačo hišo, kadar staršev ni doma, in hodijo v slabo družbo, ki uničuje njihovo dušo.

Ako pa naposled ostajajo pri brezvestnih poslih, je to še slabše. Kolikokrat se je že pripetilo, da je izprijena dekla pokvarila domačo hčerko, ko sta bili sami doma, ali celo zapeljala domačega sina!

Tako je alkohol že marsikrat zakrivil najhujše zlo v domači hiši zaradi brezbriznosti in malomarnosti staršev, ki rajši posedevajo po krčmah, nego doma pri svojih otrocih, ki bi jim vendar morali biti najdražje na svetu.

Ako torej doma ni dobrega nadzorstva, ako starši nimajo pridne, poštene in zveste duše, ki jim v njihovi odsotnosti varuje hišo in otroke, bodisi pošten, zvest posel, bodisi zanesljiv vzgojitelj ali zanesljiva vzgojiteljica, ne smeta nikoli oče in mati hkratu iti od hiše. To je važno načelo, katero morajo uvaževati vsi starši, ki jim je mar blagostanja in sreče njihovih otrok.

Da se taki starši, ki so preveč vdani opojnim pijačam, tudi ne brigajo za pozitivno stran vzgoje, da ne uvažujejo tistih vzgojnih načel in tistih vzgojnih sredstev, ki sem jih prej naštel in ki močno podpirajo dosego vzgojnega smotra, je jasno, zlasti če pomislimo, kako slabo učinkuje alkohol na naš intelekt in na našo voljo, in kako razdvaja roditeljsko življenje.

V vsaki skupnosti mora biti vsak član na svojem mestu ter izpolnjevati svoje dolžnosti, če naj dosega skupnost svoje namene; zlasti je to v obitelji potrebno, ki je prva skupnost v vsej človeški družbi. Kakor hitro pa se vtihotapijo v take celote sovražniki, ki zavirajo plodonosno delovanje, jame razpadati skupnost. Najhujši izmed teh sovražnikov pa je, kakor smo doslej videli, alkohol, zlasti zaradi tega, ker uničuje poedince ter tako zabranjuje izpolnjevanje njihovih dolžnosti. Alkohol namreč jako znižuje delomožnost, kakor v telesnem, tako zlasti v duševnem oziru; alkohol daje prostost našim nagonom in nagnjenjem in strastem, da na nas vplivajo kakor zli duhovi. Dokler je človek trezen, jim brani, jih tišči nazaj, jih brzda, da se preveč ne gibljejo, da ga ne nadvladujejo, ker se je po dolgoletni vzgoji in vaji naučil in navadil, jih vladati in strahovati. Toda enkrat izpuščeni, se maščujejo, ga napadejo ter mu dajo čutiti svoje kremplje in ga vklenejo v svoje verige. Alkohol nam jemlje čvrsto voljo, nas dela nerazsodne in nas naravnost — vodi v nemoralnost.

Kako naj torej vzgaja oče, ki je vdan alkoholu, ali mati, ki jo nadvladuje ista strast, v pozitivnem zmislu, ko je vendar vzgoja tako imenitno,

tako težavno delo, pri katerem je treba največje razsodnosti, jasnosti, pameti, treznosti, dobre, trdne volje? — Zato pa tudi vidimo, da taki starši čisto zanemarjajo vzgojo svojih otrok. Ne uče jih pobožnosti, malo se brigajoč za cerkev in njene zapovedi; ne uče jih poštenosti in spoštovanja tujega blaga; ne uče jih spoštovanja avtoritete, da je treba uvaževati razne predpise, zapovedi, postave in zakone in se jim pokarjati; ne uče jih človekoljubja in milosrčnosti, sploh ne navajajo jih k lepim čednostim; puščajo jim njihovo voljo ter je ne obračajo k dobremu in lepemu, nasprotno, vodijo jih po slabih potih ter jih naposled še naravnost pripeljejo v kremplje alkoholove, ker jih navajajo doma in po gostilnah piti opojne pijače in jih uče nezmernosti.

Da pri takih otrocih vzgoja in pouk še bolj trpita, da jih tudi tisti vzgojitelji težko spravijo na dobra pota, ki so poleg staršev najbolj poklicani, delovati na vzgojnem polju: duhovniki in učitelji, to nas uče žalostne izkušnje, to nas uče v najnovejši dobi v raznih šolah, tudi v slovenskih, izvršeni poizkusi ter žalostna statistika o napredku, nravnosti in vedenju tistih otrok, ki pijejo alkoholne pijače.

Eksperimentalna pedagogika nam kaže, kako slabo deluje in učinkuje alkohol na naš intelekt: moti zmožnost pomnživosti, zmožnost doje-manja, otežuje in moti spajanje ali asociacijo predstav, slabi premišljenost in voljo ter povzroča tako nepremišljene govore in čine, zlasti je oče zločinov, ki se porajajo iz surovosti in nasilnosti.

Učitelj Bayer na Dunaju je sestavil seznamek redov raznih učencev z ozirom na vplivanje alkohola. Primerjal in sestavljal je rede: 1. učencev, ki niso nikoli pili opojnih pijač, 2. učencev, ki so jih pili le izjemno, 3. učencev, ki so jih uživali redno po enkrat na dan, 4. tistih, ki so jih pili redno po dvakrat, 5. naposled je še sestavil seznamek tistih učencev, ki so dobivali opojnih pijač po trikrat na dan. Podatki so bili naslednji:

Red »dobro« je imelo zaporedoma: 1. 42 %, 2. 34 %, 3. 28 %, 4. 25 %, 5. 0 %; red »zadostno«: 1. 49 %, 2. 56'6 %, 3. 58 %, 4. 57'7 %, 5. 33 %; red »nezadostno«: 1. 9 %, 2. 9'1 %, 3. 13'7 %, 4. 18'3 %, 5. 66'6 %.

Komentarja ni treba.

Splošno torej lahko trdimo: Otroci, ki sami pijejo opojne pijače in ki imajo alkoholike za starše, zlasti za očete, so duševne in telesne reve in so mnogo bolj podvrženi raznim, zlasti nalezljivim boleznim, nego otroci nealkoholikov. Marsikateri nervozni, epileptični in trapasti otrok ima za očeta alkoholika. V šoli slabo napredujejo: njih zmožnosti so slabše od zmožnosti drugih otrok; nekateri kažejo neko duševno otrplost in topost.

Lahko se dajejo zapeljevati, ker jim primanjkuje volje, in zbog tega jih je lahko pokvarjati, sploh taki otroci so moralno inferiorni.

Profesor dr. Thomas, nekdanji ravnatelj otroške bolnice v Freiburgu na Švicarskem, ki je imel mnogo prilike opazovati take uboge otroke, pravi o njih: »Starejši otroci izgubljajo po alkoholnih pijačah dušno svežost zraven telesne; dozore prerano, se uče nepovoljno, postajajo slabokrvni. Njihov značaj se čestokrat pokvari: prej dobrodušni in poslušni, postajajo po alkoholu jezljivi, razburljivi, neposlušni in se dajo težko vladati. Odtego-vanje alkohola jih poboljšuje. Težki, dolgo trajajoči želodčni in črevesni katarji, nervozna motenja lažje vrste tja do halucinacij in do padavice se dajo izlečiti, ako se otrokom odtegne pivo ali vino ali sploh alkoholna pijača.«

Ako je torej jasno, da alkohol podkapa in ruši najtrdnjše podlage obiteljskega življenja; da v starših uničuje delavnost, razsodnost, vse dušne in telesne moči ter naposled najsvetejše čuvstvo vsake obitelji: ljubezen;

da ovira in onemogočuje vso vzgojo; da dela nesrečno našo mladino; ako je dalje jasno, da je dobra vzgoja življenska potreba za vso človeško družbo in za vsak narod, da na pravi vzgoji sloni bodočnost poedincev in celokupnosti ter vse države: moramo iti v sveti boj zoper tega največjega sovražnika naše kulture in naše bodočnosti, v sveti boj zoper tega rušitelja človeške družbe in vse države, v sveti boj zoper ta uničujoči element človeške npravstvenosti, plemenitosti in značajnosti ter človeškega telesnega in duševnega zdravja.

Ali kako se bojimo in kje začnimo? O tem vprašanju razpravljati sicer ni moja stvar; vendar mi bodi dovoljeno, o tej velevažni nalogi vseh slojev, ki jim je mar neovirani napredek človeške kulture, izpregovoriti dve, tri besede.

Odkod pa neki prihaja, da se je alkoholizem tako razširil? Kje so iskati pravi vzroki za ta neljubi pojav?

Razen drugih več ali manj važnih vplivov lahko navedemo te tri vzroke: pomanjkanje pravega znanja in prepričanja o nevarnosti opojnih pijač, pomanjkanje prave inteligence, pomanjkanje čvrste volje. Te vzroke opazujemo v raznih slojih, kjerkoli nahajamo trezne ljudi in alkoholike. Drugi vzroki so še: pivske navade, ki so tako razširjene, gospodarska in socialna mizerija: ljudje iščejo tolažbe in razvedrila v alkoholu itd.

Naše vzgojno delovanje se mora torej v prvi vrsti ozirati na one tri točke. Zato moramo prvič na raznovrstne načine širiti znanje o tem sovražniku človeške družbe. Treba je ljudstvo poučevati, kako alkohol učinkuje in deluje na človeški organizem; kajti ako nevarnost poznam, se je prej izogibam, nego če je ne poznam in slepo vanjo derem. Dalje moramo skrbeti za povzdigo inteligence v našem narodu. Čim bolj bode ljudstvo olikano in čim bolj bode znalo uporabljati visoki dar človeške pameti in razsodnosti ter razna sredstva za ustanovitev blagostanja in sploh materialne sreče, tem bolj bo rastla naša kultura in tem manj se bode vdajalo pijači. Tretjič vzgajajmo čvrsto voljo, ki hoče to, kar je prav, kar je koristno in obenem dobro in blago; sploh vzgajajmo značajnike! Nič mi ne pomaža, da sem spoznal pretečo nesrečo, ako nimam trdne volje, da se je izogibljem, ako sem preslab in se vanjo podajam kljub svoji razsodnosti.

Kolikokrat opazujemo take slabotnež! Kdor je že vdan pijači, se je zopet in zopet loteva, če tudi pozna slabe posledice brezmerčnosti, če jih tudi opazuje vsak dan na lastnem životu. Le z najmočnejšo voljo in z veliko vztrajnostjo se more odvaditi slabe navade.

Kako naj se vse to dosega, o tem premišljevali je naloga vseh pravih vzgojiteljev, potem pa iti v boj z navdušenostjo za dobro stvar.

Drugo vprašanje je, kje da začnimo. Izkušnja nas uči, da je mnogo boljše, varovati se bolezni, nego zdraviti bolezen samo, ko je že nastopila. To velja za vsako napako, telesno in duševno. »Navada je železna srajca«, pravi naš pregovor in naš slavní Slomšek je trdil, da se pijanec izpreobrne, kadar se v jamo zvrne. Res je na tem mnogo resnice in malo prej sem rekel, kolike volje in vztrajnosti in doslednosti je alkoholiku treba, ako se hoče iznebiti svoje strasti. Ali zaradi tega nam ni treba obupati. Dosedanji poizkusi so nam pokazali, da se dado tudi odrasli ljudje, ki so vdani pijači že leta in leta, odvrniti od te kuge in spraviti na pravo pot. Seveda je treba pri teh ljudeh bojevnikove pogumnosti in neustrašenosti ter neizmerne potrpežljivosti. Zato pa je večje koristi profilaktično delo. Začnimo tam orati, kjer še zemlja ni pokvarjena, kjer je mehka in rodovitna, začnimo, dokler še sovražnik vanjo ni vsejal ljulike — to nam delo in trud olajšuje ter nas v njem ojačuje — začnimo skratka pri mladini, ki je naša bodočnost! Od mladine je zavisna sreča, je zavisna nesreča naše

domovine. Ki so danes še otroci, bodo v bodočnosti izvrševali veliko nalogo kot državljani: uradniki, učitelji, trgovci, zdravniki, gospodarji, gospodinjje, očetje in matere; njihova dolžnost bode, sodelovati pri važnih kulturnih nalogah, vzdrževati in pomnoževati skupine življenskih vrednot in vrednost človeštva sploh.

Ako pa naj bodo navdušeni delavci na polju kulture; ako naj delujejo za povzdigo in srečo našega naroda; ako naj ima njihovo delo pravo, trajno vrednost: jih moramo k takemu navdušenemu delu vzgajati ter odstraniti vse ovire in zatirati vse sovražnike, ki uničujejo tako vzgojo, kakršno smo v začetku naslikali. Saj pravi pesnik Rückert: *Mladino, domovino, mladostna srca imate vi v rokah, vzgojiteljji!* Ako hočemo torej uničiti pogubonosne vplive alkohola, treba nam je priboriti mladino za to visoko idejo: mladina naj spoznava pogubnost tega sovražnika; mladina naj se lika in izobrazuje, da bode pametna, razumna, razsodna; mladina naj se uči in vadi zatirati svoja pogubna nagnjenja, sovražiti in zaničevati strasti; v mladini naj se vzgaja močna volja, ki bode, združena s pravo pametjo in premišljenostjo, pobijala najhujšega sovražnika mladega življenja.

Zlasti pa ne pozabimo, da je zgled najboljše vzgojno sredstvo, da naj dajejo starši sami in vzgojitelji otrokom oziroma gojencem dober zgled s tem, da se sami ali čisto zdržujejo opojnih pijač ali, če to ne gre, da so vsaj zmerni pri pitju.

Čim manj otroci vidijo piti alkoholne pijače, bodisi doma bodisi v družbi, tem lažje jih bodo sami pogrešali v poznejšem življenju.

S tem začni domača hiša, šola in cerkev pa jo bosta podpirala! A ne samo ljudska šola naj stopi v kolo borilcev v sveti vojski, ampak tudi srednja šola naj posveti vse svoje moči temu važnemu in potrebnemu delovanju in tudi visoka šola naj se jima pridruži! Ravno ta-le, ki bi morala biti zavetišče vsega visokega, lepega in plemenitega, se nič ne briga za ta kulturni boj, ki se bije proti alkoholu zadnja leta. Saj vemo, kako nevarna je baš tista doba, ki jo prebije mladi dijak na univerzi, za njega telesno in duševno življenje; saj vemo, kako je že marsikaterega slovenskega dijaka na univerzi ugonobil alkohol. Ljudska šola je že začela boj proti alkoholu in vrlo napreduje. Pa tudi srednje šole, učiteljišča in razne strokovne šole se bodo morale tega boja lotiti z večjo vnemo in gorečnostjo.

Naposled bi pa morala tudi vsa javnost sodelovati pri tej protialkoholni vzgoji; kajti kakor sem prej omenil, je velikega pomena za vzgojo kot sodelujoči in sovzgojujoči činitelj tisti miličnik, ki v njem otrok živi in raste in ki vzgojo zdaj pospešuje in olajšuje, zdaj ovira in otežuje.

Seveda so ti zlati časi, ko se bode javno občinstvo bolj brigalo za protialkoholno vzgojo, še daleč od nas, mi jih ne doživimo več; toda naša mladina bode nam nekdanj hvaležna, da se je vzgojila v tistem duhu, ki naj bi postal splošen duh vse javnosti, da se je vzgojila v čvrstem zatajevanju in v pravi zmernosti, ki je podlaga zdravemu telesu in zdravi duši; ona nam bo hvaležna, da smo ji pripravili pot, po kateri bo vodila svoj zarod in svoj narod v boljšo bodočnost. V to pomozí Bog!

Predsednik:

Predavanje gospoda ravnatelja dr. Bezjaka je bilo v resnici krasno in temeljito, lepo razvito, utemeljeno, jasno in logično. Za to predavanje smo gospodu predavatelju srčno hvaležni.

Zdaj bo pa sveto vojsko napovedala naša gospodična Štupica.

Učiteljica Antonija Štupca (Maribor):

Sveta vojska med šolsko mladino.

Kaj je izročeno učiteljski oskrbi?

Otrokova mlada duša. Ti biser Stvarnikovih rok! Ti jasna zvezdica, ki tolažiš vsakega, ako se nate ozre! Ti žlahtno dehteča rožica iz vrta božjega! Kdo bi te ne ljubil! Kdo bi se ne vzradostil ob tvojem pogledu!

Tu še biva sreča, neskaljeni mir in zaupanje! Tu je doma ljubezen in brezpogojna vera, tukaj krotkost in ponižnost. Vzprejemljiva si za vse, kar je dobro in plemenito, vzprejemljiva za najbolj nežne občutke, a tudi za vse, kar ji lahko prinese nesrečo in gorje! Kar se dobro vtisne otroški duši, to ji ostane za vedno! Najsi pridejo še v poznejši dobi vtisi močnejši in silnejši, to, kar je krepko sprejela vase v mladih letih, ostane ukoreninjeno kakor čvrsto drevo! In če bi ga omajali viharji življenja, da, slednjic še zlomili in podrli — iz parobka bodo poganjale zelene vejice kot priča, da je ostala korenina močno in životvorna! Važen nauk je v tej resnici.

Mladino je torej v prvi vrsti treba pridobiti za ideje, o katerih želimo, da preidejo ljudstvu v meso in kri. Pri mladini, pri otrocih bomo morali začeti, ako hočemo, da bo protialkoholno delovanje plodonosno, da ustvarimo novo generacijo, ki bo ljubila treznost tako, kakor sedanja obožava nezmernost. Mlada srca — šola, to bodi torej polje, na katerem hočemo zasejati plodonosno seme. Ko pa je zasejano, ga ne smemo prepuščati negotovi usodi, temveč zalivati ga je treba, potem pa negovati in okopavati mlado drevesce, da slednjic vzraste iz njega trdno drevo, nepremagljivo in ponosno: nazivljemo ga jasno prepričanje, junaška volja.

Ali kako nam je začeti, da si zasiguramo trajen uspeh? Le kar se dobro, čvrsto vtisne mladi duši, to ostane v njej in se ne da izrvati več. Kako torej vtisniti nauk o škodljivosti alkohola v mlada srca, da ostane neizbrisen, nepozaben za vse življenje? Še več, da postane životvorna sila v njej, ki ustvarja vedno pomlajeno junaško moč, jekleno-trdno voljo, brez katere je zmernost nemogoča?

Oče slavnega Hanibala je želel, napolniti srce še majhnega dečka s sveto jezo, z neugasljivim sovraštvom do Rimljanov, ki so bili zakleti sovražniki njegove domovine, sovražniki procvita in razvoja slavne Kartagine. In kaj je storil oče Hamilkar Barkas? — Vzel je dečka Hanibala, mu v živih besedah orisal nevarnost, ki je pretila domovini, potem ga je peljal v tempelj, kjer je moral pred kipi bogov mladi deček Hanibal priseči, da bo vse svoje življenje sovražil Rimljane.

In kako je učinkovala ta-le sve ta prisega v Hanibalovi duši? Zgodovina nam pripoveduje, da je Hanibal kot dorasel mladenič pogumno stopil na čelo svojih junakov, kako ga niso ovirale ne daljna pota, ne široko morje, ne nebotično gorovje, ne večni sneg in led: vse je premagal, peljal je svoje trume skozi Hispanijo in Galijo, prekoračil Alpe ter iznenadil Rimljane za hrbtom, da se je treslo pred njim ošabno neupogljivo mesto Rim!

Da, mogočni vtis izza otroške dobe, sveta prisega je plamtela v njegovi duši ter vedno iznova podžigala njegovo sovraštvo, vedno iznova krepila njegov pogum, da ni poznal truda in omahljivosti, temveč je s trdno in junaško voljo hodil nevzdržno naprej.

Hanibal nam bodi zgled in odgovor na prvo vprašanje: Kako začeti sveto vojsko v šoli.

Ne mimogrede, ne kot kak postranski predmet naj se prične pouk o škodljivosti alkohola, ampak začetek mora biti tako izdaten in jedrnat, dobro pripravljen in premišljen, da ostane vtis v otroški duši neizbrisen.

Kakor Hamilkar svojemu sinu — tako opišimo i mi otrokom nevarnost in grozovitost sovražnika z živo, iskreno besedo. Na pomoč si vzemimo slike, ki nam predočujejo neusmiljeno razdejanje brezsrčnega alkohola: kako ruši domove, ubija ljudi, trpinči otroke in spravlja narod naš v pogubljenje in nesrečo!

Sveta jeza, sovraštvo naj zakipi v otroški duši in se globoko ukorenini v njej. In potem vzemimo otroka, ga peljimo, prav kakor Hamilkar, v tempelj: to je, pred obličje božje. Tu mu še pokažimo podobo Zveličarjevo in ga vzpodbudimo k sveti prisegi, da bo vedno sovražil ljutega sovražnika naše sreče. Ponudimo mu orožje, nepremagljivi meč, s katerim ga lahko staremo. Povejmo mu, da vihtijo ta meč že tisoči, ne tisoči, ampak milijoni!

In ta meč je — a b s t i n e n c a ! Povejmo otrokom, da se je tudi na Slovenskem pričel boj ter jih slednjič pripravimo, da vstopijo s sveto obljubo kot mladi junaki v »Sveto vojsko«.

Čim lepši, čim sijajnejši bo začetek, tem globlje smo posegli v otroško dušo, tembolj smo si zagotovili uspeh. Ako samim sebi ne pripisujemo dovolj vplivnosti, naprosimo si za to nalašč predavatelja.

Slično je bilo pred poltretjim letom v naši šoli. Dobili smo predavatelja, ki je znal s tako modro in lepo besedo najti pot do otroških src, tako nazorno in resnično kazati krutost sovražnika alkohola — da si je pridobil mahoma vso našo mladino, mi učitelji pa smo bili edini v sodbi: predavatelj je res pravi apostol treznosti.¹

A začetek še ni vse! Prevažno je drugo vprašanje: K a k o z a p o - č e t o d e l o u t r d i t i ! Mlado drevesce se mora zalivati, okopavati in snažiti, da krepko raste naprej! In to utrjevanje ni nič drugega, kot obnovitev prvega vtisa! Za to je v šoli priložnosti dovolj. Vsak slučaj nesreče po alkoholu, ki ga doživimo — otroci jih nam radi pripovedujejo — naj vnovič oživi srd proti sovražniku: alkoholu!

Pa tudi trebiti je treba mlado drevesce. To je, popravljati vedno iznova krive nazore, ki jih imajo ljudje o učinkih z m e r n e g a p i t j a . Vedno in vedno se čuje, kako daje žganje moč, da je pivo redilno itd.! Tu se je pa skrbno držati prave meje. V vinskih krajih n. pr. odrekati vinu vso vrednost, bi bilo naravnost nespametno. Ako tukaj popolnoma odpravimo žganjepitje, storili smo dovolj — in če imamo le nekaj popolnih abstinentov, ki so zgled in bodrilo, drugi so pa zmerniki, potem smo lahko zadovoljni. Lok, preveč napet, počí. Ako zahtevamo preveč, ne dosežemo ničesar!

Ponovitev obljube, oziroma poduka o alkoholizmu pa naj se ne prepuusti zgolj slučaju, ampak določijo naj se za to gotovi dnevi. Saj je obnovitev takorekoč trden kol, h kateremu pritrdiš drevesce, da raste čvrsto naprej. Predvsem so za to pripravi dnevi pred prazniki (o Božiču, Veliki noči in o Binkošti), ker takrat dobe otroci največ prilike, da gledajo sovražniku neposredno v oči! Opozorimo jih že poprej na nevarnost, zbudimo v njihovi duši odpor in sveto sovraštvo do žganja. Po praznikih pa nam pripovedujejo kaj radi o svojih junaških činih! Čutijo se res kot junaki, če žanjejo za svojo stanovitnost zasmehovanje ali celo kazni. Neki deček si je stekel zaušnico, ker je prevrnil čašico žganja,

ko so mu ga vsiljevali. Pripovedoval je to žarnih oči. Drugi so ga pa zavidali, da je imel prilžnost, trpeti za svoje prepričanje.

Naj imenitnejša prilžnost pa je sklep šole, slovo učencev. O Hanibalu pravijo, da ga je oče na smrtni postelji pozval še enkrat, naj ponovi svojo obljubo! Da, ura slovesa ima v sebi nekaj svetega, presunljivega. Zadnja beseda, zadnji opomin ostane trajno v duši, dočim na druge radi pozabimo. In to nam je treba izkoriščati. Z iskreno besedo opozorimo mladino na boj življenja, na važen korak v prostost, kjer se bo preskusilo njih junaštvo, njih trdna neuklonjena volja, prava vrednost njihovega značaja.

Ne trdim in ne pričakujem, da bodo ostali zvesti vsi, a če jih ostane polovica, če jih ostane tretjina, ali vsaj nekateri, bodo ti kakor kvas in bodo z dobrim zgledom razširjali idejo treznosti.

Mladine pa tudi potem, ko je že zapustila šolo, ne puščajmo v nemar. V stiku ostanimo z njo. S sodelovanjem v mladinskih odsekih bomo imeli prilžnosti dovolj, da delujemo za treznostno gibanje. Ne dajmo se begati radi navideznih neuspehov, ampak modro in smotreno delajmo naprej, dokler tudi našemu ljudstvu ne napoči zlata doba treznosti.

In mi učitelji otrok? Kaj pomenja sodelovanje pri treznostnem gibanju za nas? Delo in trud? Da, tudi in sicer ne v majhni meri! A to je delo, to trud, pri katerem rastejo naše dušne in telesne sile, se utrjuje naš značaj; to je boj, v katerem ne bomo premagani, ampak zmagamo prav gotovo.

Sešla sem se nekoč z znanim slovenskim hribolazcem. Razkazoval mi je z veseljem knjige, ki jih je preučil, zemljevide, ki jih je pregledaval, ker se je napravljal na vrh Montblanka! Zimske mesece se je pripravljaj na dolgo nevarno turo. Neposredno pred pohodom Montblanka pa se je hotel trenirati dva tedna, da bi bil slednjič kos vsakemu naporu. Rekel mi je: »Lani sem bil trikrat na Triglavu, preden sem šel v Švico. Udje so me boleli prvo noč, zdelo se mi je, da vstati ne morem! A klin s klinom! Tu se ne sme vprašati za trud in bolečine v udih. S trdno voljo sem zmagal vse in slednjič bil pripravljen za vsak napor, zmožen za najtežavnejšo turo — srečno sem splezal na svetovnoznano goro, Jungfrau.« —

»Ali pač imate vselej lep razgled, da se trud izplača,« ga vprašam. — »V 15. letih hribolaztva sem imel samo trikrat zares krasen razgled!« — »Pa, ali ni škoda za trud?« — »Kaj še! Veste gospodična, to je dvoboj z gorskim velikanom, ali boš ti mene, ali pa jaz tebe! In ta me mika, ta veseli, — ta me krepča dušno in telesno!« —

Zares lepa misel! Junaška misel! Dvoboj z nebotičnim velikanom, boj s težkočami! Čim večje so, tem bolj nas mikajo!

Ali ne velja tak dvoboj tudi za nas, zastopnike treznostnega gibanja! Težkoče so velike, zapirajo nam pot, kakor orjaški gorski velikani! A začnimo! Preučavajmo knjige, zemljevide, naročimo si časopise, da spoznamo pota v deželo treznosti. Ojačujmo sami sebe, trenirajmo se, da bomo zmožni za vsako štrapaco — zasmehovanja, preziranja in tudi nevarnega samoljubja. Lahke boj ni! A kar je lahko, truda vredno ni! Kaj velikega, imenitnega se da doseči le z naporom vseh duševnih in telesnih sil. To je idealno! To vzvišeno! A v vseh slučajih našega boja idealizem ne zadostuje. Treba nam je še višjega, še jačjega! Je to program, so to vzori in ideali našega Slomška. Saj smo ob zatonu Slomškovega leta, naj nas ožari še en žarek njegove velike duše. Ko se je pri Sv. Andražu na Koroškem poslavljaj od svojih duhovnikov, je

govoril besede obsezajoče takorekoč ves njegov značaj. Rekel je takrat: Srebra in zlata vam dati ne morem, a bisere tri vam izročam v spomin, naj vam bodo »vademecum«, kažipot vašega življenja.

Prvi je rek sv. Ignacija Lojolarskega: »Omnia ad maiorem Dei gloriam! — vse za večjo čast božjo! Drugi je izrek škofa Stobä-a: »Ne daj se premagati od hudega, temveč z dobrim premagaj ti hudo!« — In tretji je geslo škofa ljubljanskega, Tomaža Hrena, ki ga je dal vpisati na spominske križe: »Terret labor, aspice praemium« — ako te plaši trud, glej na plačilo!

Niso-li to krasne besede za slovo, ki veljajo tudi nam, čestilcem Slomškovim, nam učiteljem, ki se želimo navzeti duha njegovega in ojačiti se ob njegovem vzvišenem idealizmu!

Tudi delo za streznjenje ljudstva ni lahko, je naporno, a je na večjo čast milega Boga, je v prid bližnjemu! Ne dajmo se premagati od hudega, ki nam preti, temveč z dobrim, plemenitim premagajmo hudo! Če pa omahujemo v boju, če nam upada pogum, tedaj se ozmimo na plačilo — in vztrajali bomo.

Predsednik Kalan:

Kakor bi rožice sadile njene nežne roke! Pa tudi bojno kopje znajo sukati njene krepke roke, kakor nekdaž roke device Orleanske. (Burno pritrjevanje in ploskanje.)

Nadučitelj Rudolf Horvat:

Alkoholizem in politika.

Uvod.

Častita gospoda!

Izmed vseh današnjih in včerajšnjih predavanj je gotovo moje najbolj kritično; zakaj odpreti moram mnogo ran, ki jih ima naš narod; pa »resnica oči kolje«, pravi slovenski pregovor.

Toda ako hočemo bolezen prav zdraviti in jo hočemo tudi ozdraviti, je najprej potrebno, da spoznamo natanko vse te rane in njih povzročitelje, ker le na ta način je mogoče napraviti pravo diagnozo.

Preidem takoj k stvari!

Alkoholizem vobče.

Alkoholizem ali pijančevanje je skoraj tako staro kot človeški rod. Lahko z gotovostjo rečemo, da ni ostal noben narod doslej popolnoma prost tega strašnega zla. Vsled ugodnih sedanjih prometnih sredstev se je pa razširil kralj alkohol prav po vsem svetu. Tod mori človeštvo hujše kot kuga, glad in meč. Statistično je dokazano, da pokonča alkohol samo v srednji Evropi na leto nad 1½ milijona ljudi; razdira družinski mir in blagostanje ter povzroča strašno moralno propalost.

Vsled njega propada rod za rodom in na njegov rovaš moramo prisleti tisoč in tisoč pobojev in drugih zlodejstev.

Da je ta sovrag človeštva našel pot tudi med naš mali narod, je več kot dovolj znano.

Mnoge narodne popevke, katere visoko slavijo »to vinsko zlato kapljico«, pa nam jasno pričajo, da so uživali tudi naši predniki to opojno

pijačo, ki pa je bila pristna in niso je pili redno dan za dnevom ter čez mero le ob posebno pomembnih dneh.

Zato je ostal narod trden in zdrav in še pred 100 leti je mogočnemu Napoleonu najbolj imponiral ilirski polk — slovenski madeniči — po svojih krepkih in visokih postavah.

Današnja pijača in zlasti žganje je pa zamorilo vso poezijo ter svežost telesa in duha.

Jaz prihajam od skrajnega jugozahodnega dela naše lepe Kranjske dežele, iz Reške doline, koder doslej vsled bližine vinorodne Istre ljudstvo še ni bilo tako zelo vdano žganjepitju; toda v svojo žalost moram poročati, da se je vsled zadnjih dveh slabih vinskih letin konsum žganja silno zvišal.

Zaraditega propada narod duševno in telesno; opazati ni nobenega napredka, marveč precejšnje nazadovanje. Lahko rečemo, da našemu narodu vobče več škoduje alkoholizem, kakor vse izseljevanje in germanizacija.

Potrebna so naša obrambna društva, toda še mnogo več protialkoholna agitacija in tozadevni pouk.

Alkoholizem in šolska mladina.

Najbolj žalostno je pa dejstvo, da se alkoholizem širi tudi med ljudskošolsko mladino, čemur je kriva nevednost staršev v 98%, včasih pa naravnost upor proti učiteljevemu opominu, oziroma pouku.

Pred par dnevi sem se hudoval nad nekim dečkom-šolarjem, ki je prelomil abstinenco, napram prodajalki neke naše trgovine, kjer točijo tudi žganje.

Že bolj priletna prodajalka pa mi pravi: »Ne hudujte se toliko nad padlim dečkom, marveč mnogo bolj nad starši, kateri zapeljujejo svoje otroke k uživanju žganja, kar opazujem skoraj sleherni dan.«

V začetku letošnjega šolskega leta je prišla k meni mati nekega mojega učenca, ki me poprosi, naj vendar ne silim njenega sina v abstinenco. Povedala mi je, da mora delati že na polju ter zato težko uživa samo suh kruh. Naj torej dovolim, da bi smel vsaj piti nekoliko vina na dan.

Seveda nisem mogel ugoditi tej »mili« prošnji ter pojasniti ji, da je za otroke najboljša pijača voda, sem odpravil nezadovoljno mater.

Nek drugi deček iz žganjepivske družine pa me je motil pri mojem protialkoholnem pouku v šoli.

Bilo je lansko šolsko leto, ko sem nastopil svoje sedanje službeno mesto. Moje prvo delo je bilo, svoje nove učence navdušiti za abstinenco; ali ko končam svoj prvi nagovor, začne ta malopridnež z gestami rok in glave kazati in hvalisati dobroto sladkega vinca. Pri tem nenavadnem prizoru so se ostali učenci seveda glasno zasmeli in uspeh mojega pouka se je skorajda izjalovil.

Kaznoval sem sicer prav ostro mladega alkoholovega prijatelja, toda spomin na ta prvi prizor se je še mnogokrat vzbujal pri podobnem pouku.

Sploh je bil pouk proti alkoholu v šoli zelo težaven in marsikaterikrat brezuspešen vzlic temu, da sem svoje učence vzbujal in vnmal z lastnim zgledom kot 12letni abstinent. Vnanji milje je bil vendarle mogočnejši.

Pa prišla je 1. nedelja v adventu in oznanjal se je po naših cerkvah prekrasni, vseskozi temeljiti in aktualni pastirski list našega presvitlega gospoda knezoškofa proti alkoholizmu. Ta je vplival na vse dobromisleče kakor balzam na pekoče rane, meni in vsem onim učiteljem, ki delujejo za abstinenco v svojih šolah, pa v veliko olajšavo.

Še nikdar v vseh sedmih letih, odkar delujem v šoli proti alkoholizmu, se ni prijavilo toliko učencev za abstinenco za Sveti večer kakor letos, namreč vsi dečki ponavljalci in iz IV. razreda naše deške štiri-razrednice.

Prepričan sem, da z menoj vred vsak poštení domo- in rodoljub izreka prísérčno zahvalo za ta plemeniti čin našemu duhovnemu nadpastirju.

Skupni boj alkoholizmu.

Alkoholizem ni nikaka posebnost posameznih narodov in se tudi ne ozíra na vremenske razlike. Alkoholne píjače uživajo ljudje na skrajnem mrzlem severu kakor v najtoplejšem kraju na jugu.

Kralj alkohol ne pozna nobenih mej; vsled tega se bojujejo proti njemu vsi oni, ki imajo pravo ljubezen do nesrečnega človeštva. Kdor opazuje trezno, spozna na prvi pogled, kako silno trpé vsi sloji vsled alkoholovega strupa.

Zato je opravičen in nujno potreben protialkoholni boj, ki se je začel v Severni Ameriki v 2. desetletju preteklega stoletja.

Za ta boj so bili vneti vsi poštenomisléči ljudje brez ozíra na vero ali narodnost.

Prvi so napovedali boj kralju alkoholu protestantje in framasoni. Par let pozneje katoličani na Angleškem. Na Nemškem se imenujejo prostozidarji — »Guttemplarji«, ki so imeli v letu 1906. 1000 lož s 30.000 člani, ki so vsi — abstinenti.

Ta fakta navajam zaradi tega, ker se nahaja med Slovenci mnogo takih, ki so sicer zmerniki ali celo zdržniki, kateri pa nočejo pristopiti k edini slovenski protialkoholni organizaciji, izgovarjaje se, da je naše abstinénčno gibanje — »klerikalna« polítična namera.

V eni zadnjih števílk »Slovenca« čítam, da se je pri zadnjem ljudskem štetju vpisalo na Kranjskem samo 38 oseb za brezverce, skoraj vsi ostali pa kot katoličani.

Iz tega dejstva lahko sklepam, da bi se mogel še mnogi slovenski abstinént ali treznik pridružiti naši »Sveti vojski«, četudi je slučajno drugačnega polítičnega prepričanja kot predsednik J. E. Kalan; saj je ideja, za katero se borimo, vendarle ena — skupna, uničenje kralja alkohola.

Janeza Kalana poznam iz mnogeega osebnega občevanja ter odločno izjavljam, da je on odličén Slovenec, ki ga vodi pri tem težavnem poslu edino prava ljubezen do trpečega slovenskega naroda.

Enako potrjujem kot odbornik, da je slovenska protialkoholna organizacija nadstrankarska, kakršen je tudi naš sovrag — alkohol.

Sploh zasleduje slovenska protialkoholna organizacija v prvi vrsti etíčni moment. Zato vsak pravi narodnjak, ki resnično ljubi svoj mali slovenski narod, brez premišljevanja v naš krog vsaj dotlej, dokler ni ustanovljena druga enaka protialkoholna organizacija; zakaj le v trdni falangi bo moči kaj storiti proti najhujšemu narodovemu uničevalcu — alkoholizmu!

Domača politika in alkoholizem.

Predvsem konstatiram, da so na Slovenskem vse polítične stranke v principu za treznost naroda; žal, da v dejanju ni vse tako, čemur je največ kriva politika, ki pozna »le samo sebe« — kakor opravičeno trdi Carmen Sylva, rumunska kraljica.

V dokaz temu navajam par najbolj značilnih slučajev.

Vseslovenska Ljudska Stranka je napovedala in tudi vrši po svojih listih odločen boj proti alkoholizmu; v njenem okrilju se je ustanovila edina slovenska protialkoholna organizacija in največ zdržnikov in treznikov pripada tej stranki.

Toda v zadnjem zasedanju kranjskega deželnega zbora so se uprav iz vrst Slovenske Ljudske Stranke našemu plemenitemu stremljenju čule tako močno nasprotnne besede, da je marsikateri slovenski abstinenc moral začeti dvomiti o pravi iskrenosti protialkoholne propagande po njenih časopisih.

Ker se v političnem boju uporabljajo vsa mogoča sredstva, samo da se preмага nasprotnik, tako se je poslužila tudi slovenska napredna stranka ravno protialkoholnega časnikarskega delovanja S. L. S. ter s tem orožjem nastopala proti njej na različnih volilnih shodih.

V poštrev pride še končno socialnodemokratska stranka. Ta navdušuje sodruge v svojem listu »Zarji« med vsemi slovenskimi listi najbolj in najočiteje za abstinenco, toda ne iz kakih višjih ozirov, marveč zgolj iz praktičnega, političnega vzroka, kar socialni demokrati sami javno izpovedujejo.

Izkušnja jih namreč uči, da so abstinenti najboljši agitatorji za razširjevanje njihovih idej, kakor poroča nemška revija »Custos« iz leta 1909.

Avstrijska politika in alkoholizem.

V Avstriji se je moderni protialkoholni boj pričel najpozneje med kulturnimi državami, in še tedaj niso bile katoliške stranke prve, marveč socialni demokrati.

Naša visoka politika pa sploh ni naklonjena našemu gibanju, za kar je iskati vzroka v finančni mizeriji države same ter posameznih deželâ, in je to žalostno dejstvo posebno drastično opisal poslanec g. dr. Krek v zadnjem zasedanju kranjskega deželnega zbora pri »debati o alkoholu«, rekoč: »kar se tiče financ, je žalostno, a je dejstvo, da je edina zarja boljših financ vseh deželâ rdeči nos žganjarja!«

To dejstvo ter ugovori raznih krščenih in nekrščenih pivovarniških in žganjarskih kapitalistov so dalje tudi vzrok, da še danes po več letih ni rešena v državni zbornici po dr. Kreku predložena postava proti pijančevanju in drugi enaki predlogi ter peticije raznih abstinentnih društev.

Politika — roparica.

Tako jo tudi imenuje Carmen Sylva, in prav ima. Kot takšna se je pokazala že brezštevilkokrat, zlasti pa glede alkoholizma najbolj po odkritju Amerike.

Politika Evropejcev je zahtevala vso najdeno zemljo zase. Zato so s puško in mečem uničevali tamkajšnje pranoarode. Ker jim pa morilno orožje ni zadosti hitro uničevalo ubogih Indijancev, so si privzeli za pomočnika še mnogo hujše uničevalno sredstvo — ognjeno pijačo, žganje.

Ker ni bilo nikogar, ki bi preprečil strašni alkoholizem, ki se je začel širiti z grozovito hitrostjo med šibkimi Indijanci, je ta zlodej tako strašno kosil med njimi s svojo smrtno koso, da je zadnja statistika od tega nekdanjega mnogomilijonskega naroda naštela še nekaj manj kot eno desetino milijona.

Enako je uničil alkoholizem več rodov v Afriki in na Polineziji.

Vojaštvo in alkoholizem.

V vsaki državi se vsi najvišji, višji in srednji politični krogi posebno prizadevajo ojačiti in pomnožiti vojaško moč, kar je pri današnjih razmerah tudi popolnoma opravičeno. Ali ti krogi so prišli končno do spoznanja, da je vztrajnosti in splošni telesni kreposti vojaštva najhujši nasprotnik — alkohol. Zategadelj so se začeli zanimati odločilni krogi tudi v Avstriji, kako preprečiti čim najhitreje prijančevanje med vojaki, in na III. avstrijskem protialkoholnem kongresu v Solnogradu je bila kot glavni predmet obravnavana tema: »Alkohol in vojaštvo«.

Izmed vladarjev se je za abstinenco najbolj zavzel nemški cesar Viljem II. Najodločneje je govoril častniškemu naraščaju dne 21. novembra 1910. leta, rekoč doslovno: »Prihodnja vojska bo zahtevala zdravih živcev in zmagovalec bo oni narod, ki bo mogel zaznamovati najmanjši konzum alkohola.« In pristavil je še: »Odpovejte se alkoholu in povzdignili boste nraavnost in moč mojega naroda!«

To so res prave cesarske besede!

Toda zgodilo se je, česar se ni nihče nadjal.

Nemški pivovarniški kapitalisti so protestirali proti cesarjevemu pozivu ter se pobahali obenem, koliko so že žrtvovali k prostovoljnim prispevkom za zgradbo novega — ladjevja.

Pa pomagali ne bodo nobeni protesti proti abstinenci vojaštva, zlasti sedaj ne, ko smo že gledali, oziroma brali o uprav čudežnih dejanjih, kakršnih je zmožno le trezno vojaštvo.

Naši slovanski bratje na Balkanu: Srbi in Bolgari so namreč dosegli tolikšne triumfe vztrajnosti in junaštva poleg drugih momentov največ le radi popolne zdržnosti med vojno in velike zmernosti v svojem življenju sploh.

Premagali so popolnoma nekulturnega — zverskega Turčina!

Ta dejstva — tako upajmo — bodo tudi v naši državi odprla oči našim državnikom, da bodo začeli z najostrejšim bojem proti alkoholizmu med vojaštvom, potem tega pa tudi med ostalimi avstrijskimi državljani, kar bode imelo poleg kulturnega gotovo tudi zelo velik denarni efekt.

Politika v službi abstinence.

»Svaka sila do vremena«, se glasi hrvatska prislovica, ki se je po nekod že obistinila celo glede alkoholizma.

Naše severne evropske države: Finsko, Švedsko, Norveško in Dansko, ki so ječale pred dobrimi 80 leti še mnogo bolj v žganjarskih sponah kot naša slovenska domovina danes, so se teh suženjskih verig že skoraj rešile.

Seveda tudi tam ni šlo gladko — skokoma.

Začetek protialkoholnega gibanja je bil enako neznaten kakor pri nas.

Danes so med vsemi narodi najbolj trezni Finci, ki imajo tudi najostrejšo protialkoholno postavo. Njen pglavitni odstavek se glasi: »Trgovina in prodaja alkoholnih pijač je po postavi prepovedana. — Niti žganje, niti vino in ne pivo se ne sme več prodajati.«

Pa tudi ostale odredbe so uprav drakonične.

Da se je to doseglo, se imajo Finci zahvaliti — kakor poroča »Reichspost« leta 1909. — največ 19 ženskam-poslankam, katere sedijo med 200 poslanci demokratičnega parlamenta v Helsingforsu.

Da so baš ženske tako neizprosne boriteljice proti alkoholu, si lahko tolmačimo; zakaj ravno ženska je, ki mora največ pretrpeti pod prokletstvom vraga pijanstva.

Tudi v ostalih imenovanih severnih državah so zelo trezni ljudje, zato pa napreduje, oziroma je na višku gospodarstvo in kultura. Analfabetov niti ne poznajo. Vse to je storila abstinenca, ki si je zaslužila — politiko.

Častna narodna dolžnost.

Hitim h koncu! Zadnji dve poglavji sta nas navdali s precejšnjim upom v boljšo bodočnost.

Zato kvišku srca, pogum velja, na boj proti zakletemu sovražniku vsega človeštva, temu strašnemu alkoholu!

Kakor so prisilili po drugih deželah politiko, to roparico, ki pozna le samo sebe, da je morala končno vstopiti celo v službo — abstinence, prav tako ne smemo tudi mi mirovati, dokler ne dosežemo vsaj podobnih uspehov.

Majhen narod smo Slovenci, zato smo še posebno dolžni vstopiti v četo protialkoholnih bojevnikov, da ohranimo svojemu rodu vsakega člana, naj si bo še tako neznatni!

V mnogih ozirih so nam že bili za zgled naši vrli severni bratje Čehi. Posnemajmo jih tudi v treznostni ideji. Na II. avstrijskem protialkoholnem kongresu v Gradcu leta 1911. je češki odposlanec poročal, da smatrajo Čehi vseh strank protialkoholno gibanje za **kulturno delo** prvega reda in častno narodno dolžnost.

Prepričan sem, da bo ta čili narod, ki je prvi v Avstriji v vsakem pogledu, dosegel tudi glede treznostnega delovanja velike uspehe.

Zato dovolite, da končam s pozivom:

»Združimo se v boju za treznost slovenskega naroda vsi brez razlike strank, kakor naši bratje Čehi, poudarjaje enako, da je protialkoholno gibanje kulturno delo prvega reda in častna narodna dolžnost!

V Trnovem na Kranjskem, na dan nedolžnih otročičev leta 1912.

Predsednik Kalan:

Zahvaljujem se gospodu nadučitelju za njegovo sotrudištvo. Gospod nadučitelj Horvat je član »Učiteljske zaveze«. Midva se čisto lahko razumeva. On se trudi z redko vnemo za našo stvar. V »Učiteljskem Tovarishu« je vabil tudi svoje kolege na današnji kongres. Nekaj jih je privabil; tisto učiteljstvo zlasti pozdravljam. Konstatirati pa moram, da se mu doslej še ni mnogo posrečilo. Zlasti pogršamo ljubljanskega učiteljstva.

B. Popoldne:

Nadaljevanje ob 2. uri 20 minut popoldne.

Predsednik Kalan:

Vesel sem, da je popoldne vsaj tolika udeležba, kolikor je je. Bo že vredno govoriti!

Drugih ne pozdravljam posebej, enega pa vendar moram pozdraviti: to je naš stari bojevnik gospod župnik Avsec, ki se je zopet med nami

znašel. To je naš stari bojevniki, ki je svojčas prav krepko posegal v naš boj, potem pa mu je roka omahnila. Zdaj pa jo je zopet dvignil in bo stopil nazaj v vrsto borcev proti alkoholu.

Zdaj bom povedal, ker vas bo zanimalo, kaj se je medtem skovalo gori v »srebrni dvorani«.

Ondi zbrani zastopniki Goriške in Štajarske so sklenili, da se ustanovi za vsako pokrajino najprej posebna pokrajinska centralna organizacija. Takoj danes se sestavi, in preden se razidemo, bodo podpisali vsi udeleženci kratko vabilce na privaten tozadeven sestanek v Mariboru, oziroma Gorici. Ta sestanka se imata vršiti do 15. januarja. Tisti gospodje bodo potem predložili pravila »Svete vojske« na svojo pokrajinsko vlado, in potem bo ustanovni občni zbor v Mariboru in Gorici. Na Koroškem je organizacija že ustanovljena; vsaj pravila so že vložena. Tudi tam se bo odbor takoj osnoval, ko bodo pravila potrjena. Potem, ko bo vsak pokrajinski odbor stal na svojih nogah, kakor danes naš, se bo povabilo ljudstvo s cele dežele v dotična mesta na večji shod, kajti masa ljudstva ne more priti s Štajarskega, Goriškega ali Koroškega v Ljubljano.

Tako upamo, da bo naša že davno gojena želja izpolnjena. In teh pet navzočih zastopnikov iz vsake pokrajine nam jamči, da bodo nalogo, ki so jo prevzeli, gotovo tudi izpeljali.

Dr. Anton Schwab:

Fiziološki vpliv alkohola na človeka, s posebnim ozirom na otroka.

Zdravje je največje bogastvo: če si bogat, moreš uživati dobrote svojega bogastva le, če si zdrav, in če si ubog, moreš si služiti kruh tudi le, če si zdrav. Ako je torej zdravje bogastvo — treba ga čuvati in poznati njegove sovražnike. Poleg jetike in drugih bolezni sta bacchus in venera najnevarnejša sovražnika človeštva, dasi sladko zapeljujeta. Upijanljivim pijačam Baccha dá alkohol moč; in to moč opisati s fiziološkega stališča s posebnim ozirom na otroka je naloga mojega govora.

I.

Alkohol je »narkotikum«, ¹ torej po svojem učinkovanju na človeka sorodnik onih snovi, ki služijo kirurgu za »narkozo« ali za uspavanje bolnikov pri operacijah. Soroden je torej kloroformu. Kakor kloroform tudi alkohol omami možgane, da človek zaspi in spavajoč ne čuti bolečin. Vendar alkohola ne rabimo za narkozo, ker bi ga potrebovali v tako velikih množinah, da bi bilo življenje bolnikovo v nevarnosti. Ako pa damo isto množino v malih količinah in polagoma, kaže nam alkohol prav dolgo čisto drugo lice. Spočetka vpliva spodbujajoče. Človek trezen boječ, postane pogumen, včasih se celo stepe, redkobeseden postane zgovoren, suhoparen duhovit ali celo pesniško navdušen, skrbi ga zapuščajo in rad si eno zapoje, dasi ima morda kosmata ušesa. A pri natančnejšem opazovanju vidimo, da postaja delovanje možgan nelogično, kar je prva stopnja narkoze ali omamljenosti.

Ko pije človek še več, se upijani. Zdaj kaže na strasten način svoje alkoholiško spodbujene duševne in telesne vrline; klati okoli sebe in govori

¹ Primerjaj Moeler »Farmakologie«.

na vse pretege. Baha se s svojo močjo, a slabijo mu noge, da ne more niti stati ravno; baha se s svojo duhovitostjo, a govori vse zmedeno, naglaša, kako je spreten govornik, a zapleta se mu jezik. Ves poln protislovij postane smešen, a on tega ne opazi.

Zapletajo se mu noge, zapleta se mu jezik, ker je omamljen hrbtiščni mozeg, smotreno govoriti ne more, ker so omamljeni možgani. On bruha, žila in dihanje postajata živahnejša, ker je alkoholiški napaden podaljšani hrbtiščni mozeg (medulla oblongata).

Ko pijanost napreduje še bolj, postaja človek zaspan in nezavesten; srce bije počasneje, dihanje redkeje, hropeče — skratka, sedaj je človek popolnoma podoben kloroformiranemu človeku in lahko umrje, ker postanejo živci za srce in pljuča vsled popolne omamljenosti možgan mrtvoudni.

To so štiri stopnje pijanosti, katere ljudski glas humoristiški opisuje s primeri štirih žab, ki so se naselile polagoma druga za drugo v možganih.

Lahko pa razločujemo pri alkoholiški pijanosti samo dve stopnji: vzbujajočo in omamljajočo. Prva stopnja je pri nekaterih drugih strupih zelo kratka, tako da morfij prištevamo specifično omamljajočim, uspavajočim sredstvom, pri alkoholu pa je prva, vzbujajoča stopnja pijanosti zelo dolga, tako da alkohol vobče prištevamo vzbujajočim sredstvom in ga ne rabimo za narkozo.

Pri odraslih rabimo za narkozo 70 gramov kloroforma, za alkoholiste pa ga rabimo do 250 gramov; otroke narkotizujemo že s 5 grami kloroforma. Slično rabi otrok za smrtno pijanost manj nego odrasli. Ta umrje od 250 gramov, otrok pa že od 70 gramov čistega alkohola.

Razlika je torej zelo velika in jasno je, da je nevarnost za otroka posebno velika, ako mu dajejo nerazsodni roditelji alkohola po merilu za odrasle.

Iz rečenega pa je tudi razvidno, da alkoholist potrebuje za narkozo več kloroforma, kakor alkohola nevajen človek. Kdor je enega vaje (alkohola), prenese tudi več drugega (kloroforma); to pa radi tega, ker sta si alkohol in kloroform brata in kakor je kloroform strup, je torej tudi alkohol strup.¹

Zastrupljenje z alkoholom je trojno, Z manjšimi enkrat použitimi količinami nastopi »pijanost« ali akutno zastrupljenje z alkoholom, velike, enkrat popite množice provzročajo smrt.

Ako se pa pijanost opetovano ponavlja in tako hitro zaporedoma, da narava nima prilike iztrebiti (eliminirati) alkohola potom črev, urina, izdihanja in izpotenja iz telesa, nastane pa »kronično zastrupljenje« ali »alkoholizem«.

Nastopijo želodčni katari, da človek bljuva vsako jutro, pojavijo se katari v sopolih, da postane bolj občutljiv na teh organih za vsakovrstne bolezni, tudi za jetiko, zbolijo ledvice, jetra; srčne in druge mišice, možganine in živčne stanice pa se spremenijo v mast, ki se scedi, preide v kri, iz krvi v urin in se izloči iz telesa. Tako propada in se zmanjša srčna stena, da postane srce čisto majhno, ali pa se ta oslabljen srčna stena razširi, da postane srce večje. Posledica takih srčnih napak je vodenica, ki se prične z otekanjem nog.²

¹ Ugovor, da alkohol ni škodljiv, ker se baje v telesu nahajajo normalno alkoholi, ni tehten, saj je tudi v slini normalno nekaj sicer silno strupenega rodankalija. A kar je v telesu v smotrenih količinah, ne gre vekšati v nesmotrene množine.

² Ker obolelo srce ne more izsesavati redno krvi iz nog, zastaja kri v nogah. Žile v nogah so nabito polne krvi, tako da končno kri ne najde več prostora v žilah, ter vodeni deli krvi udarijo skozi žile in se naberejo pod kožo, tako da postanejo noge otekle in se svetijo. Tako pričeta vodenica se širi polagoma vedno višje, končno posta-

Včasih pa se organi z alijejo z mastjo, ker alkohol zabranjuje, da se toľšča, katero použivamo v jedilih, porabi, in se nabere ta okoli srca in drugih organov, posebno pa pod trebušno kožo, tako da izgledajo alkoholisti zelo debeli (Bierbauch). Srce, zalito s preobilo toľščo, se težje giblje, kar pomeni tudi eno vrsto srčnih napak. Ko pri takih debelih alkoholistih postane želodec slab, pa se vsa toľšča zopet porabi in alkoholist postane suh. Stari šnopsarji so navadno zelo suhi ljudje. Ker so njih živci in možgani oslabei, se tresejo, vidijo slabo, imajo slab spomin, slabo voljo, uničena jim je skoro popolnoma odločnost in moralično propadajo. Pojavijo se duševne bolezni, bolnik ne spi, vidi reči, katerih ni, kakor miši, mnogo ljudi, pošasti itd., to je »delirium tremens«.

Ta delirij nastopi dostikrat tudi pri bolj zmernih alkoholistih, ako zbolijo na pljučnem vnetju, ali če si zlomijo nogo in morajo dalje časa ostati v postelji.

Alkoholiki umrjejo na zatrenosti jeter ali na samoumoru v duševno nenormalnem stanju, ali na prehitri oslabeledosti in zakoščenju žil (arteriosclerosis).¹ Redno hitra žila pri alkoholistih je zelo nevarno znamenje. Doleti jih smrt pogostoma kar pri mizi v gostilni.

Tudi so jim bolj nevarne bolezni, katere nealkoholizovan človek navadno prestopi, n. pr. pljučno vnetje.

Drugi se ponesrečijo, utonejo kar v luži na cesti itd.

Otroci, katerim se daje šnopsa prav zgodaj, zaostanejo v rasti, se v šoli slabo uče in vsaka kal bolezni, katero imajo v sebi, se hitreje razvije v bolezen, n. pr. jetika, božjast. Iz takih otrok nastanejo moralično defektni ljudje, dostikrat hudodelci.

Da se pa vse to razvije pri otrocih, zadostuje, če so bili roditelji pijanci — — —!

II.

Na podlagi naštetih fizioloških učinkov rabimo alkohol v zdravilstvu. Prvič kot narkotično sredstvo. Uporabljali so ga, dokler niso poznali kloroforma. (Sedaj ga rabijo v ta namen ljudje le pomotoma, n. pr. ako se kdo boji dati izruvat zob, se poprej napije. To je nespametno, ker človek šele v popolni, življenju nevarni pijanosti ne čuti bolečin.)

Dočim rabimo alkohol kot oživljajoče sredstvo (excitans) pri omedlevicah, sploh povsodi, kjer je potrebno hitro učinkujoče oživljajoče sredstvo. Za daljšo rabo pa alkohol ni. Tretjič je alkohol porablivo sredstvo proti mrzlici (febris). Že pri malih količinah se zrdeči lice in žari toplote, ker se površne žile močno napolnijo s krvjo. Kri v teh žilah se ohladi in teče ohlajena v notranje telo in mrzlična vročina se zmanjša. Alkohol torej v prvem trenutku na površju telesa zviša telesno gorkoto, pozneje pa jo zniža. Zato pijanci tako lahko zmrznejo.

Četrtrič nam služi alkohol kot živilo, a le takrat, če človek vsled hude, z mrzlico združene bolezni ne more kar nič jesti. Takrat mu alkohol nadomesti živež in kuri telesni stroj ravno tako dobro kot sicer jedila. To je velikega pomena pred težkimi krizami, čez katere se dostikrat posreči

nejo otekla tudi roke in trup. Kratko pred smrtjo nabere se tudi v srčnem mehurju nekoliko vodenične tekočine. Izraz »srčna vodenica« se pa na ta položaj v srčnem mehurju ne nanaša, temveč dejstvo, da je srčna napaka vzrok vodenici.

¹ Tako zakoščenje žil pa ima dostikrat posledico, da ena ali druga žila v možganih počí, da nastopi kap na možganih (apoplezia) ali pa nastopi vsled srčne hibe srčna kap.

spraviti bolnika do zdravja s pomočjo alkohola. Sicer pa alkohol nima nobene vrednosti kot živilo.

Pač pa je, petič, alkohol pod gotovimi pogoji dobro prebavljalno sredstvo. Marsikdo ve iz lastne skušnje, kako si je »želodec popravil« s požirkom orehovega ali kakega drugega »geista«, če mu je bilo slabo ali če je jedel kaj težko prebavljivega. Alkohol v čisto malih količinah namreč pospeši pritok prebavljivih sokov. V večjih množinah pa zopet ovira pritok istih sokov; v še večjih, pri katerih je nastopila že pijanost, pa napravi želodčni katar, ki je znan pod imenom »maček«. Mnogo takih »mačkov« pa izpridi popolnoma želodec, da oboli na »kroničnem želodčnem katarju«.

V zelo malih količinah je torej alkohol za prebavljanje koristen, a pomniti je, da alkoholu ne vajeen človek za prebavljanje alkohola ne potrebuje.

Sedmič alkohol pomori različne bacile in gnilobne glivice. Služi torej dobro pri pokvarjenem želodcu, ki je zaužil prestanto, to je z bacili sprijeno jed. Gospodinje pa ga rabijo za različne kompote, katere alkohol obvaruje gnilobe. Pokončava poleg gnilobnih glivic tudi glivice za kisanje (Gährungspilze).¹

Končno rabimo alkohol še za zunanjo rabo, za drganje kože in za obkladke, n. pr. na uho pri ušesnem kataru. Vsa »domača sredstva«, katera časniki z neprimerno veliko reklamo hvalisajo in ki so zelo koristna dotičnemu lekarnarju, ki jih prodaja, prav malo pa bolniku, ki jih za drag denar kupuje, zahvaljujejo večinoma alkoholu ono betvice koristi, ki jo imajo in ki ni v nobeni primeri s ceno, ki jo plačujejo ubogi varani ljudje.

III.

Tako se ti nudi alkohol kot sovražnik ali pa kot prijatelj — kakor hočeš!

Moči, katere daje alkohol, so le »berglje«, katere rabi alkohola vajeen človek, drug jih ne potrebuje. Pa tudi onemu da alkohol moč samo za trenotek, dalje rabljen pa mu jemlje in vzame moč.

Vobče velja torej pravilo: zdrži se alkohola: več ko moreš, bolje za tebe, dokler si zdrav; če pa zbolíš, rabi ga tedaj in tako, kot ti veleva tvoj zdravnik.

Predsednik Kalan:

To je bilo zares jako zanimivo predavanje! Zahvalimo g. doktorja še enkrat, da je prišel s Štajarskega sem ter ga prosimo, da nam ostane tudi vnaprej glavna opora na Štajarskem. Gosp. doktor je rekel, da sicer pri organizaciji ne bo mogel sodelovati; obljubil pa je, kadar ga bodo rabili za predavanja, da bo za našo stvar vedno na razpolago.

¹ Iz tega razloga mošt le tako dolgo vre in se kisa, dokler se ne porabi ves sladkor; kvečjemu se kisa tako dolgo, dokler se ne napravi iz navzočega sladkorja v tekočini 15 odstotkov alkohola. Pri tej odstotni množini je alkoholna zmes dovolj močna, da glivice pokonča in ustavi nadaljnje kisanje. Naravno vino torej ne more imeti nobeno čez 15 odstotkov alkohola. Kar preostaja sladkorja pri teh razmerah, ostane nespremenjen kot sladkor, in šele ko se proti pomladi iz vina nekoliko alkohola zopet izhlapi, nastopi drugo kisanje (Nachgährung).

Katehet Ivan Tomažič:

Alkoholizem in kateheza.

Najbolj grozne posledice svojega uničevalnega dela pokaže alkohol na mladini, in sicer na nežni šolski mladini, ki jo vsled zaslepljenosti staršev, oziroma slabih razmer vedno bolj in bolj zastruplja ter fizično in moralno uničuje.

Slišali ste od učenih strokovnjakov in praktikov, kako usodepolno vpliva alkohol na telesne in dušne zmožnosti človeške, kako preidejo slabe posledice od staršev na otroka, kako hudo škodujejo opojne pijače nežni, še nerazviti otroški naravi.

In ravno to razdiralno delo alkohola se natančno opaža v šoli, in sicer prav posebno pri verouku, ki se ne zadovolji s samo čutnimi slikami, ne deluje samo s spominom, ampak zahteva od vsakega otroka tudi treznega mišljenja. Še nadarjen učenec mora napeti svoje sile, da razume in si prisvoji četudi še tako natančno razloženo stvarino krščanskega nauka. Kaj šele nenadarjen, duševno zaostal otrok!

Kaj pa vidimo pri otrocih staršev-pijancev, oziroma onih učencih, ki sami pijejo alkohol v tej ali oni obliki? Ali ne sedé taki otroci apatično, brez vsakega zanimanja kakor poosebljena flegma, gledajo debelo, kakor bi jim kitajsko govoril? Ali se ne pečajo vedno z drugimi postranskimi stvarmi? Koliko truda in zamude časa stane, preden nauči katehet takega otroka križ delati, pravilno moliti! Koliko potrpežljivosti mora imeti katehet, da dobi tak otrok sploh kak pojrn vsaj o poglavitnih verskih resnicah! Drugi otroci že zdavnaj vse to vedo, kar je temu še popolnoma neznan. Z eno besedo: opaža se pri teh otrocih splošna dušna in tudi fizična zaostalost.

Razen tega se pa prav kmalu pokažejo in jako hitro razvijejo npravne napake, kakor potuhnjenost, svojeglavnost, lažnjivost, upornost, lenoba, tatvina in, kar je najhuje, nečistost. Tako da ima katehet v takih razmerah dvojno težavno nalogo: 1. skrbeti, da si vsak otrok trajno prisvoji učno stvarino, in 2. ovirati kolikor možno, da se slabe npravne posledice alkohola ne razvijejo, ne uničijo npravno otroka samega in tudi drugih ne okužijo. Kako žalostno je gledati šoli komaj odraslo mladino, prebledelo, vso izžeto, takorekoč stare ljudi v mladi koži! In kaka je njih morala! Vsa idealnost obstoji v tem, kdo ga več nese. Pobalin, komaj par pedí visok, pa že pije po vasi in vsa noč je njegova itd.

Zato je potem neobhodno potrebno, da vsak dušni pastir, oziroma katehet dela na vso moč proti temu ljutemu sovragu, in sicer že v šoli prav zgodaj, dokler je še čas in je otrok dovzeten za dobro. Kdor se zanaša na poznejše čase, ta je ugodno priliko zamudil. Potem so drugi vplivi (podedovana naravna in npravna dispozicija, močni slabi zgledi) veliko močnejši kot njegove lepe besede. Treba je dosti zgodaj vzgojiti dobre, značajne mlade abstinence, da bodo kdaj odrasli abinentje ali vsaj zmerniki.

Kako pa naj katehet izvršuje protialkoholno delo, da bo imelo kaj trajnega uspeha? Saj vendar ne more, ima premalo časa še za verouk sam. Dve celi, oziroma pol ure na teden, to je vse premalo za razlaganje obsežnega krščanskega nauka in prepotrebne praktične vaje. Potem pa še toliko ur odpade vsled raznih počitnic, šolskih spovedi itd. Da, res ima katehet čas jako na kratko odmerjen. Vsak trenutek mora dobro porabiti, drugače mu pa na vseh koncih primanjkuje časa, oziroma

preostajajo še neobdelane tvarine. A dá se s trdno voljo tudi v tem oziru krepko vmes poseči in tudi marsikaj lepega doseči.

Pri tem protialkoholnem delu pride z ozirom na kateheta dvoje v poštev, in sicer: 1. ali sodeluje na tem polju tudi (svetno) učiteljstvo; 2. ali ne sodeluje, je apatično ali morda celo nasprotno, bodisi z besedo ali zgledom.

Kadar torej učiteljstvo sodeluje na protialkoholnem polju, takrat je katehetova naloga veliko lažja. V takem slučaju katehet podpre in dá pravo n r a v n o podlago naravni razlagi učiteljstva. V to porabi vsako priliko, ki se mu nudi pri razlagi katekizma, oziroma zgodb svetega pisma, in pokaže: 1. g n u s o b o i n g r e h pijančevanja in sploh brezpotrebne in nezmerne uživanja opojnih pijač; 2. i d e a l n o l e p o t o čednosti zmernosti in prav posebno popolne zdržnosti v vseh slučajih. Primerne tvarine ima dovolj, skoro bi rekel, vsako uro. Naj naštejemo samo nekaj bolj važnih: Stvarjenje človeka (človek hodi pokoncu, se ne valja kakor pijan po tleh), vesoljni potop, Noe, Danijel in njegovi trije tovariši, Baltazar, Janez Krstnik, Jakob mlajši (nazírejec), bogatin in ubogi Lazar, »Žejen sem« itd.; potem pri nauku o molitvi (pijanec ne moli, ampak kolne), pri božjih zapovedih (V., VI.), sv. zakramentih (krst, birma, sv. obhajilo, pokora, zakon [ženitovanje]), pri poglavitnih grehih, tujih grehih, grehih zoper Svetega Duha, vnebovpíjočih grehih, čednostih, poslednjih rečeh itd.

S katekizmovimi nauki in zgledi iz sv. pisma in praktičnega življenja bo dal katehet pravo n r a v n o podlago naravni razlagi učiteljstva in vse skupaj postavil na pravo, lepo krščansko stališče, t. j. vse iz ljubezni do Boga (greh, čednost), iz ljubezni do samega sebe (zdravje, sreča), iz ljubezni do bližnjega (slab zgled, beda, ki je v škodo večji ali manjši človeški družbi.)

In ako bo torej katehet v takem slučaju — da učiteljstvo sodeluje — posegel nekoliko po svoji moči tudi v organizacijo teh mladih junakov s svojim vplivom, potem ne bo delo brez trajnih uspehov. Bog dáj, da bi bilo **mnogo** takega idealnega učiteljstva! Potem m o r a i t i delo za treznost ljudstva krepko naprej!

Vse drugače, bolj težko pa je delo kateheta, ako učiteljstvo ne sodeluje na tem polju proti alkoholu, je apatično ali morda celo ovira, nasprotuje, daje slab zgled. V takem slučaju mora pač potem katehet vse delo vzeti sam na svoje rame in potem vztrajno, odločno in previdno delati; četudi ne doseže takoj vidnih uspehov in se njegovo delo omalovažuje ali celó zasmehuje.

Prva stvar je, če le mogoče, vplivati toliko na prizadete osebe, da vsaj ne nasprotujejo, tako javno v šoli kakor tudi privatno pri starših. Če se mu to posreči, potem ima delo veliko lažje. Če pa ne doseže nobenih uspehov — kar se bo zelo redko zgodilo — potem pa morajo pasti vsi oziri, in velja vrhovni pravec: Blagor mladine. Porabi naj vsako priliko, da prav krepko in jasno pokaže grdobijo pijančevanja in lepoto zmernosti, oziroma zdržnosti, kolikor more salva auctoritate magistri.

Razložiti mora, kolikor mu čas pripušča, sam uničevalno delo alkohola na človeškem telesu, na človeški družbi itd. Pri tem mu jako dobro služi Weichselbaumova nazorna slika o slabih vplivih alkohola na posamezne organe človeškega telesa (stane 4 K). Vso razlago pa podpre s krepkimi, markantnimi zgledi, če le mogoče iz praktičnega življenja. Večkrat od časa do časa bodri otroke (zdaj v šolski dobi) k popolni zdržnosti. Zabeleži mlade junake, pozivlja druge k p r o s t o v o l j n e m u pristopu, oziroma sklepu, vsak mesec redno, posebno po počitnicah, pregleda (kon-

trolira), hvali, kara, vzpodbuja, vztrajne vpiše v »zlató« knjió, jim dá družbeno podobico. Predvsem pa vedno poudarja samozaveš (ólovek sem, ne živína, kí [prava] tudi vé, kdaj je treba piti, kaj in koliko¹), odločno voljo, vztrajnost, odkritosrčnost in da je to eminentno dobro delo. Tako bo polagoma vzgojil vsaj nekaj pravih »mladih junakov«. Sed memento, sine oratione nullus effectus et nullus profectus!

Ako ima priliko stopiti v stik s starši, naj to stori, če le mogoče, in nanje vpliva, da naj nikdar ne silijo otrók k alkoholni pijači.

Nikakor pa ne bi bilo prav, ako bi n. pr. katehet, recimo, dvakrat na leto porabil za to več časa, drugače pa popolnoma pustil. Vse to delo si mora razdeliti na vsako uro nekaj, po pet ali deset minut, oziroma med odmorom, ker drugače je čas izgubljen in delo zastoj. Dobro je imeti poseben zapisnik teh mladih junakov, kamor se vpisuje tudi mesečna kontrola.²

Če pa tega nima, naj si pa vse to kratko označi v svoj ročni zapisnik učencev. Samo še eno opombo: Brez kontrole ni nič! Stvar se pozabi in vse zaspi. Zato vedna kontrola, evidenca!

Pri tem protialkoholnem delu bodo katehetu jako pomagale knjige protialkoholne vsebine, posebno še »Mali protialkoholni katekizem«, ki naj ga po možnosti razdeli med otroke in natančno razloži, da si ga otroci nehote in mimogrede osvoje. Kajti tudi otroke je treba poučiti o raznih ugovorih in njih rešitvah.

Eminentno sredstvo za dober uspeh pri tem delu je zlasti katehetova popolna abstinenca ali vsaj velika zmernost. Brez ene izmed teh je ves pouk, vsaka lepa beseda brez prave podlage, je bob ob steno. Zato bodimo sami abstinenti, in če to ne, pa vsaj res veliki zmerniki! Zatajujmo se sami še bolj, da se bodo tudi drugi zatajevali. Nikoli se pa ne smemo vpričo otrok norčevati iz zdržnosti ali zmernosti ali hvaliti to in ono alkoholno pijačo četudi v nedolžni šali, ker otroci mnogokrat ne razumejo šale in kaj radi si zapomnijo to ali ono besedo, ki je, v šali izrečena, navidez za alkohol. Vse delo pa mora prevevati prava krščanska ljubezen do bližnjega in skrbna gorečnost za blagor mladine. In tako bomo v zgójili značajne abstinentne na vzvišeni krščanski podlagi, ki edino dá oporo v vseh trenutkih življenskega boja.

Kaplan Janez Klemenčič:

Slavno občinstvo! Ko me je zjutraj doletela čast, da sem bil poklican v predsedstvo, tedaj bi bila moja dolžnost, da vas prav lepo pozdravim. Kar sem zjutraj zamudil, to naj sedaj popravim. Iskreno pozdravljeni, ki ste prišli od blizu in daleč, da se navdušite za sveto vojsko proti demonu alkoholu!

Ravno danes smo slišali dva govornika, ki sta rekla: Bog vé, ali bo sedaj šlo? Ali bo to naše sedanje delo zastoj in današnji kongres brez vsakega vpliva? Tak kongres, pravijo, je ravnatako, kakor če je kdo slišal lepo zvonjenje. Takrat, ko sliši zvonove, ima nekaj užitka, ko pa zvonovi utihnejo, je užitek izgubljen.

¹ Neki gospod je pripovedoval, da je prišla nekje v vinorodnih krajih krava žejna k škafu, v katerem je mislila, da je voda; a bilo je vino. Žejna je bila. Posledice so bile take ko pri človeku. Nekaj časa so imeli težave z njo. Pozneje pa je ni bilo nikoli mogoče spraviti na oni kraj. Vselej, kadar bi morala iti tje, je napravila velik ovinek.

² Dobi se v Ničmanovi prodajalni.

Jaz pa pravim, da ravno sedaj iti mora! Ravno sedaj, po tem kongresu mora naša stvar naprej, ako vsak posveti svoje najboljše moči v to, da pospeši protialkoholno gibanje, da razširi sveto vojsko proti alkoholu v kraju, kjer deluje.

Mnogo se je govorilo včeraj in danes o škodi, ki jo provzroča alkohol, in razne misli so se izražale, kje naj se začne boj proti alkoholizmu. Večina odgovorov na to vprašanje se je glasila: »Pri mladini!« Jaz pa pravim: vsak naj začne sam pri sebi! To bo najboljše! (Klici: »Dobro!«) In prvo sredstvo za razširjenje treznostnega gibanja bodi dober zgled! (Odobranje.)

Naj v kratkih besedah navedem, kako si mislim jaz, da bi naj vse organizirali in to sveto vojsko razširili do zadnje gorske vasice, ne samo kranjske dežele, temveč cele naše slovenske zemlje.

Prvič z **zgledom**. Kdo je dolžan najprej, skrbeti za dober zgled v tem oziru? Tisti, ki je dolžan skrbeti za svojo družino in nje blagobit: poklicana sta v prvi vrsti mati in oče.

Večinoma letijo strele na moške, kako so vdani pijači. Jaz pa iz lastne izkušnje vem, da je mnogo žensk ravnotako strastno vdanih pijančevanju kakor so moški. Ženske bi trebalo predvsem pridobiti za naše delo, da bo kaj uspehov! (Klic: »Res je!«)

Zato vam kličem, kar vas je tukaj, bodisi gospe ali gospodične, matere in dekleta, pristopite vse, ne samo v drugo, ampak v prvo vrsto abstinence! Tako boste dale najlepši zgled ne samo svoji družini, ampak celi okolici. Jaz opazujem, kako se to delo razširja, če vzame mati vajeti v roke. Cela družina — vsi postanejo abstinentje, ker mati vedno in vedno poudarja, kako škodljiv je alkohol, in ker vedno odvaja otroke od pijančevanja.

Posebno pa prosim, glejte tedaj, ko se sklepajo zakonske zveze, s kom se ima zveza skleniti. Saj pravi pregovor: Pijanec se spreobrne, kadar se v jamo zvrne. Ko se sklepajo zakonske zveze, tedaj vsaka dekle rada v tem oziru eno oko zatisne, včasih pa še obe, ter se tolaži s tem, češ, fant bo že boljši, ko postane enkrat mož. Navadno pa ni tako in trnjeva pot se začne za mlado ženo pred oltarjem ter traja do groba, če se že v sredi ne loči.

Nek ugleden gospod mi je nekoč pravil: Če bi prišel za mojo hčer vprašat berač ali cigan, dal bi mu jo; če bi pa prišel prosit zanjo pijanec, bi mu je nikoli ne dal. Z beračem ali ciganom bo revna, pa zadovoljna, nikoli pa ne bo srečna, če je hišni gospodar pijanec.

Druga točka pa je ta, da naj žena moža nikdar ne zbada, če si kdaj preveč privošči. Veliko je gospodinj, veliko družinskih mater, ki so same svoje može napravile za alkoholike. Enkrat se mož spozabi, in ko pride domov, ga žena grdo gleda, zbada in pika. Mož si misli: če tukaj ne najdem veselja ali vsaj miru, pa grem nazaj v gostilno. V gostilni ga seveda z velikim veseljem sprejmejo in gledajo, da bo stalno v njihovi sredi. Najboljše sredstvo v takem položaju je: Molči, vzemi v usta kozarec vode in drži jo toliko časa v ustih, da bo mož zaspal. (Klic: »Dobro!«) Drugo jutro, ko bo trezen, mu čedno povej, kar mu gre, in lepa beseda bo lepo mesto našla.

Kar je hišna mati, kar je oče družini, to je širšemu krogu učitelj in duhovnik. Tudi ti so dolžni, dajati dober zgled!

Res je, da vsaka množina alkohola ne škoduje zdravju, res je tudi, da gmotno dobro postavljenim ni treba gledati na vsak krajcar. Toda vsak naj iz ljubezni do bližnjega pride do tega, da se odpove vsakemu uživanju opojnih pijač. Najboljši je zgled. Potem ne bodo mogli s prsti kazati za

kom in govoriti: »Ti lahko praviš, da naj ne pijem žganja, ker imaš dosti vina. Jaz bi tudi žganja ne pil, če bi imel dovolj denarja za vino.« — Kdor se popolnoma zdrži opojnih pijač, ta lahko takemu reče: »Jaz ne pijem ničesar; pridi in posnemaj me!« Ena unca lepega zgleda pomaga tudi tukaj več nego funt lepih besed. Če bodo dobri zgledi pomagali, tedaj se bo treznostno gibanje lahko razširilo in globoke korenine pognalo v srcu vseh.

Pa mi bo kdo ugovarjal: »Kaj se bo pa potem zgodilo z gostilnami in gostilničarji?« Takega vprašajte: Kaj pa revne družine, ki imajo hišnega gospodarja, očeta, ki zadnji vinar svojih zaslužkov pusti v gostilni? Kdo se ti bolj smili? Gostilne so za to, da si truden človek odpočije, ne pa, da pusti tam zadnji vinar in zadnje moči. (Klic: »Tako je!«)

Nadalje mi kdo poreče: Koliko hvaležnosti pa si pridobim s tem, če delujem proti alkoholizmu? — Nikar se s tem izgovarjati, češ, da je to delo nehvaležno in da marsikdo toliko dela, a nima nič uspehov ali le malo. Kar se uspehov tiče, sodim jaz, da če le enega hišnega očeta spreobrneš, da postane pameten, skrben oče svoji družini, tedaj si popolnoma dosegel namen in si lahko bolj vesel tega uspeha, kakor če bi posrebal vsak dan poldrug liter vina in iskal v gostilni zabave. — To sem povedal, ker vem, da mora z veseljem delati, kdor hoče kaj doseči.

Drugo sredstvo, da dosežemo svoje cilje, je **agitacija**. Agitacija in zopet agitacija! Ena beseda prileti v trdo steno in odleti . . . Sveto vojsko smo ustanovili; če prileti ena krogla v steno, krogla odleti, stena pa stoji. Če prileti pa sto krogel, stena pade! Prvikrat bo postal čmeren, ako ga nagovoriš in hočeš pridobiti za zmernost; drugič bo že bolj mehak; tretjič začne premišljevat; četrtič pa je že popolnoma na naši strani. Rekel bo: Prijatelji, saj imaš prav! In če enkrat to reče, treba bo morda še enkrat naskočiti, in trdnjava bo padla. In ravno tisti, ki preje najbolj zabavljajo čez abstinenco, so potem naši najbolj vneti pristaši, ki bodo zmernostno gibanje najbolj razširjali.

Potrebno pa je, da bi se ta agitacija dobro razpredla! V zadnjo gorsko vas naj seže! V vsako vas enega vnetega abstinenta, ki ga pritegnemo v odbor. Ta abstinents ima dolžnost, da druge nagovarja in pridobiva za naše misli. Večkrat kaka ženska priglasi drugo. Tako četa raste od dne do dne.

Tretje naše sredstvo je naša »**Zlata doba**«. Vsak delavec potrebuje ognja, ki ga ogreva. Tudi mi potrebujemo goriva, ako hočemo kaj doseči. Potrebno je, da pride v vsako nekoliko večjo vas vsaj en izvod »Zlate dobe«. V našem kraju zbirajo od hiše do hiše, da bi vsaj vsaka vas dobila po en izvod »Zlate dobe« v roke. Na ta način je gotovo, da se bo moralo prijeti vsaj nekaj. Delajte z vsemi kriptljivi na to, da se bo naš list kolikor mogoče hitro razširil. Mislim tudi, da bodo gospodje pri upravnistvu, če se jih naroči v eni vasi več skupaj, dali nekaj popusta, da se bo list tem lažje razširil. Ta list je tak, da mora vsakega človeka navdušiti, da z novim ognjem začne, četudi so mu že začele pešati moči.

Proti koncu vas še enkrat pozdravljam in opominjam:

Vojska je! Glavni vodja, general, je v Ljubljani; drugi vodje: podpolkovniki itd., so raztreseni drugod. Vsak mora imeti nekaj moštva, da bo lahko napovedal vojsko. Toda vsak, ki je v naši vrsti, naj skuša doseči, da ti ljudje ne bodo ostali navadni vojaki, ampak da avanzirajo, da bodo imeli zadosti ljudi za seboj in da bodo lahko s časom tudi oni postali generali, seveda, ne da bi pri tem izpodrinili našega generala v Ljubljani.

Priporočam vsakemu naših somišljenikov, da dela z vso vnemo. Treba pa je tudi dobrega zgleda in požrtvovalnosti. Vsak naših bojnikov pa mora imeti tudi — debelo kožo, da vse prenese! (Ploskanje in pritrjevanje.)

Predsednik:

Te besede so bile kakor nalašč za sklep našega tako lepega zborovanja. S tem je meni prihranil sklepne besede. Toliko lahko povem, da g. Klemenčič, doslej malo znan kot tak, je poleg župnika Merkuna sedaj moj najboljši sotrudnik; vsaj dopisuje zaenkrat največ v »Zlato dobo«. Želel bi, da bi se našlo več takih, ki bi na tak način posegli v delokrog naše svete vojske!

Nadučitelj Horvat:

Še nekaj bi rad omenil. Le čestitati moram gospodu predsedniku, da nam je pridobil gospode zdravnike kot sodelavce. Mislim, da govorim vsem zborovalcem iz srca, če rečem, da smo gospodom zdravnikom zelo hvaležni, ker so nam priskočili na pomoč.

Gospodu dr. Švabu se pa še posebe zahvaljujem, da nam je dal toliko dobrih navodil, s katerimi bomo mogli zagovarjati svoje abstinenčno stališče in s katerimi bomo sami sebe potolažili, ker slabo izgledamo in nas smatrajo za slabiče. Hvala lepa!

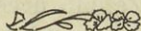
Predsednik:

No, danes sem pa tudi jaz enkrat »kontent«! In mislim, da se lahko Bogu zahvalimo za to v resnici lepo uspelo zborovanje in za ta krasna predavanja. To bo treba dati tiskati, da se bo bralo po celi domovini.

Vidi se, da je bilo naše zborovanje v resnici blagoslovljeno in da se bo odslej začela nova doba našega gibanja.

Z Bogom — naprej!

Nato je bilo zborovanje duhovske protialkoholne zveze ravnotam (v veliki dvorani), učiteljske pa v brezalkoholni gostilni. Društvo zdravnikov pa je imelo protialkoholno sejo v »srebrni dvorani«.

Brzobjavni pozdravi.

Dunaj. Tretjemu slovenskemu protialkoholnemu shodu pošilja srčen pozdrav in želi popolnega uspeha — Osrednja zveza avstrijskih protialkoholnih društev.

Trst. V duhu z vami — želim, da cbudi kongres vedno bolj živahno gibanje zmernosti v Primorju. Pozdravlja in blagoslavlja udeležnike — Andrej, škof tržaško-koperski.

Brno. Nemohu dojeti. Pozdravuji kongres, preju plneho zdáru. — Baron Pražák.

Belgrad. Najsrdačnije čestitam rad kongresa. Žao mi, što nisam dobio ranije poziv, te bi lično učestvovao. — Dr. Danić, starešina velike srpske lože guttemplerskog reda.

Travnik v Bosni. Napred u boj protiv demona alkohola! — Travnički apstinenti.

Zagreb. Ustrajnost u radu želi braći — Društvo apstinenata, Zagreb.

Zagreb. Energično do pobjede! Ovaj kongres bio začetak novog apstinentnog decenija u Sloveniji! Čestitamo! — Apstinentni klub zagrebačkih bogoslova.

Križevci na Hrvatskem. U svetom protialkoholnom boju moraju čovjekoljubi pobjediti na neizmerno korist čovječanstva. Živeli junački slovenski pobornici! Zdravo! — Dr. Gundrum.

Zagreb. Junake Svete vojske pozdravlja uredništvo »Novega naštaja«, Zagreb, Gjurić.

Pazin. Hrvatsko-slovensko svećenstvo, sabrano na skupštini tiskovnog društva u Pazinu, pozdravlja kongres, želeći obilnih plodova. — Tiskovno društvo.

Maribor. Plemenitemu kulturnemu delu najlepših uspehov želi — podravska podružnica »Prosvete«.

Gorica. Zborovalcem, vnetim za ljudski blagor in zdravje, snujočim nove načrte v protialkoholnem gibanju želi obilo uspeha in pošilja tople pozdrave — Slov. kršč. soc. zvezav Gorici.

Gorica. Uredništvo »Novi Čas« izraža iskreno veselje nad kongresom, ki naj v celem slovenskem narodu razvname neizprosni boj proti najhujšemu sovražniku ljudstva, alkoholu. Pozdravljamo junake-boritelje. Bog blagoslovi delo!

Gorica. Bog blagoslovi požrtvovalni boj proti kugi našega naroda! Živeli bojevniki! — Dr. Breclj.

Gorica. Častniškemu zboru najpotrebnejše armade — pozdrav! V duhu z Vami! — Učenec Kosec.

Prevalje. Poradi bolesti zadržan kod kuče želim svicanju obilan uspeh. U boj, u boj za zdravlje jugoslavenskega naroda! — Mihajlo Svanjak, učitelj.

Vipava. Največjim prijateljem Slovenije iskren pozdrav. — Vipavski abstinentje.

Šturje. »Sveta vojska« iz Šturij navdušeno pozdravlja vse zborovalce in jim želi božjega blagoslova v boju zoper alkoholizem. — Kmet, župnik.

Ilirska Bistrica. Živeli vojščaki Svete vojske! Vsi gremo z Vami! Čim hujša bitka, lepša zmaga! — Za trnovske abstimente: Polde.

Sv. Križ pri Kostanjevici. Želimo uresničiti, kar boste sklenili. Velikega uspeha kongresu želi krško okrožje Orlov. Na zdar! Za odbor: A. Komlanec.

Št. Peter na Krasu (Košana). Srčne pozdrave junakom Svete vojske! — Grad.

Dunaj. Mnogo uspeha vošči Vam veren prijatelj Vaših nazorov in človeštva. — Jakob Žnider, akademični kipar, Dunaj.

Pismo so pozdravili naše zborovanje gg. dr. Valentin Rožič, predsednik krščansko-socialne zveze za Koroško, dr. Andrija Štampar, urednik »Novog života«, glasila društva apstinenata v Hrvatskoj i Slavoniji; in poleg brzjava tudi še dr. Gundrum, predsednik istega društva, ter hrvatski bogoslovci: Josip Akst, Pavao Jesih, Juraj Čuk, Vid Blažinčič, Franjo Pipinić, Mato Ferić, Blaž Varga-Lukač, Lukas, J. Komar in Tutek.

Hvala vsem za pozdrav, simpatije in obljubljeni pomoč!

Narodna in univerzitetna
knjižnica

• NUK

00000451071

